

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI
2021 –YL- 095

SULTANDAĞI İLÇESİNİN KIRSAL TURİZM
POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR
ÇALIŞMA

HAZIRLAYAN
Cihan BAŞOL

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Aziz BOSTAN

AYDIN – 2021

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

...../...../2021

Cihan BAŞOL

ÖZET

SULTANDAĞI İLÇESİNİN KIRSAL TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA

Cihan BAŞOL

Yüksek Lisans Tezi, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Aziz BOSTAN

2021, XVI + 102 Sayfa

Dünyada değişen turistik tüketici davranışlarını yakından takip eden kurum ve kuruluşlar yeni rekabet stratejileri geliştirmekte ve turizm alanında yeni atılımlar yapmaktadır. Kırsal turizmde bu atılımlardan biridir. Türkiye'de turizm endüstrisi kitle turizmi üzerine yoğunlaşmış durumdadır. Fakat Türkiye'nin tarihi ve kültürel değerleri, coğrafyası, doğal güzellikleri göz önüne alındığında turizmin deniz, kum, güneş üçlüsünden ibaret olmadığı görülmekte, ülkenin iç kesimlerinde de turizm çeşitliliği modellerinin uygulanabilir olduğu anlaşılmaktadır. Kırsal alanların ekonomik seviyelerini arttırmak ve turizm bölgelerinin alanlarını geliştirmek için birçok turistik aktiviteye ev sahipliği yapabilecek kırsal alanlar ön plana çıkmaktadır. Tarım alanlarının yoğun olduğu, kendine has doğal güzelliklerini içinde barındıran kırsal alanlar turizm çekiciliği açısından oldukça önemlidir. Kırsal Turizm, Ege ve İç Anadolu Bölgesini birbirine bağlayan ve bölgeler arasındaki geçiş özelliği taşıyan Afyonkarahisar iline termal ve kongre turizmi dışında çeşitlilik getirecektir. Bu çalışmada, bulunduğu konum ve doğal güzellikleri, tarıma dayalı ekonomisiyle Sultandağı ilçesi ele alınmakta, Sultandağı ilçenin kırsal turizm potansiyelini ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Ayrıca, Sultandağı'ndaki kırsal turizmin güçlü ve zayıf yönleri ile olası tehdit ve fırsatlarını belirleyerek bölgedeki genel kırsal turizme bakış açısının belirlenmesi hedeflenmektedir. Buradan hareketle, araştırmada, mümkün olduğunca fazla unsur hakkında bilgi edinme amaçlanmış gözlem, arşiv-doküman incelemesi gibi veri toplama yöntemlerinden faydalanılarak alanyazın taramaları yürütülmüştür. Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği tercih edilmiş, 20 Mayıs-2 Haziran 2021 tarihlerinde 30 katılımcıyla yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler deşifre edilerek betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Sultandağı ilçesinin kırsal turizm potansiyelinin mevcut olduğu, yerel

yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel halkın kırsal turizm hakkındaki düşüncelerinin olumlu yönde geliştiği anlaşılmaktadır. Yerel halkın kırsal turizm faaliyetleri içerisinde yer almaya istekli olmaları, kırsal turizmin bölgede uygulanabilirliğini göstermektedir. Buradan hareketle çalışmada turizm karar vericilerine önerilerde bulunulmakta ve alan yazına katkı sağlanması beklenmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Turizm, Kırsal alan, Kırsal turizm, SWOT analizi, Sultandağı.

ABSTRACT

A STUDY ON DETERMINING THE RURAL TOURISM POTENTIAL OF SULTANDAĞI DISTRICT

Cihan BAŞOL

M.Sc. Thesis, at Tourism Management

Supervisor: Doç. Dr. Aziz BOSTAN

2021, XVI + 102 Pages

The institutions and organizations that closely follow the changing touristic consumer behaviors in the world develop new competitive strategies and make new breakthroughs in the field of tourism. It is one of these breakthroughs in rural tourism. The tourism industry in Turkey is concentrated on mass tourism. However, considering the historical and cultural values, geography and natural beauties of Turkey, it is seen that tourism does not consist of the sea, sand and sun trio, and it is understood that tourism diversity models are applicable in the inner parts of the country. Rural areas that can host many touristic activities come to the fore in order to increase the economic level of rural areas and to develop the areas of tourism regions. Rural areas with dense agricultural lands and their unique natural beauties are very important in terms of tourism attractiveness. Rural Tourism will bring diversity to Afyonkarahisar province, which connects the Aegean and Central Anatolian Regions and has the feature of transition between regions, apart from thermal and congress tourism. In this study, Sultandağı district with its location and natural beauties, agriculture-based economy is discussed, and it aims to reveal the rural tourism potential of Sultandağı district. In addition, it is aimed to determine the general point of view of rural tourism in the region by determining the strengths and weaknesses, possible threats and opportunities of rural tourism in Sultandağı. From this point of view, in the research, literature review was carried out by using data collection methods such as observation, archive-document analysis, which aimed to obtain information about as many elements as possible. Interview technique was preferred among the qualitative research managements, and semi-structured in-depth interviews were conducted with 30 participants on 20 May-2 June 2021. The data obtained from the interviews were deciphered and evaluated by descriptive analysis method. According to the findings, it is understood that the

rural tourism potential of the Sultandağı district is available, and the thoughts of local governments, non-governmental organizations and local people about rural tourism have developed positively. The local people's willingness to take part in rural tourism activities shows the applicability of rural tourism in the region. From this point of view, suggestions are made to tourism decision makers in the study and it is expected to contribute to the literature.

KEY WORDS: Tourism, Rural area, Rural tourism, SWOT analysis, Sultandağı.

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında, bulunduğu konum ve doğal güzellikleri, tarıma dayalı ekonomisiyle Sultandağı ilçesinin kırsal turizm potansiyelini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel halkın kırsal turizm hakkındaki düşüncelerinin belirlenmesi hedeflenmekte, Sultandağı ilçesinin kırsal turizmin güçlü ve zayıf yönleri ile olası tehdit ve fırsatları ele alınmaktadır.

Konun seçiminden itibaren çalışmanın her aşamasında hoşgörüyü yakın desteğini ve ilgisini esirgemeyen değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Aziz BOSTAN' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman yol gösterici yaklaşımlarıyla fikirlerini paylaşan değerli hocalarıma, araştırmama katkı sağlayan Sultandağı ilçesi halkına ve tüm arkadaşlarıma şükranlarımı sunarım. Son olarak benden maddi manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen her zaman yanımda oldukları hissettiren aileme sonsuz teşekkür ederim.

Cihan BAŞOL

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
EKLER DİZİNİ	xv
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	3
1. TURİZM KAVRAMI VE GELİŞİMİ.....	3
1.1. Turizm Kavramı.....	3
1.2. Turizmin Dünya'daki Gelişimi.....	4
1.3. Turizmin Türkiye'deki Gelişimi.....	6
1.4. Turizm Çeşitleri	7
1.4.1. Sağlık Turizmi.....	8
1.4.2. Deniz Turizmi	9
1.4.3. Kongre Turizmi	10
1.4.4. İnanç Turizmi	10
1.4.5. Dağ ve Kış Turizmi.....	10
1.4.6. Mağara Turizmi.....	11
1.4.7. Kültür Turizmi	11
1.4.8. Yayla Turizm	12

1.4.9. Kuş Gözlemciliği Turizmi.....	12
1.4.10. Gastronomi Turizmi.....	13
1.4.11. Av Turizmi.....	13
2. BÖLÜM.....	15
2. KIRSAL TURİZME İLİŞKİN BİLGİLER VE UYGULAMALAR.....	15
2.1. Kırsal Turizm Kavramı.....	15
2.2. Kırsal Turist.....	16
2.3. Kırsal Turistik Ürünler.....	17
2.4. Kırsal Turizmin İlkeleri.....	18
2.5. Kırsal Turizm Etkileri.....	19
2.5.1. Kırsal Turizmin Olumlu Etkileri.....	20
2.5.2. Kırsal Turizmin Olumsuz Etkileri.....	20
2.6. Kırsal Turizm Gelişimi ve Uygulamaları.....	21
2.6.1. Dünyadaki Kırsal Turizm Uygulamaları.....	22
2.6.2. Türkiye’deki Kırsal Turizm Uygulamaları.....	28
2.7. Türkiye’de Kırsal Turizm Politikaları.....	30
3. BÖLÜM.....	38
3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	38
3.1. Araştırmanın Amacı.....	38
3.2. Araştırmanın Önemi.....	38
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	40
3.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	40
3.5. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	40
3.6. Araştırma Alanının Özellikleri ve Mevcut Durumu.....	41
3.6.1. Sultandağı İlçesinin Tarihsel Gelişimi.....	41

3.6.2. Sultandağı İlçesinin Coğrafi Konumu.....	42
3.6.3. Sultandağı İlçesinin İklimi	43
3.6.4. Sultandağı İlçesinin Ekonomik Durumu.....	43
3.6.5. Sultandağı İlçesinin Nüfusu	44
3.6.6. Sultandağı İlçesinin Ulaşımı	46
3.6.7. Sultandağı İlçesinin Sosyo - Kültürel Yapısı.....	47
3.6.8. Sultandağı İlçesi Turizm Arz Kaynakları	48
3.6.8.1. Sultandağı İlçesi Sıra Dağları.....	50
3.6.8.2. Sultandağı İlçesi Yayla Yerleşmeleri	52
3.6.8.3. Akşehir ve Eber Gölleri.....	52
3.6.8.4. Sahip Ata Kervansarayı (İshaklı Han).....	54
3.6.8.5. Sultandağı İlçesi Laleli Çeşmesi	55
3.6.8.6. Sultandağı İlçesi Mağaraları.....	56
3.6.8.7. Geleneksel Mutfak Kültürü	57
3.6.9. Sultandağı İlçesinde Turizm Faaliyetleri	60
4. BULGULAR ve TARTIŞMA	67
4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	67
4.2. Yerel Halka Yönelik Bulgular	69
4.3. Yerel Yönetimlere ve Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Bulgular.....	71
4.4. Sultandağı SWOT Analizi	78
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	81
6. KAYNAKLAR	84
7. EKLER	100
ÖZGEÇMİŞ	102

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 3.1. Sultandağı ilçe nüfusunun yıllara ve cinsiyete göre dağılım grafiği.....45

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1. Turizm sektörünün gelişim süreci	4
Tablo 2.1. Kırsal turistlerin motivasyon faktörleri	17
Tablo 3.1. Sultandağı ilçe nüfusunun yıllara ve cinsiyete göre dağılımı	45
Tablo 3.2. Sultandağı ilçesinin İllere Olan Uzaklığı	47
Tablo 3.3. Sultandağı ilçesinin havayolu ulaşım tesislerine uzaklığı	47
Tablo 3.4. Sultandağı ilçesinin kültür envanteri	49
Tablo 3.5. Sultandağı ilçesinin konaklama tesisleri	61
Tablo 3.6. Sultandağı ilçesinin konaklama istatistikleri	61
Tablo 4.1. Demografik özelliklere ait bulgular	67
Tablo 4.2. Sultandağı ilçesi SWOT analizi	78

EKLER DİZİNİ

EK 1. Görüşme Formu	100
----------------------------------	------------

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BİGEM	: Bölgesel İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ENPARD	: Tarım ve Kırsal Kalkınma Avrupa Komşuluk Programı
FZD	: Fizibilite Desteği Programı
IPARD	: Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı
KKYDP	: Kırsal Kalkınma Yatırımları Destekleme Programı
MARKA	: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
MEPA	: Gürcistan Çevre Koruma ve Tarım Bakanlığı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
SBB	: Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
SOP	: Sonuç Odaklı Programları
SWOT	: Strengths, Weaknesses, Oppurtunities, Threats
TAİDEP	: Turizm Altyapısının İyileştirilmesi Mali Destek Programı
TKDK	: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TTYD	: Turizm Yatırımcıları Derneği
TUGEV	: Turizmi Geliştirme Vakfı
TURİZM SOP	: Turizmin Çeşitlenmesi Sonuç Odaklı Programı
TÜROB	: Türkiye Otelciler Birliği
TÜRSAB	: Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği
UNWTO	: World Tourism Organization

GİRİŞ

İnsanlığın tarih boyunca geliştiği ve değiştiği günümüz dünyasında temel ihtiyaçlar karşılanmış artık sıra sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya gelmiştir. Bireylerin iş olanaklarının gelişmesi, toplumların ekonomik durum düzeyindeki yaşanan artış, bireylere sosyalleşecek zaman ve maddi imkân sağlamıştır. Artan maddi imkân ve zaman sayesinde bireyler keşfetme duygularını ön plana çıkarmış, ikamet ettikleri bölgelerden çok uzaklara seyahat edebilmişlerdir. Gittikleri yerlerde dinlenme, eğlenme, konaklama, yeme içme gibi faaliyetler içerisinde bulunmuş o bölgelerin ekonomik gelişmesinde etken bir rol oynamışlardır. Bireysel olarak başlayan bu seyahat etme akımı yıllar içerisinde artan ulaşım teknolojileri sayesinde kitleler halinde yapılmaya başlanmıştır. Ulaşım teknolojilerin gelişmesiyle birlikte seyahat sürelerinde azalma meydana gelmiş ve ülkelerin dış politikaları beraberinde ülkeler arasında seyahat ve konaklama imkânı başlamıştır. Bu gelişmelerle beraber bireyler buldukları ülkelerde olmayan veya daha cezbedici özellikleri olan yerleri arama yoluna gitmişler ve oralarda belirli bir süre kalarak sosyalleşme, eğlenme imkânı bulmuşlardır. İnsanlığın bu sosyalleşme hareketiyle gezip, görme, katılma, konaklama faaliyetlerinde bulunması turizm hareketliliğini ortaya çıkarmıştır. Turizm, sanayi devrimiyle birlikte hareketlenmiş genellikle kitlesel gruplar halinde yapılmıştır (Akoğlan Kozak ve Bahçe, 2012: 5-7). Bu süre zarfında paket turlar hazırlanmış ve turizm alanlarına yatırımlar yapılmıştır. Turistlerin talep alanları daha çok dinlenme odaklı deniz, kum, güneş şeklinde devam etmiştir. Kitlesel olarak hareket eden turların yerini yıllar içerisinde gruplar daha sonra da bireysel turlar almıştır. Bu değişkendeki ana sebepler turistik tüketici davranışları ve sosyolojik faktörlerdir. Bu faktörlerin etkisiyle turistler farklı alanlara yönelmiş ve turizmde çeşitlendirme başlamıştır. Turizmdeki bu çeşitlilik beraberinde turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini sağlayacak birçok bölgenin değerini ortaya çıkarmıştır. Örneğin doğa temalı; dağcılık, mağara keşfi, yamaç paraşütü, kampçılık, kuş gözlemciliği gibi ya da kültürel temalı; tarihi eser, mimari yapılar, yöresel yemekler vb. özellikleri içeren bölgeler, turistlerin ziyaret etmelerinde motivasyon kaynağı oluşturmaktadır.

Turistlerin farklı alanlara gitme isteği genel olarak kitlesel hareketlerden ayrılma, merak ve deneyim duygusu, buldukları ortamlardan uzaklaşma, artan şehir nüfusu, çevre kirliliği, gürültü, iş hayatının getirmiş olduğu stres vb. faktörlerdir (Açıkgöz, 2019: 17; McKercher, vd., 2008: 137; Soydaş ve Gürler, 2019: 2275). Bu faktörlerin etkisiyle bireyler,

doğayla baş başa vakit geçirebilecekleri kırsal alanlara yönelmektedir. Kırsal alanlarda doğayla iç içe olan turistler, bölgenin sosyal kültürel özelliklerini de keşfetmeye başlayarak, yerel halkla kültürel ve ekonomik alışveriş içerisine girmektedirler. Yerel halkın turistleri kabul etmesi onlarla beraber yöresel aktiviteler yapması bölgenin kültür düzeyini geliştirmekte hem de yerel halkın yöresel ürünlerinin tanınırlığını arttırmaktadır. Kırsal alanlardaki aktiviteler bölgenin özelliğine göre değişse de önemli olan iki tarafında birbirinden kazanç sağlamasıdır. Yerel halk ekonomik kazanç sağlarken turistler kültürel kazanç sağlamaktadır. Yerel halk kırsal alanlarının turistik değerlerini ön plana çıkarırsa örneğin; tarımsal alanlar, doğal güzellikler gibi hem tarım dışı gelir elde edecekler hem de kültürlerini farklı gruplara tanıtmış olacaklardır. Böylece, bölge ekonomisinde gelişme sağlanacak, bölgesel göç engellenecek ve yerel halk çevresel kaynaklarını korumuş olacaktır. Buradan hareketle çalışma, Sultandağı'nın kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesine yöneliktir. Yapılan çalışmada, bölgeye tarım dışında ek gelir sağlayabilecek kırsal turizmin bölgeye uygulanabilirliğini, bölge halkının kırsal turizme bakış açısını, yerel yönetimlerin bu alana uygulayabileceği yatırımları, turizmin bölgeye katacağı olumlu-olumsuz etkileri belirlenmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde, genel olarak turizm kavramı, turizmin tarihsel gelişimi, turizm çeşitleri ele alınmaktadır. İkinci bölümde, kırsal turizm, kırsal turizmin özellikleri, etkileri, kırsal turizmin dünyada ve Türkiye'de uygulama alanlarına, Türkiye'deki kırsal turizm politikalarına değinilmektedir. Üçüncü bölümde, araştırma yöntemi, araştırma alanının özellikleri ve mevcut durumu yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise araştırmanın bulguları, araştırma alanı olan Sultandağı'nın kırsal turizm potansiyeli, bölgenin güçlü, zayıf yanları, fırsat ve tehditlerini ortaya çıkarmak amacıyla SWOT analizi tekniğine, sonuç ve önerilere yer verilmektedir.

1 BÖLÜM

1. TURİZM KAVRAMI VE GELİŞİMİ

1.1. Turizm Kavramı

Turizm kavramı, başlanılan noktaya geri dönmek, etrafı dolaşmak anlamına gelen Latince, “tornus” kelimesinin kökünden türemiştir (Apleni vd., 2017: 6; Usta, 2014: 1). Benzer şekilde, İngilizce “touring” ve “tour” kelimelerinin de “tornus” kökünden türediği, Türkçe’ de ise “turizm” ve “tur” kavramlarının kullanıldığı görülmektedir (Ünlüönen vd., 2009: 17). Bir dönüş hareketini niteleyen bu kavramlar, bir bölgede, destinasyonda belirli alanlarda, motivasyon sebebine bağlı olarak hareket halinde olup tekrar başlanılan yere dönme, dolaşma olarak belirtilmektedir. Turizm kavramı açıklanırken hareket ve geri dönüş olayı dikkat edilen husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir deyişle, turizm faaliyetlerinde devamlı kalış haline dönüşmeyen bir seyahat eylemi, varılan yerde geçici bir kalış ve sonrasında ikamet yerine dönüş söz konusudur. Bugünkü anlamıyla turizm kavramı 19. yüzyılın ilk yarısında kullanılmaya başlanmış, yukarıda belirtilen hareketlerin temel özelliklerini barındırarak konuşma ve bilim dilinde yerini almıştır (Usta, 2014: 1). Turizm, milletlerin ve grupların birbirleriyle daha çok yakınlaşmasına olanak veren modern çağa özgü sosyal ve ekonomik bir olay olarak nitelendirilmektedir (Kozak vd., 2011: 1). Turizm, bireylerin yaşadıkları, diğer bir deyişle ikamet ettikleri yerlerden geçici olarak ayrılarak turistik amaçlı gittikleri yerlerde konaklamalarını, turizm işletmelerinin mal ve hizmetlerini kullanmalarını kapsayan olaylar bütünüdür (Kahraman ve Türkay, 2014: 1; Sharpley, 2015: 7). Dinlenmek, eğlenmek ya da iş amaçlı seyahat etmek amacıyla bir yerden belli bir destinasyona yapılan insani faaliyet olarak tanımlanan (Bayer, 1992: 3) turizmin özellikleri şunlardır (Roney, 2011: 4);

- Turizm birden fazla hizmet faaliyetini kapsayan bir değerdir,
- Konaklamanın geçici olması gerekir,
- Turizm dinamik bir yapıdır,
- Seyahatin gelir elde etme amacıyla yapılmaması gerekir.

1.2. Turizmin Dünya'daki Gelişimi

Alanyazında medeniyetlerin tekerleği ve yazıyı keşfetmesi, takas yöntemi ya da parayı kullanmaya başlaması turizm olayının temellerinin atılmasını sağlamıştır (Akoğlan Kozak vd., 2013: 9-22; Barutçugil, 1984: 28). Öyle ki M.Ö. 3000 yıllarında Mısır'ın kültürel mirasları olan piramitlerin ve tapınakların gezginlerin ilgisini çekmesi, Yunanlıların düzenledikleri olimpiyatları izleme arzusu, seyahatlerin güvenliğinin sağlanması, konaklama ve dinlenme alanlarının oluşturulması turizm aktivitelerinin ilkleri olarak nitelendirilmektedir (Barutçugil, 1984: 28; Bayer, 1992: 12). Ticari amaçlar sebebiyle bölgelerin ziyaret edilmesi ve çeşitli sebepler de turizmin zamanla gelişmesine etki ettiği anlaşılmaktadır. Turizmin gelişimi, tarihsel ve yapısal olmak üzere iki açıdan ele alınabilir. Tarihsel gelişim sürecinde turizm, insanların çeşitli sebeplerle seyahat ettiklerini bu seyahatlerin, yaşamlarını devam ettirebilmek amacıyla olduğu ve zamanla değiştiği anlaşılmaktadır. Bu sebepler tarihsel açıdan incelendiğinde din, ticaret, sağlık, spor gibi amaçlara dayandırıldığı görülmektedir (Usta, 2014: 30). Tablo 1 de turizm sektörünün gelişim sürecine yer verilerek her bir dönemde turizmin gelişiminde önemli role sahip olan olaylar belirtilmiştir (Akoğlan Kozak ve Bahçe, 2012: 5).

Tablo 1.1. Turizm sektörünün gelişim süreci

Medeniyetler Dönemi	Ticaret Dönemi	Endüstri ve Teknoloji Dönemi	Turizm Gelişme Dönemi	Kitle Turizminin Yoğun Yaşandığı Dönem	Turizmin Olgunluk Dönemi
M.Ö. 800-İsa'nın Doğumu	İsa'nın Doğumu-M.S. 1700	1700-1900	1910-1945	1946-1990	1990 ve sonrası
İlk medeniyetlerin doğuşu, etnik, dinsel, kültürel değerlerin oluşmaya başlaması	Medeniyetlerin ortaya çıkması ile ticaretin başlaması, seyahatlerin sadece soylular ve din adamları tarafından yapılması, ticaret kolonilerinin ortaya çıkması	Endüstri Devrimi, feodal yapının çöküşü, teknolojik ilerleme göstermesi, Grand Tour, kitle turizminin ilk defa görülmeye başlandığı turlar, 1841'de dünyadaki ilk paket tur ve İngiliz Thomas Cook tarafından gerçekleştirilmiştir. İlk tur operatörlüğünü de başlatmıştır.	Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği teknolojik ilerlemelerin sıkıntılı ekonomik yıllarda iyi değerlendirile-memesi, ekonomik, politik, sosyal ve yasal güçlerin dengesinin sarsılması	1970 ve 1980'lerde turizm faaliyetlerine yoğun bir katılımın görülmesi, hizmet kalitesine ve alternatif turizm türlerine odaklanması	Yeni bilim dallarının ortaya çıkması ve teknolojiye köklü ilerlemeler sonucunda kitle turizminin yoğun olarak yaşanması,

Kaynak: (Akoğlan Kozak ve Bahçe, 2012: 5; Syrratt ve Archer, 2003: 2)

Yapısal açıdan turizmin gelişimi ele alındığında sanayi devriminin ön plana çıktığı görülmektedir (Usta, 2014: 28). Özellikle, teknolojik gelişmeler, üretim faktörlerinden biri olarak değerlendirilen insan faktörünün zamanla öneminin kavranması, bireylerin ekonomik düzeylerinde olumlu sonuçların doğması turizmin yapısal değişikliğinin yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır (Akoğlan Kozak vd., 2013: 10; Loureiro, 2018: 743; Usta, 2014: 28). Bu gelişmeler çağdaş turizmi oluşturan faktörleri de beraberinde getirmekte, turizmin yapısal gelişimini sağlayan faktörler aşağıda sıralanmaktadır (Usta, 2014: 28).

- Boş zamanın artması
- Ücretli tatil hakkı
- Teknolojik gelişmeler
- Gelir düzeyinin artması
- Kentleşme ve nüfus artışı
- Sosyal güvenlik
- İnsan ömrünün uzaması
- Seyahat özgürlüğü
- Turizm bilincinin oluşması
- Kültür düzeyinin artması
- Eğitim düzeyinin artması
- Ulaştırımda hızlı teknik ve gelişmelerin yaşanması
- Kitle iletişim araçlarının gelişmesi

Buradan hareketle, turizmin dünyadaki gelişim süreci hızla gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Medeniyetlerin gelişmesi, sosyal ihtiyaçların farklı eğilimler göstermesi tarihsel gelişim sürecini, teknolojik gelişmelerin ise yapısal gelişim sürecini yansıttığı, turizmin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

1.3. Turizmin Türkiye’deki Gelişimi

Türkiye’de turizm sektörünün gelişmesini sağlayan adımların atılması çeşitli ülkesel öncelikler sebebiyle zaman almıştır. Cumhuriyet öncesi dönemde ilk modern turizm hareketinin 1863 yılında “Sergi-i Umumi-i Osmani” adlı serginin açılışıyla başladığı, halkın ilgisini çekebilmek için eğlence ve dinlenme yerleri açılmasının önemli bir turizme teşvik adımı olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki İstanbul’a gelen Avrupalı ziyaretçiler ilk turist kafesi olarak nitelendirilmektedir (Özdemir, 2011: 88). Cumhuriyet döneminde ise 1923-1950 yılları arasında çalışmaların sınırlı ölçüde olduğu alanyazında belirtilmektedir. Bunlardan ilki, “Türk Seyyahin Cemiyeti”nin kurulmasıyla Cumhuriyet döneminde turizm alanına adım atılmasıdır (Kozak vd., 2011: 102). Raşit Saffet Atabinen ve bir grup aydın tarafından kurulan cemiyetin ismi daha sonra “Türkiye Turing ve Otomobil Kulübü” olarak değiştirilmiştir (Roney, 2011: 136). Bu dönemde, Türkiye’nin tanıtım amaçlı afişleri, yol haritaları ve otel broşürleri hazırlanmış ve turizmin gelişimine katkı sağlanmıştır. Bununla birlikte, tercümana ihtiyaç duyulmuştur ve rehberlik alanında sınavlar düzenlenmiş, turizm alanında incelemeler yapılmıştır. Turizmin gelişmesi amacıyla yapılan çalışmaların başında ulaştırma altyapısı dikkate alınmış ve yataklı vagonlar ilk defa 1924 yılında Haydarpaşa-Ankara hattında hizmete girmiştir. Türkiye Tayyare Cemiyeti de 1925 yılında kurulmuştur. Yataklı vagonlar gün geçtikçe artarken Tayyare Cemiyeti’nin adı 1933 yılında “Türk Havayolları İşletme İdaresi” olarak değiştirilmiştir (Erkmen, 2019: 25). Türkiye’de turizm alanında yapılan ilk yasal çalışma 1934 yılında kabul edilen “İktisat Vekâleti Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkında 2450 Sayılı Kanun” dur (Albayrak, 2013: 5). Turizm bu kanunla kamu hizmeti olarak kabul edilmiş ve sorumluluğu 1937 yılına kadar Dış Ticaret Dairesi’ne (Türk Ofisi) bırakılmıştır. 1938 yılına gelindiğinde ise Türk Ofisi Dairesi altında bir turizm masası oluşturulmuş ve burada yayın ve propaganda hizmetleri verilmiştir. 1939 yılında bu şube “Turizm Müdürlüğü” adı ile “Ticaret Vekâleti” ne bağlanmıştır. 1949 yılında kabul edilen 5392 sayılı kanun ile de “Basın Yayın Turizm Genel Müdürlüğü” kurulmuştur (Erkmen, 2019: 26). 1953 yılında ise “Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu” yürürlüğe girmiş, özel sektörün turizme teşvik edilmesi amacıyla 10 yıl süreyle vergi muafiyeti sağlanmıştır (Albayrak, 2013: 5). Turizm endüstrisi finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 1955 yılında “Turizm Bankası” kurulmuştur. 1957 yılında ise “Basın Yayın ve Turizm Vekâlet”inin kurulduğu görülmektedir. 1950-1960 yılları arasında turizmi kanun ve yönetmeliklerle çeşitlendirmek, uygulamak ve gerekli kurumları oluşturmak için devlet tarafından turizm

alanında politikaların uygulandığı görülmüştür (Erkmen, 2019: 26). 1961 yılında “Devlet Planlama Teşkilatı” çalışmaya başlamış ve 1962 yılında ilk yıllık program devreye sokulmuştur. Öte yandan 1961 yılında “Ankara Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi” ile birlikte turizm alanında ilk meslek okulu açılmıştır. 1963 yılında “Turizm ve Tanıtma Bakanlığı” kurulmuştur (Kozak vd., 2011: 107). Bu bakanlığın görevleri arasında, turizm alanındaki işleri planlamak ve yaptırmak, turizm alanında uluslararası işbirliği yapmak, Türkiye’yi turizm alanında dünyaya tanıtmak gibi görevler bulunmaktadır (Erkmen, 2019: 26). Turizm, 1963 yılından itibaren kalkınma planlarının uygulanmasıyla gelişme göstermiştir (Çavuş vd. 2009; 4-6). 1972 yılında seyahat acentelerini bir çatı altında toplanarak “Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB)” kurmuştur. 1982 yılında yürürlüğe giren 2634 sayılı “Turizmi Teşvik Kanunu” ise Türkiye turizmi için önemli bir değere sahiptir. Bu yasa, yatırımların kıt kaynakların etkin bir şekilde kullanımını hedeflemiş ve turizmin gelişmesini sağlayacak alanlara yönlendirilmesini ve yatırımlar yapılmasını sağlamıştır. 1983 yılı ise devletin özelleştirme faaliyetlerine hız verdiği bir dönemdir. Bu dönemde, TÜRSAB, Türkiye Otelciler Birliği (TÜROB), Turizmi Geliştirme Vakfı (TUGEV), Turizm Yatırımcıları Derneği (TTYD) gibi birlik ve dernekler aracılığıyla turizm özel sektör temsilcileri etkili konumlar edinmişlerdir (Yıldız, 2011: 58). 1990’lı yıllardan 2010 yıllarına gelinceye kadar Türk turizminde önemli gelişmeler görülmüştür. Uluslararası alanda tanıtım faaliyetlerinin etkisiyle Türkiye’ye talep artışı görülmüştür. Türkiye’nin deniz, kum, güneş çekiciliğe sahip olması, kitlesel bir turizm etkisine sebep olarak turizm yoğunluğunu artırmıştır. Zamanla, turist beklentilerindeki değişiklikler, turizm alanında yaşanan gelişmeler, turizmi on iki aya yayma isteği turistik ürünlerde çeşitlenmeye gidilmesini gerekli kılmıştır (Albayrak, 2013: 7). Hem kamu hem de özel kuruluşlar başta olmak üzere, sivil toplum örgütlerince turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve turizmde odaklanma stratejilerinin uygulanmasına gidilerek turizm pazarı genişletilmiştir (Akoğlan Kozak ve Bahçe, 2012: 13).

1.4. Turizm Çeşitleri

Turistlerin seyahat nedenleri, seyahat türleri, gelir düzeyleri, zevkleri ve ihtiyaçları birbirlerinden farklıdır. Turistlerin farklı amaçlar dahilinde turizm olayına katılma eğilimleri, destinasyonların sahip oldukları turistik değerler, kitle turizminin sebep olduğu aşırı tüketim ve yoğunluk turizmde ürün çeşitlendirmesini gerekli kılmaktadır. Bu sebeple,

tüketici ihtiyaç ve istekleri zamanla değişmekte, turizm çeşitleri artmaya devam etmektedir (Usta, 2014: 11). Türkiye'nin turizm potansiyeli göz önüne destinasyon olarak birçok turizm çeşidine ev sahipliği yapabileceği anlaşılmaktadır. Turistlerin eğilimlerine ve kalkınma planların ele almasına bağlı olarak mevcut turizm çeşitlerinin bir kısmına aşağıda yer verilmektedir.

1.4.1. Sağlık Turizmi

Sağlık turizmi, bireylerin sağlıklarına yarar sağlayabilecekleri bir hizmet satın almak koşuluyla yaptıkları seyahatlerdir (Kozak vd., 2011: 12). Türkiye sağlık turizmi bakımında oldukça önemli potansiyele sahiptir ve hızla gelişme göstermektedir. Tedavi amaçlı sağlık turizmi alanyazında medikal (tıbbi) turizm olarak da tanımlanmaktadır (İçöz, 2009: 2257; Jones, 2005: 70). Tedavi yöntemleri de turistlerin amaçlarına göre çeşitlenmektedir. Örneğin, klimatizm, dağ merkezlerinde temiz havanın ön planda olduğu tedavi yöntemi olarak sağlık turizmi faaliyetlerinde tercih edilmektedir. Üvalizm ise bazı bölgelerde üretilen meyve ve sebzelerin kür amacıyla misafirlere sunulmasıdır (Usta, 2014: 12). Tıbbi bakım, alana yönelik doktorların tedavi yöntemlerinde tercih ettikleri bakım türüdür. Misafirlere, saç ekimi, estetik operasyon, mide küçültme operasyonları, rehabilitasyon, meditasyon ve fizik tedavi olmak üzere ayrıca detoks kampları, tüp bebek hizmetleri verilmektedir. Böylelikle turistler, uluslararası seyahatlere çıkarak tedavilerini almakta, paket anlaşmalardan faydalanarak sağlık turizmine yönelmektedirler (Kozak vd., 2011: 21; Selvi, 2011: 275). Alanyazında, sağlık turizmi, termal turizm, spa-wellness turizmi, geriatri turizmi ve medikal turizm olarak alt başlıklar altında incelenmektedir (Tengilimoğlu, 2013: 7-10). Özellikle, sağlık turizminin en önemli türlerinden biri olan termal turizmi, içeriği yönüyle farklılık göstermektedir. Termal turizm; doğal su kaynaklarının herhangi bir değişikliğe uğramadığı özel tesislerde ve eğitimli personellerin gözetimi altında gerçekleştirilen, çeşitli hastalıkların tedavileri amacıyla kürlerin uygulandığı tesislerde konaklamaların yapılmasından doğan turizm türüdür (Şenol, 2015: 62). Sağlık turizmi kapsamında değerlendirilen diğer turizm türleri ise wellness ve spa turizmidir. Wellness turizmi, rahatlamanın ve iyi hissetmenin amaç edinildiği, insanların sağlıklı olma durumlarını devam ettirmesi veya beden ve ruhlarını canlandırmaları için özel hazırlanmış tesislerde tedbirli ve bütüncül olarak hizmet almalarını ifade eder (Albayrak, 2013: 121). Spa turizmi ise, spa hizmetinden yararlanmak amacıyla gelen turistler için özel bir turizm

türüdür. Su ile iyileşme yöntemi olan spa, sudan gelen güzelliği esas almaktadır. Spa, sadece su ve çamur terapisinin uygulanmadığı aynı zamanda masaj terapileri, aroma terapiler, güzellik ve bakım hizmetlerin de olduğu bir uygulama biçimidir. Genelde vücut bakım programlarını tercih eden spa turistleri vücutlarına zindelik kazandırmak için seyahat ederler ve spa hizmeti veren konaklama işletmelerini tercih ederler (Albayrak, 2013: 121). Geriatri turizmi ise daha çok yaşlılara yönelik, ileri yaş turizmi olarak da adlandırılmaktadır. Yaşlı turistlerin sağlığına dikkat edildiği, olabilecek hastalıkların engellenmesine, tanı ve tedavilerinin yapılmasına yönelik faaliyetleri kapsamaktadır (Gençay, 2007: 177). Türkiye’de sağlık turizmi kapsamında potansiyele sahip birçok destinasyon mevcuttur. Antalya ileri yaş turizminde, Afyon, Bursa, Nevşehir, Yalova termal turizmde, Aydın, İzmir ve çevre iller spa ve wellness turizminde, İstanbul ve çevre iller ise medikal turizmde önde gelen destinasyonlardır.

1.4.2. Deniz Turizmi

Bireylerin, yaşadıkları alanlardan uzaklaşarak deniz kenarında, içinde, üstünde ya da altında olmak üzere denizin odağındaki tüm unsurların yer aldığı alanlara seyahat ettikleri, denize ve su alanlarına dayalı faaliyetleri gerçekleştirdikleri turizm çeşididir (Jennings, 2007: 10; Orams, 2002: 9). Deniz turizmi, kıyı turizmi, yat turizmi, kruvaziyer turizmi, su sporları turizmi, ada turizmi olmak üzere alt başlıklar altında ele alınmaktadır. Bu turizm çeşitleri, doğrudan deniz turizmiyle bağlantılıdır ve yüksek gelire sahip bireylerin tercih ettiği turistik faaliyetlerdir. Kıyı turizmi, deniz alanlarından yararlanan, ağırlama hizmetlerinin kıyı tesisleri aracılığı ile sağlandığı turizm çeşididir (İstanbullu Dinçer ve Çakmak, 2016: 61). Yat turizmi, bireylerin eğlenme, dinlenme ve seyahat etme amacıyla, kiraladıkları ya da sahip oldukları yatlarla tarihi, doğal ve çevresel cezbedici özellik taşıyan koyalara ve diğer su alanlarına yönelik gerçekleştirilen turistik faaliyetlerin tümüdür (Diakomihalis, 2007: 437; Sevinç ve Güzel, 2016: 90). Kruvaziyer turizmi ise alanyazında “cruise” olarak adlandırılan kruvaziyer gemilerinin belirlenen rota doğrultusunda bireylere, seyahat ederken konaklama, yeme-içme, eğlence vb. hizmetlerin de sunulduğu, farklı destinasyonları görme imkânı sağlanan bir turizm çeşididir (Gedik ve Demirkol, 2016: 203; Marušić vd., 2008: 133). Su sporları turizmi ise suya dayalı sportif amaçlı dalış, sualtı hokeyi ve futbolu, su kayağı, sörf, yelken, kano, olta balıkçılığı vb. aktivitelere aktif ya da pasif olarak katılmak amacıyla gerçekleştirilen tüm turistik faaliyetleri kapsamaktadır

(Jennings, 2007: 15). Destinasyonların sürdürülebilir, çevreci bir bakış açısıyla gelişmesi, turizm çeşitlerinde ele alınan önemli konular arasında yer almaktadır. Bu konuda oldukça hassas olan adalara yönelik turizm aktivitelerinin taşıma kapasitesi de göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Bu bakımdan alanyazında ada turizmine yönelik turizmin etkilerinin ele alındığı görülmektedir (Carlsen ve Butler, 2011: 7; Seetanah, 2011: 293).

1.4.3. Kongre Turizmi

Kongreler, uzmanlık gerektiren bilimsel veya mesleki konular hakkında bilgi alışverişinde bulunmak üzere kişilerin toplandığı önceden belirlenmiş bir plan dâhilinde bir veya daha fazla gün süren toplantılardır. Kongrelerin hazırlığından bitimine kadar kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere konaklama, ulaşım, yiyecek-içecek, eğlence ve toplantı aktivitelerinin tümünü karşılayan hizmetler bütününe kongre turizmi denir (Aymanıkuy ve Sarıoğlan, 2011: 241). Kongre turizmi, mesleki veya çalışma koşulları aynı olan bireylerin belirli bir program dâhilinde bilgi paylaşımı yaptığı, seyahat ve konaklama faaliyetlerinde bulunduğu olaylar bütünüdür (Bayraktar, 2019: 11).

1.4.4. İnanç Turizmi

İnancın seyahat olgusu üzerindeki tesiri tarihin ilk çağlarında kendini göstermiş, dünyanın en eski turizm çeşidi olarak inanç turizmi belirtilmiştir (Güzel, 2010: 90). Din faktörünün bireyleri geçmişten günümüze kadar hep seyahate yönlendirdiği anlaşılmaktadır. Dini binalar, ayinler, festivaller ve dinsel olaylar insanları inanç turizmine yönelten etkenlerdir. İnanç turizmi, kutsal sayılan yerleri görmek, dinsel törenlere katılmak veya hac gibi dini görevleri yerine getirmek amacıyla yapılan ziyaretleri kapsamakta ve manevi bir amaç taşımaktadır (Karaman, vd., 2011: 209). Bu sebeple, ruhsal bir rahatlama iyi olma hali sunmaktadır.

1.4.5. Dağ ve Kış Turizmi

Dağ turizmi, dinlenme, tatil ve dağ sporları vb. faaliyetlerin dağlık ortamlarda gerçekleştirildiği turizm çeşididir. Orta ve yüksek dağlık yöreler üzerinde yapılması planlanan bu tür uygulamalar genellikle sportif faaliyet amacıyla yapılır. Bunlar kaya tırmanışı, doğa yürüyüşü gibi aktivitelerdir (Yemenoğlu, 2018: 12). Kış turizmi ise

genellikle dağlık alanlarda, kar yağışının ve kar süresinin uzun olduğu, kayak sporu veya dağcılık aktivitelerinin gerçekleştirildiği turizm çeşididir. Kış turizminin önemli noktalardan biri kayak tesislerinin güvenilirliği ve sunulan hizmetlerin bütünlüğüdür. Çığ gibi doğal afetlere en az seviyede maruz kalmak, kayak pistlerine ulaşımı sağlamak ve spor faaliyetleri sonrasında dinlenme ve yeme-içme faaliyetlerini gerçekleştirmek kış turizmi oluşturan önemli unsurlardır (Albayrak, 2013: 195).

1.4.6. Mağara Turizmi

Mağaralar, doğal güzellikleri ve gizemli yapısıyla turistik potansiyel olarak görölmektedir. Kırsal turizm ile ilişkilendirilen mağaralar, kırsal alanların ve dağlık bölgelerin gelişmesini olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Kim vd., 2008: 299). Mağara turizminde turistlerin kültür, jeotermal, sağlık, macera ve özel ilgi ile ilişkili güdülerle mağaraların ziyaret edilmesi ve turistik bir faaliyet olarak gerçekleştirilmesi ön plandadır. Sportif faaliyetler bireyleri mağaralara yöneltmekte, mağara keşfi, mağarada botlarla dolaşmak, mağara kenarlarına kamp kurmak ve doğa yürüyüşleri yapmaktır ilgi çekici aktiviteler olarak nitelendirilmektedir (Yozcu, 2020: 1498).

1.4.7. Kültür Turizmi

Kültür, bir toplumun sanatını, ahlakını, ekonomisini, eğitimini, tarihini, bilim ve felsefesini ve daha birçok toplumu toplum yapan yapısını ele alan maddi ve manevi değerlerin bütündür (Batman ve Oğuz, 2011: 190). Bu sebeple, turizm alanında kültür önemli bir yere sahiptir. Tarihi yapılar, dini ritüeller, sanat eserleri, geleneksel yaşamlar görölmeye değer önemli turistik ürünler olarak sunulmaktadır ve kültür turizmini oluşturmaktadır (Kahraman ve Türkay, 2014: 51). Kültürel miras olarak da nitelendirilen bu değerler, turizm çeşidi kapsamında değerlendirilmekte, yerel kültüre saygılı, bilgi yüklü bir etkinlik olarak ele alınmaktadır (Shackley, 1997: 244-249). Bireylerin, yeni kültürleri tanımaya, unutulmaya yüz tutmuş yaşam biçimlerini deneyimlemeye, destinasyondaki toplumun kültürel değerlerini anı haline dönüştürmeye, etkinliklerine katılmaya yönelten motivasyon sonucunda ortaya çıkan turizm çeşidine kültür turizmi denilmektedir (Batman ve Oğuz, 2011: 191). Sürdürülebilir açıdan bir destinasyonda kültür turizminin gelişimi doğru planlamayla ve koruma-kullanma dengesi sağlanarak gerçekleştirilebilmektedir.

1.4.8. Yayla Turizm

Yaylalar, yükseklikleri beş yüz metre ila birkaç bin metreye kadar çıkabilen yerlerdeki düzlükler halinde derin akarsular tarafından yarılmış bir coğrafi yeryüzü şeklindedir. Yaz aylarında bunalan yerel halk serinlemek ve hayvanlarını otlatmak için suyun bol olduğu bu yerlere ve az engebeli otlak alanlara gitmeyi tercih etmektedir (Akoğlan Kozak ve Bahçe, 2012: 187). Dolayısıyla, yayla kültürü, ekonominin hayvancılığa veya tarıma dayalı olduğu bölgelerde gelişme göstermekte ve belirli mevsimlerde değişen yerleşim geleneğini yansıtmaktadır. Yaylalar, geleneksel kırsal yaşam ortamıyla bireylere rustik bir alan sunmaktadır. Bitki örtüsü, yaban hayatı gibi doğal çekiciliklerle peyzaj ve mimari değerlere sahip bu alanlar oldukça ilgi çekmektedir. Bu kırsal yaşam alanlarında vakit geçirme isteği, bu sebeple yapılan seyahatler, konaklamalar, eğlenceler ve yeme-içme faaliyetleri yayla turizmini ortaya çıkarmıştır (Zengin, 2011: 140). Ekoturizm, doğaya dayalı turizmi, yeşil turizm olarak nitelendirilen yayla turizminin, sürdürülebilirliğinin sağlanması doğal çevreye ve kültüre duyarlı politika ve uygulamalarla gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir. Ayrıca, taleplere yönelik gerekli önemlerin alınmasında koruma-kullanma dengesinin göz ardı edilmemesi önem arz etmektedir (Kushi 2011: 252; Golumbeanu vd., 2014: 575)

1.4.9. Kuş Gözlemciliği Turizmi

Kuş gözlemciliği, kuşların gözünden doğanın izlenebilmesini ve kuş türlerinin tanımlanmasını sağlayan gözlem sporudur (Çakıcı ve Harman, 2006: 162-165). Kuş gözlemciliği, çevreye zarar vermeden ormanlar, bozkırlar, parklar, sulak alanlar, dağlar, göller gibi doğayla iç içe alanlarda kuş türlerini gözlemlemeye dayanmaktadır. Buradan hareketle, kuşların yaşam hareketlerini, göçlerini, barınma ve üremelerini izlemeye yönelik göç yollarının takip edildiği, bu bölgelerde konaklayan bireylerin turistik faaliyetlerden yararlandıkları turizm çeşididir. Hobi olarak başlayan bu olaylar dizini yıllar içerisinde bölgelere ekonomik faydalar da getirmektedir (Hacıoğlu, 2019: 14). Herhangi zaman sınırı olmayan kuş gözlemciliği turizmi, yılın her zamanında gerçekleştirilebilir. Kuş gözlemciliği sayesinde yaban hayatı korumaya alınabilmekte, konu ile ilgili uzmanların yetişmesine olanak sağlanabilmektedir (Albayrak, 2013: 164).

1.4.10. Gastronomi Turizmi

Gastronomi, yiyecek ve içeceklerin tarihsel gelişimini aktarmayı ve özelliklerinin ayrıntılı bir biçimde anlaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bir destinasyonun yemek kültürü, o destinasyonun seçilmesinde önemli bir yer almakta, turistlerin deneyim kazanmasında rol oynamaktadır (McKercher, vd., 2008: 137). Gastronomi turizmi, yiyecek ve içecekleri deneyimlemek veya akılda kalan tatları tekrar yaşamak için bireyleri harekete geçiriyorsa ve seyahat etmesini sağlıyorsa bir turizm çeşidi olarak nitelendirilebilir (Deveci, vd., 2013: 30). Bu sebeple destinasyonların gastronomi alanında sahip oldukları temel yetenekler, destinasyon rekabeti bağlamında önemli bir yer tutmaktadır. Buradan hareketle, gastronomi turizmi, özel bir yemeğin tadımının yapılmasının yanı sıra bir yemeğin üretim aşamalarını görmek, yöresel alanlardaki yiyecek üreticilerini, yemek festivallerini, restoranlarını ve özel alanları ziyaret edilmesini kapsamaktadır. Şehirlerin imajlarını ve pazarlamasını oluşturmasında gastronomi turizmi önemli bir paya sahiptir (Aksoy ve Sezgi, 2015: 81). Gastronomi turizminde yer alan ve artan taleplerin ve araştırmaların ardından ayrı bir turizm çeşidi olarak ön plana çıkan şarap turizmi, gastronomi turlarında önemli bir yer tutmaktadır (Horng ve Tsai, 2010: 75). Özellikle şarap turları, şaraba olan merak duygusu, şarap kültürünü, şarabın üretim sürecini, üzüm bağlarını, yerel lezzetlerinin yetiştiği ve üretildiği bölgenin deneyimlenmesini kapsamaktadır (Soydaş ve Gürler, 2019: 2275). Seyahat etmelerinin motive kaynağı olan şarap deneyimleri ve bu deneyim sürecinde gerçekleşen turistik faaliyetler, bağ bozumu festivalleri, bağ evlerinde konaklama ve üzüm bağlarındaki etkinlikler bölgede şarap turizminin gelişimini sağlamaktadır.

1.4.11. Av Turizmi

Avcıların, av ve yaban hayatının kaynaklarını turistik açıdan değerlendirmeleri ve bu sürecin denetimli olarak sürdürülen turistik faaliyetler bütünüdür (Çolak, 2009: 30). Başka bir ifadeyle, yerel değerlere öncelik verilmesinin ön planda olduğu, ekolojik dengeyi bozmadan doğal ortamlarında sayıları fazla veya yeterli olan türlerin avlanmasına ve bu faaliyetlerden yararlanmak için hizmet alınmasına av turizmi denilmektedir (Akoğlan Kozak ve Bahçe, 2012: 246). Av turizmi, bilinçli ve kurallı olarak yapılması durumunda hem yaban hayatını korumada hem de önemli bir gelir sağlamada yardımcı olmaktadır (Albayrak, 2013: 221). Avcılık faaliyetleri kara ve deniz avcılığı olarak iki türde ele

alabilmektedir. Kara avcılığı, kırlarda, ormanlarda, sulak yerlerde tüfek, ok ve yay gibi araçlar vasıtasıyla yapılan uçar-kaçar av faaliyetleridir. Bu faaliyetler, yöntemlerine göre farklılık göstermektedir. Bunlardan biri eğitilmiş yırtıcı kuşlar kullanılarak yapılan “doğancılık” tır. Bir diğerk yöntem olan sürekk avı ile eğitilmiş köpeklerin yardımıyla yaban domuzu, tavşan, sülün gibi hayvanlar avlanmaktadır. Bek avında, araziyle uyumlu kıyafetler tercih edilerek avlama faaliyetleri gerçekleştirilmektedir (Ege, 2011: 347). Deniz, göl ve akarsu avcılığı (balıkçılık), tatlı su veya tuzlu suda yaşayan balık ve diğerk su ürünlerini sportif veya ticari amaçlarla avlama faaliyetidir. Bu tür avcılığa genelde “olta avcılığı” da denilmektedir (Ege, 2011: 347).

Turizm çeşitlerinin gelişimlerinin, turistlerin eğilimlerine göre şekillendiği ve destinasyon rekabetçiliğinde önemli bir rol oynadıkları anlaşılmaktadır. Bu çalışmada, Sultandağı ilçesinin kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesi amaçlandığından kırsal turizm ayrı bir başlık altında ele alınacaktır.

2. BÖLÜM

2. KIRSAL TURİZME İLİŞKİN BİLGİLER VE UYGULAMALAR

Temelini doğadan alan kırsal alanlar, kendilerine özgü doğal ve kültürel bir yapıya sahiptirler. Şehirlere oranla karmaşık olmayan kırsal alanlar, bireylerin şehirlere uzaktan da olsa iletişimlerinin devam ettiği bölgelerdir. Kırsal alanlarla ilgili en önemli niteliklerden ve çekici unsurlardan biri şehirlere oranla bitki örtüsünün ve toprak alanların daha fazla olmasıdır. Karmaşık, yoğun ve kalabalık ortamlardan uzaklaşma isteği, bireyleri doğayla iç içe olabilecekleri, rahat edebilecekleri sakin alanlara yöneltmektedir. Doğal ortamların çekiciliğiyle seyahat eden bireylerin talepleri ve tüm bu etkenler kırsal turizm kavramını ön plana çıkarmaktadır (Albayrak, 2013: 132). Kentsel yerleşim yerleriyle kırsal alanların birbirlerine yakın olmaları çoğu bireyin modern kentsel ortamlardaki telaşlı yaşam tarzından uzaklaşma ihtiyacını karşılayabilmekte, bireyleri daha sade, basit ve nostaljik görünüme sahip kırsal alanlara seyahat etmeleri için harekete geçirmektedir (Bunce, 1994: 70; Butler ve Hall, 1998: 25; Sharpley ve Jepson, 2011: 53).

2.1. Kırsal Turizm Kavramı

Küresel ve bölgesel kaygılardan uzaklaşarak tatillerini daha az bilenen ve benzersiz olduğunu hissettiren destinasyonlara seyahat etmek, zamanlarını otantik bir yerlerde geçirmek isteyen turistler, çoğunlukla, etnik kökene sahip yerel halkla iç içe olan veya doğal değerlerin ön planda tutulduğu yerleri seçmektedir. Turistleri bu alanlara çeken unsurlar, kırsal alanlarda bir araya gelebilmektedir. Alanyazın incelendiğinde kırsal turizmi açıklamaya yönelik yapılan tanımların bu unsurlar içerdiğini söylemek mümkündür. Dünya Turizm Örgütü'ne göre, kırsal turizm, yerel turizm kaynaklarından yararlanılarak, yerel nüfus tarafından kırsal alanlarda organize edilen ve yönetilen her türlü turistik faaliyetleri içeren bir turizm çeşididir (UNWTO, 2004: 13). İngiliz Turizm Konseyi'ne göre ise kırsal turizm, bireylerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayan, doğal olanı teşvik eden ve koruyan, bununla birlikte, turizmin ekonomik faydalarını destinasyonlara sunan sürdürülebilir turizm içinde stratejik görevi olan bir turizm çeşidi olarak tanımlanmaktadır (Countryside Agency and the Council of English Tourism, 2001). Kırsal yerleşim alanlarına giderek konaklama imkânlarından faydalanılan, o yöreye özgü doğal ortamlarda dinlenen ve yerel toplumla etkileşim sağlanarak farklı kültürlerin deneyimlendiği turizm türüdür

(Baykal ve Toprak, 2010: 3). Ayrıca, kırsal turizm sürdürülebilir kalkınma ve koruma ilkelerine bağlı kalarak kırsalda ekonomik kalkınmanın ve yaşam standartlarının yükseltilmesi için yerel halk tarafından aile çiftliklerinde organize edilen turistik faaliyetler bütünü olarak ifade edilmektedir (Dašić, vd., 2020: 724). Kırsal turizmde yerel halkın geleneksel misafirperverliği ve yaşam değerleri konuklara sunulur. Bu nedenle, kırsal turizm çoğunlukla, tarıma yönelik faaliyetleri içeren, kırsal yerleşmelerdeki doğal kaynaklara ilişkin turizm çeşidi olarak tanımlanmaktadır (Gürer, 2003: 53).

Kırsal turizmde, kırsal yörenin doğal, tarihsel ve kültürel değerlerinin özgünlüğüyle bağ kurma ve bu alanları ziyaret etmek amacıyla seyahat etme söz konusudur (Karacan, vd., 2016: 22). Geleneklerin yaşatılması, yerel, kültürel mekânların ziyarete açılması, yerel yemeklerin sunulması, yerel kıyafetlerin sergilenmesi gibi faaliyetler bölgenin geleneğini sürdürmeye ve etkileşim sağlamaya katkıda bulunur (Štetić vd., 2014: 21). Bununla birlikte, kırsal turizmin gelişmesine etki eden bir diğer unsur ise özel gıdalara olan ilginin artmasıdır. Diğer bir deyişle, daha sağlıklı ve bilinçli beslenme isteği içerisinde olan turistler yiyecekleri gıdaları doğal ortamlarından almak ve ürünlerin yetiştirildiği yeri görmek için kırsal alanlara ziyaret etmektedir (Hall vd., 2017: 6). Dolayısıyla, dünyadaki kırsal bölgelerin karşı karşıya olduğu karmaşık ve köklü sorunların üstesinden gelmek için tek seçenek olmasa da kırsal kalkınma için kırsal turizmin iyi bir yol sağlayabileceği düşünülmektedir (Miller vd., 2010: 10).

Kırsal turizmde ana bileşen olarak tarım turizmi yer almaktadır (çiftlikte, çiftlik çevresinde faaliyetlere dayalı tatiller anlamına gelir), ancak aynı zamanda doğa odaklı tatilleri, yürüyüşleri, tırmanışları ve at biniciliğini de içermektedir. Macera, spor, avcılık ve balıkçılık, eğitim gezileri, sanat ve gelenek turizmi, etnik turizm vb. kırsal turizmin birçok yönünü göstermektedir (Bogdan vd., 2020: 212). Dolayısıyla, kırsal turizm, birçok yönü olan karmaşık bir faaliyettir.

2.2. Kırsal Turist

Kırsal turizm faaliyetlerine katılan turist tiplerinde sabit bir özellik belirtilmiş olmasa da genel özellikler dikkate alındığında kırsal turistler, kırsal yerleri tercih eden, kırsal gezilerde deneyimli görülen kişilerden oluşmaktadır. Bozulmamış doğada vakit geçirmeyi ve huzuru yaşamayı, geleneksel değerleri deneyimlemeyi tercih eden turistlerdir (Hernandez

vd., 2016: 44; Kastenholz, 2005: 556). Ayrıca, bu turistler, akraba ve arkadaşlarının fikirlerini ana bilgi kaynağı olarak kullanmakta, rahatlama ve yeni yerler görme, uzaklaşma arzusuyla güdülenen eğitilmiş yetişkinler olarak tanımlanmaktadır (Ayaz, 2012: 50). Kırsal turistlerin motivasyon faktörleri tablo 2 yer almaktadır.

Tablo 2.1. Kırsal turistlerin motivasyon faktörleri

Rahatlama	-Dinlenme -Doyum verici tatil -Yoğun iş yaşamından kaçış -Sıradanlıktan uzaklaşma -Günlük stresten uzaklaşma -Fiziksel olarak aktif olma -Evden uzakta kendini evinde hissetme -Acele etmek zorunda olmama -Sağlıklı ortamlarda bulunma
Sosyalleşme	-Yalın ve sıcak ilişkiler kurma, dost edinme isteği -Başka insanlarla tanıdık bir yeri paylaşma -Toplum bilincinin oluşturulması -Benzer ilgi alanlarına sahip insanlarla tanışma -Arkadaşlarına toplumun tanınmayan yerlerini anlatma -Tek başına seyahat edilse de kişisel güvenlik
Öğrenme	-Yeni yerler keşif etmek -Yeni farklı yaşam tarzlarını deneyimlemek -Yeni şeyler öğrenmek -Bilgiyi artırmak -Tarihi sit alanlarına seyahat etmek
Ailenin bir arada olması	-Çocukları için geleneksel kültürü yaşamak -Aile olarak bir arada olmak -Aile köklerinin geldiği yerleri görmek -Nostalji günlerini yaşatarak eski günlerini hatırlatma
Yenilik	-Yalnızlığı yaşamak -Lüksün tadını çıkarmak -Özgün yapıların çekiciliği
Heyecan	-Heyecan verici şeyler yapmak -Aşırı heyecan yaşamak -Eğlenmek ve eğlendirilmek -Doğayla bütünleşik etkinliklerin bolluğu

Kaynak: (Ayaz, 2012: 50; Soykan, 1999: 69).

2.3. Kırsal Turistik Ürünler

Kırsal turizmde gelişmesinde ve talep uyandırmasında oldukça öneme sahip kırsal turistik ürünler bölgeye özgü olabildiği gibi taleplere ve bölgesel imkânlarla göre de çeşitlilik gösterebilmektedir. Kırsal turistik ürünler sınıflandırmalara ayrılarak aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Ayaz, 2012: 53; Çıkın vd., 2009: 6; Oruç vd., 2015: 41; Soykan, 1999: 73):

- *Tarımsal çiftliklerde veya köylerde sunulan tarıma ve hayvancılığa dayalı etkinlikler*, turistler, üretim süreçlerine dâhil olarak izleyebilmekte, bizzat katılabilmek, bu ürünleri satın alabilmektedirler. Denetimlerin yapılması ve sürdürülebilir kalkınma projeleri

kapsamında hem yerel halkın hem de turistlerin, çiftlik ürünleri olan gıdaların üretim güvenliği konusunda bilgi sahibi olmalarına da vesile olunmaktadır. Kırsal alanlarda yetiştirilen sebze ve meyvelerin ekilmesi ya da ürünlerinin toplanması, ön işleme çalışmaları, hayvan besleme, hayvansal ürünleri elde etme ve değerlendirme aşamaları, peynir-yoğurt, yün vb. ürünlerin işlenmesi verilebilecek örnekler arasında yer almaktadır.

- *Yerel el sanatlarıyla ilgili uygulamalar*, turistlerin kırsal bölgelerin geleneksel dokumacılık, dikiş-nakış-örgü işleri, seramik, bakır, demir, ağaç, cam işleri vb. ürünlerin üretim süreçlerine tanık olması ve satın alması sağlanabilmektedir.

- *Kırsal bölgelerin doğal, tarihi ve kültürel zenginlikler*, turistleri kırsal alanlara yönlendiren motivasyonlara öncelik sıraları değişse de kırsal turistik ürünler olarak bölgenin en önemli turizm potansiyelleridir. Doğal, tarihi ve kültürel yerleri, ören yerleri, anıtlar, müzeler, milli parklar, doğal anıtlar, hayvanat bahçeleri vb. gezip görme imkânı bölgede kırsal turizmin gelişmesi bağlamında oldukça önemlidir.

- *Kırsal bölgelerde doğa temelli sportif etkinlikler*, kırsal alanlara yakın çevre turları, piknik organizasyonları, binicilik, avcılık, balıkçılık, atıcılık, golf, dağ yürüyüşü, yüzme, yelken, bisiklet, kürek, voleybol, motorlu araç gezileri, traktör, atv motor, offroad ve motokros turları vb. aktiviteler örnek olarak verilebilir.

- *Kırsal bölgelerde hobiyeye dayalı etkinlikler*, fotoğraf çekme, resim yapma, koleksiyon, yarışmalar düzenleme ve doğal yaşam gözlemciliği örnek gösterilebilir.

- *Kırsal bölgelerde kültüre dayalı etkinlikler*, köy düğünü, halk dansları, geleneksel el sanatları, yemek, müzik, şifalı doğal bitkilerin kullanımı, şarap yapımı, fuar, şenlik, özel kutlama günleri, panayır, festival, eğlence, konser, çocuklar veya yaşlılar için düşünülmüş özel etkinlikler olmak üzere pek çok etkinlik gerçekleştirilerek kırsal turizmin gelişmesine ve bölgesel ekonominin kalkınmasına imkân tanınmaktadır.

2.4. Kırsal Turizmin İlkeleri

Kırsal turizmin gelişimi, sürdürülebilir uygulamalara bağlı olarak ilerlemektedir. Bölgede uygulanacak her bir faaliyet belirli ilkelere dayalı olmalıdır ki sürdürülebilirlik sağlanabilsin. Bu sebeple kırsal turizm ilkeleri aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (Dinç,

2020: 11; Sezen, 2019: 11; R. Sharpley ve L. Sharpley, 1997: 69).

Gelişim: Bölgenin doğal yapılarını korumak ve geliştirmek oldukça önemlidir. Genel olarak bölgenin arz kaynaklarının bakım-onarımı, alt yapının tamamlanması kırsal turizmi geliştirme sürecine örnektir.

Yararlanma: Turistlerin vakit geçirebilecekleri kırsal alanlara çeşitli özellikler eklenmeli ve turistlerin bu etkinliklerden yararlanmaları sağlanmalıdır.

Kırsal Ekonomi: Yapılan her bir yatırımın bölge ekonomisine katkı sağlaması önemli bir faktördür. Yerel halka yönelik tarım ve diğer kırsal odaklı ek gelir kaynağı oluşturulması yöre halkının refah seviyesi arttıracaktır.

Tasarım: Bölgeye yönelik yeni yerlerin keşfedilmesi, üründe çeşitlenmeye giderek cazibe merkezi haline gelmesi sağlanmalıdır. Bölgeye uygun peyzaj düzenlemelerinin yapılması ve kırsal alanlara ve kültüre uygun mekansal tasarımlar hazırlanarak turistleri cezbedici çalışmaların yapılması gerekir.

Pazarlama: Kırsal alanların özelliklerinin, bu alanlarda gerçekleştirilen aktivitelerin ve yapılması planlanan etkinliklerin turistler tarafından fark edilmesini sağlamak ve turistlerin kırsala yönelik taleplerinin arttırılması üzerine çalışmalar yapılmalıdır.

Koruma: Kırsal turizm hizmeti veren kişi veya kurumların bölgenin doğal özelliklerine zarar vermeden faaliyetlerini gerçekleştirmelerini sağlamak, bölgede oluşabilecek tehditleri önceden belirleyerek ilgili kurum veya kuruluşlarla ortak hareket ederek bölgenin zararını minimum düzeyde tutmasını sağlamak ve bölgenin zenginleşmesi için çalışılmalıdır.

2.5. Kırsal Turizm Etkileri

Kentsel yaşamın kalabalık, gürültülü ve stresli ortamlarından uzaklaşmak, doğal hayatın sakinleştirici gücünden yararlanmak isteyen bireylerin kırsal alanlara yöneldikleri görülmektedir. Kırsal bölgedeki yerel halk ve turistlerin etkileşimleri doğrultusunda kırsal bölgelerde olumlu ve olumsuz etkiler meydana gelmektedir (Açıkgöz, 2019: 17).

2.5.1.Kırsal Turizmin Olumlu Etkileri

Kırsal turizmin olumlu etkilerinin büyük çoğunluğu ekonomik açıdan değerlendirilse de kırsal bölgelere kattığı değerler aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

- Kırsal turizmin gelişmesiyle kırsal alanlarda tarım dışında ekonomik gelir kaynakları da oluşturulmaktadır (Ekici, 2018: 47).

- Kırsal alanlarda oluşan düşük gelir seviyeleri, kentlere doğru ekonomik göç hareketliliğine yol açmaktadır. Kırsal turizmin geliştiği bölgelerde yaşam koşullarındaki iyileşmeler kentlere olan göçlerin azalmasını sağlayabilmektedir (Aslan, 2017: 26).

- Kırsal turizme olantaleplerin artmasıyla bölgedeki ulaşım imkânlarının iyileştirilmesi ve yöredeki alt yapı sorununa çözüm bulunarak geliştirici yöntemlerin gerçekleştirilmesine olanak sağlanmaktadır (Açıkgöz, 2019: 17).

- Kırsal turizm, el sanatları gibi geleneksel ürünlerin canlandırılmasına ve korunmasına aynı zamanda yerel kültür değerinin arttırılmasına katkı sağlamaktadır (Özgöller, 2019: 17).

- Kırsal alanlarda yerel halkla ve turistler arasında kurulan bağla, yemek kültürü, gelenek ve göreneklerin yansıtılması gibi kültürel etkileşimlerin artırılması sağlanmaktadır (Aslan, 2017: 28).

- Kamu kurumlarının çiftçilere yönelik tarım dışı faaliyetlerde destek vermelerine olanak tanınmaktadır (Avcıkurt ve Köroğlu, 2011: 66).

2.5.2. Kırsal Turizmin Olumsuz Etkileri

Kırsal turizmin olumsuz etkileri, sosyo-kültürel, çevresel olmak üzere çeşitli açılardan değerlendirilebilir. Bu olumsuz etkiler aşağıda yer almaktadır.

- Kırsal turizmin ölçsüz gelişmesiyle bölgedeki tarım arazilerinde azalmalar meydana gelmektedir (Albayrak, 2013: 137).

- Kırsal alanlara yönelik ilginin artması, bölgedeki arazi ve konut fiyatlarında yüksek artışa sebep olabilmekte, yerel halkı üretim yerine arazi rantından gelir etmeye

yöneltebilmektedir (Özgöller, 2019: 17).

- Kırsal turizmde odaklanılan bölgeye aşırı yoğunlaşma olabilir, doğal kaynaklara zarar verme ve çevresel tahribatın yaşanması kaçınılmaz olabilir (Albayrak, 2013: 137).

- Kırsal turizmalanlarında, farklı dil ve kültür kaynaklı, yerel halk-turist çatışmalarına sebep olabilir ve çevrede huzursuz bir ortamın oluşmasına yol açabilir (Aslan, 2017: 32).

2.6. Kırsal Turizm Gelişimi ve Uygulamaları

19. yüzyılda sanayi şehirlerinin stresine ve yoğunluğuna tepki olarak kırsal alanlarda turizm etkinlikleri gelişmeye başlamıştır. Bu dönemlerde bazı demiryolu şirketleri, kentsel alanlarda yaşayanların kırsal alana daha rahat ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla yatırımlar yaparak gelişmekte olan turizm türüne hizmet vermişlerdir. Kırsal turizmin öncüleri arasında Alpler, Amerikan ve Kanada Rocky Dağları yapılan demiryolu yatırımları sayılabilir (OECD, 1994: 7). Diğer bir öncü kırsal turizm faaliyeti ise 1873 ve 1914 yılları arasında Almanya'nın dağlık alanlardaki çiftliklerde konaklamayı tercih eden orta gelirli grubun konaklama şeklinde gerçekleştirdikleri tatillerdir (Ayaz, 2012: 46). Kırsal turizme yönelik yazılan ilk akademik çalışmaların 1958 yılına dayandığı, Ager tarafından yazılan "Dağlık Bölgelerde Kırsal Turizm ve Dağ Çiftçileri Açısından Önemi" adlı çalışmanın olduğu belirtilmektedir. 1960 ve 1970'li yıllar arasında, ekonomik geliri yüksek olan kişilerin motorlu araçlara sahip olmasıyla İngiltere'de, kırsal turizm olayının gelişiminde oldukça etkili oldukları ifade edilmektedir (Ayaz, 2012: 46). Kırsal turizmin gelişimini etkileyen faktörler ise aşağıda sıralanmaktadır (Avcıkurt ve Köroğlu, 2011: 68):

- İnsanların eğitim ve kültürel alandaki ilerleyişi,
- Boş zamanların değerlendirilme isteği,
- İletişim ve ulaşım araçlarının geliştirilmesi,
- Doğal gıdalara yönelik ilginin artması,
- Yöresel mutfaklara olan ilginin artması,
- Bireyselleşmenin artması,
- Turistik davranışlardaki değişiklikler,

- Yerel halkın tarım dışı ek gelir elde etme isteği.

Kırsal alanlara yönelik ilginin zamanla daha fazla artması, aynı zamanda kırsal turizm uygulamalarını da beraberinde getirmiştir.

2.6.1. Dünyadaki Kırsal Turizm Uygulamaları

Turistlerin değişen tüketim faaliyetlerini göz önünde bulundurarak doğal güzelliklerin ön planda olduğu, nüfusun az ve çevrenin daha az kirlendiği yerleri tercih etme sebebiyle kırsal alanlara yöneldiği görülmektedir. Bu turistik davranışı fark eden özel ve kamu kurumları kırsal alanları geliştirmek ve bölgesel kalkınmayı sürdürülebilir bir şekilde sağlamak için bir takım planlamalar yapmaktadırlar. Yapılan planlamalarda genel amaç hem turistlerin taleplerine karşılık vermek hem de kırsal alanlarda sosyal ve ekonomik sorunlarla baş etmektir (Moutinho, 2005: 107).

Kırsal alanlar buldukları coğrafi koşullar sebebiyle farklılık gösterirler bunun için kendilerine özgü nitelikleri kırsal turizm alanına sunmalıdırlar. Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da çiftlik turizmi; Fransa'da gastronomik özelliklerini; yemek, şarap kır evleri ve üzüm bağlarını ön planda tutmakta Kıbrıs ve Arjantin gibi çeşitli ülkelerde, yerel bölgenin kendine özgü fiziksel, sosyal ve kültürel özelliklerine dayanan kırsal turizm girişimleri geliştirmektedir (Winter ve Zusman, 2014: 310).

Kırsal turizme yönelik gelişmeler ve günümüzde ulaştığı değer ile çevresel duyarlılığın önemsendiği, kırsal alanların gelişimine yönelik yatırımların yapıldığı, geliştirdiği iş hacmi ve sosyo-kültürel etkisi ile kırsal turizmin bir kalkınma aracı olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Dünyada kırsal turizmin yaygınlaştığı ve kırsal turizm faaliyetlerinin birçok ülkede yaygınlaştığını söylemek mümkündür. Bunların bir kısmına aşağıda yer verilmektedir.

Almanya'da Kırsal Turizm

Kırsal turizm geçmişi uzun yıllara dayanan ve orta gelirli bireylerin tatillerini geçirmek için çiftlikte gitmesiyle ilgi toplayan Almanya, 1970'li yıllarda devlet desteğiyle daha çok gelişme göstermiştir. Turistlerin çiftliklere ilgi duymasının ardından kırsal alanların turizm potansiyeli Almanya' da ön plana çıkmıştır. Yatak kapasitesi 184 bini bulan

konaklama alt yapısıyla Almanya çiftliklerden yılda ortalama 100 gün geceleme olanağı sağlamaktadır. Bölgesel kalkınmaya destek sağlayan kırsal turizm faaliyetleri aracılığıyla ekonomik katkı elde edilerek ek gelir oluşturulmaktadır (LandReise.de, 2021; Aydın, 2012: 42; Oppermann, 1996: 88).

Amerika Birleşik Devletleri'nde Kırsal Turizm

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) kırsal turizm faaliyetleri 1960'lara dayanmaktadır. Turizm sektöründe yer alan 18 bin çiftçi ile gelir elde edilmiş ve ekonomik katkı sağlanmıştır. Texas eyaletinde, bölgenin kültürel değerlerinden biri olan kovboy geleneğini öne çıkarılarak, kovboy kostümleriyle atlı geziler, rodeo gösterileri, av partileri düzenlenmesi planlanmakta, kırsal turizm faaliyetleri geliştirilerek pazarlaması yapılmaktadır. Connecticut eyaletinde ise kırsal turizm faaliyetleri olarak çiftliklerde ve bağlarda turistlere yerel ürünler toplatılmakta, böylelikle turistlere deneyim kazandırılması ve bu doğrultuda tanıtımların yapılması hedeflenmektedir. Ayrıca, yerel yönetimlerin desteğiyle yayınlar yapılarak tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Turistlere düzenlenen çiftlik turları ve çiftliklerde konaklama hizmetleri kırsal turizme yönelik atılan adımlar arasında yer almaktadır (Doğan, 2012: 43; Gartner, 2004: 152).

Avustralya'da Kırsal Turizm

Kırsal turizme yönelik faaliyetlerin temeli 1970'lere dayanan Avustralya geniş bir ürün yelpazesi ve farklı faaliyetleri sunmaktadır. Turistler tarafından ilgi gören Avustralya kırsal turizm faaliyetleri, kırsal turizmin gelişmesine katkı sağlamakta, 1200'ü aşkın çiftliğin bu alanda faaliyet göstermesiyle büyük ve küçük gruplar halinde turistler ağırlanabilmektedir. Kırsal turizm faaliyetleri olarak çiftlik tatilleri, günübirlik çiftlik ziyaretleri, şarap tadımı, atla gezinti ve çeşitli tur organizasyonlarını sunulmaktadır. Kırsal turizmin yerel yönetimlerce desteklenmesi ve devlet teşvikleri bölgesel kalkınmaya katkı sağlayarak hızlı bir gelişme göstermesini de mümkün kılmaktadır. Kırsal turizm bağlamında organik ürünler ve pazarlama çalışmalarının desteklendiği belirtilmektedir (Oruç vd., 2015: 42; Williams vd., 2001: 4-10). Ayrıca, işletmelerin bir araya geldikleri web sitesi aracılığıyla, çiftlikleri, faaliyetleri ve ürünleri içeren bilgiler sunularak, kırsal bölgelerin gelişmesine katkıda bulunmaktadır (www.touristradio.com.au/agritourismwa, 2021).

Avusturya’da Kırsal Turizm

Avusturya’da kırsal turizm faaliyetleri daha çok geleneksel mutfaklarına özgü organik yiyecek yetiştiriciliği, şarap tadımı, doğa yürüyüşü, dağcılık, binicilik, balık tutma, macera sporları ve sanatsal aktiviteler içermektedir. Bununla birlikte, turistlere rustik pansiyonlarda ve turistik hanlarda konaklama hizmeti sunulmaktadır. Ayrıca, yerel halk tarafından turistlere çiftlik kültürünün sergilendiği çocuk çiftlikleri, binicilik çiftlikleri gibi eğitsel aktivitelerin kapsadığı hizmetlere de yer verilmektedir (Juschten ve Hössinger, 2020: 13; Kavoura ve Bitsani, 2013: 294).

Botsvana Cumhuriyeti

Botsvana Cumhuriyeti, Afrika kıtasının güneyinde yer almaktadır ve dört adet vahşi yaşamın dâhil olduğu ulusal parka ev sahipliği yapmaktadır. Bunlar; Chobe Ulusal Parkı, Gemsbok Ulusal Parkı, (Kgalagadi Transfrontier Ulusal Parkın bir parçası), Makgadikgadi Pans Ulusal Parkı, Nxai Pan Ulusal Parkı’dır. Botsvana, turizmden büyük ölçüde yararlanmaktadır. Özellikle belirli bölgeler arasında turizm faaliyeti gerçekleştirilmekte, turizm faaliyetleri yabancı tur operatörleri tarafından düzenlenmekte ve ağırlıklı olarak yabancı personel istihdam edilmektedir. Botsvana’nın Lekhubu Adası’ndaki yerel halkın kırsal turizmi büyük ölçüde kendilerinin yönettiği, toplum temelli bir turizm sisteminin kurulduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, kırsal turizm faaliyetlerinden sürekli olarak kâr elde edilemediği ve dış fonlar tarafından desteklendiği vurgulanmaktadır (Lenao, 2014: 180).

Bulgaristan’da Kırsal Turizm

Bulgaristan kıyı turizmin yanı sıra yaz aylarında dağlarda, bisiklet, yürüyüş, tırmanma vb. aktif turizm çeşitleriyle de yoğun talep toplamaktadır. Koprivshtitsa, Roshen ve Pirin kırsal turizm açısından önemli destinasyonları arasında yer almaktadır. Bulgaristan Kırsal ve Çevresel Turizm Derneği Ulusal Programı tarafından köprü, tren gibi ulaşım ağları desteği verilerek çeşitli dağlık yörelerin ve köylerin geliştirilmesine olanak sağlayarak bölgelerin tercih edilen destinasyonlar haline getirilmesi amaçlanmaktadır. Turistlerin ihtiyaçlarını karşılamak ve bölge hakkında bilgilendirme yapmak için çeşitli merkezler kurulmuştur (Torun, 2015: 13; Lulcheva ve Arseniou, 2018: 248).

Finlandiya’da Kırsal Turizm

Finlandiya kuzey ışıklarını turistik değer olarak sunmakta ve bu doğal görselliği çevreyle uyumlu camdan iglolar aracılığıyla turistlere pazarlamaktadır. Coğrafi konum itibarıyla kış turizmi potansiyeli gelişmiş olan Finlandiya, kırsal alanlara yönelik faaliyetleri de ön plana çıkarmakta ürünlerini özelliklerine göre tasarlamaktadır. Kırsal alanlarda sahip oldukları, doğal güzellikleri, kır kulüpleri, kır turları, geleneksel kutlamalar ve yaz aktiviteleri düzenleyerek pazarlamaktadır. Kırsal turizm faaliyetinde bulunan 3600 işletmenin %75’i çiftliklerden oluşmakta ve turistlere karabası, ren geyiği, eskimo köpek safarisi, kayak yürüyüşü, balık avlama, kanoing gibi hizmetler sunulmaktadır (Keyim, 2018: 485-488; Saarinen, 2007: 99; Yemenoğlu, 2018: 34).

Gürcistan’da Kırsal Turizm

Kırsal ekonominin çeşitlenmesi kaynak olan kırsal turizm Gürcistan’da yaygın olarak desteklenmektedir (MEPA, 2017). Organik Tarım ve Kırsal Turizm Ağı Elkana, Ekoturizm Derneği veya Şarap Turizmi Derneği gibi sivil toplum kuruluşları, geleneksel ürünlerin ve kırsal çeşitliliğin turizm yoluyla değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, organik ürünler arasında bağlantıların oluşturulması gibi kırsal turizmin gelişmesini sağlamak için projeler yürütülmektedir. 190 üyenin bir araya geldiği sivil toplum kuruluşu, Elkana, kırsal turizm bağlamında faaliyet gösteren 160 konukevinin hizmet kalitesine uygun onayı vererek bu işletmeleri turizme kazandırmaktadır. Gürcistan’daki kırsal turizm projelerinin geliştirilmesinde öncü olan Elkana, kırsal turizmi “geleneksel tarım, kültürel ve doğal değerler ile yerel kaynaklara dayanan köylerde ve küçük kasabalarda turist hizmeti” olarak tanımlamaktadır. Bu sebeple, Elkana tarafından turistlerin gürültülü, stresli bir ortamdan uzaklaştırılması, sakin, kentsel olmayan bir ortamda rahatlamaları ve temiz havanın, güzel manzaraların tadını çıkarma ihtiyacını karşılamaları için Gürcistan’ı desteklemektedir (Khartishvili vd., 2019: 15). Tarım ve Kırsal Kalkınma Avrupa Komşuluk Programı (ENPARD) Gürcistan’da kırsal kalkınmaya yeni bir yaklaşım kapsamında, 2015’ten bu yana, tarımı modernleştirmeye, yeni tarım ve tarımsal olmayan girişimleri kırsal kalkınmaya yönelik teşvik ederek, ekonomik kalkınmada mücadele etmeyi amaçlamaktadır. Gürcistan’daki kırsal yoksulluğun fazla olması sebebiyle, proje, yayla ve kırsal bölge sakinlerinin kalkınma sürecine katılımını vurgulamakta ve bölgesel ortaklıkların

kurulmasını savunmaktadır. Korunan alanlar ajansı tarafından sürdürülebilir turizm kavramı, toplum temelli kaynak yönetimi geliştirmek için özel seçenekleri vurgulamaktadır (Paresishvili, vd., 2017: 346). Kırsal turizm faaliyetleri, çiftlik etkinliklerini, turistlere geleneksel yiyecek ve şarap sunumunu, sportif faaliyet olarak binicilik ve bisiklet turlarını kapsamaktadır.

Hırvatistan'da Kırsal Turizm

Hırvatistan, turizmi geliştirme stratejilerinde kırsal turizm alanda politikalara değinmektedir. Kırsal turizme yönelik arzın zenginleştirilmesi, bu doğrultuda planlamaların yapılması standartların belirlenmesi hedeflenmektedir. Öncelikli olarak yerel ve bölgesel şarap mahzenleri, peyzaj alanında cazibe merkezleri ve tema parkları üzerinde yoğunlaşmakta, kırsal alanlarda kümelenme planlanmaktadır. Organik tarım, binicilik programları, doğa yürüyüşleri, balıkçılık faaliyetleri gibi ön plana çıkan turizm potansiyellerin geliştirilmesi vurgulanmaktadır. Ayrıca kırsal turizmin gelişmesini teşvik etmek için bir temel kalkınma desteği oluşturmak için fonlar düzenlenmiştir. (Bartoluci vd., 2018: 75)

İspanya'da Kırsal Turizm

Taşranın tatil için uygun fiyatlı olmasına yönelik anlayışla 1960' lı yıllarda ortaya çıkan ve çiftlik evlerinde konaklama imkânı sunulan İspanya'da kırsal turizmin hızlı bir başlangıç yaparak önemli destinasyonlar arasında yerini almıştır. İspanya'da kırsal alanlardaki nüfus azalmasının hızını önlemek ve nüfusu belirli bir düzeyde tutabilmek için, yerel yönetimler tarafından çiftliklerin kalitesinin artırılması planlanmıştır. Bu süreçte, çiftlik evlerine hibeler verilerek aile işletmelerine dayalı bir stratejinin geliştirilmesi desteklenmiştir. İspanya'da yürütülen projeler aracılığıyla kırsal turizmin çoğunluğu İspanya'nın iç bölgelerindeki kırsal alanlara özellikle de dağlık bölgelere yönlendirilmiştir (Doğan, 2012: 38). İspanya' nın güneyinde bulunan beyaz köyler, geleneksel konaklama hizmetleriyle yerel müzik ve flamenko dansları, boğa güreşi gibi faaliyetler gerçekleştirilerek kırsal turizmin canlanması hedeflenmektedir (Barke, 2004: 141; Canoves vd., 2004: 759).

İtalya’da Kırsal Turizm

Yeşil tatil olarak nitelendirilen kırsal turizm faaliyetleri, 1965 yılında Roma’da kurulan L’Associazione Nazionaleperl’ Agriturismo (Ulusal Kırsal Turizm Derneği) tarafından kırsal konukseverliği sergileyen çiftlikler hakkında rehber oluşturulmasıyla gelişme göstermiştir. Ayrıca, İtalya’nın 20 bölgesinde tesisler kurularak kırsal turizmin canlandırılması hedeflemiştir. Eski konutların yenilenerek, pansiyonlara ve dinlenme evlerine dönüştürüldüğü, bölgedeki geleneksel evlerin, kalelerin ve surların da turizme kazandırıldığı görülmektedir. İtalya’nın kırsal kesimlerinde, kültürel çeşitliliği sergileyen yerel mutfak gelenekleri, şarapları, halk dansları ve dinletileri turistik değer olarak sunulmaktadır (Contini vd., 2009: 28; Garau, 2005: 6414).

Polonya’ da Kırsal Turizm

Polonya’da yenilikçi ve girişimcilik hareketi olarak tematik köyler inşa edilmesi planlanmıştır. Kırsal turizme yönelik tematik köylerin amacı, okul programı çerçevesinde davet edilen çocuk veya gençlere, seyahat eden ailelere ve yabancı turist gruplarına, çiftlik hayvanları, tarımsal ürünlerin işlenmesi, ekolojik yaşam ve tüketici eğitimi, kültürel miras, geleneksel el sanatları ve halk sanatı alanlarında eğitimler verilmesini kapsamaktadır. Ayrıca yerel ve bölgesel geleneklerini sürdürmek için geleneksel yemeklerin hazırlanmasına ilişkin mutfak eğitimlerin verilmesi de hedefler arasında yer almaktadır (Sin, vd., 2020: 627).

Portekiz’de Kırsal Turizm

Portekiz’de kırsal turizmin yaygınlaştığı, eşsiz manzaraların ve tarihi değerlerin bir araya getirilerek meyve bahçeleri, üzüm bağları ve eski çiftlik evleri turizm potansiyeli olarak değerlendirilmektedir. Yerel ürün satışlarıyla doğrudan ve dolaylı olarak kırsal ekonomilerinin geliştirilmesi hedeflenmekte, sürdürülebilir tarım uygulamaları desteklenerek bir marka oluşturma çalışmaları yapılmaktadır (Kastenholz vd., 2012: 210; Dinis vd., 2019: 97-98). Portekiz’in kırsal turizm faaliyetleri, 1980’li yıllar itibariyle ulusal ekonomi üzerinde bir etki oluşturduğu ve turistlerin ilgisini çektiği görülmektedir (Ekiztepe, 2020: 78).

Romanya’da Kırsal Turizm

Romanya, kültürel ve doğal mirası bakımından oldukça zengin değerlere sahiptir. UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde yer alan birçok turistik değere sahiptir. Tuna Deltası, Transilvanya, Luteryan Kiliseleri, manastırları, 200’ü aşkın anıtları, 600’den fazla doğal rezervleri ile 10’dan fazla milli parkı ve doğal parkları mevcuttur (Ekiztepe, 2020: 85). Romanya’da geleneksel tarım faaliyetlerinin azalması, Romanya’yı alternatif kaynak olarak kırsal turizme yönlendirmiştir. Bu sebeple kırsal turizm faaliyetlerinin yerel küçük işletmelerin gelişmesine ve kırsal alanların kalkınmasına katkı sağlaması yönünde sürdürülebilir stratejilerin belirlenmesi hedeflenmektedir (Iorio ve Corsale, 2010: 155; Matei, 2015: 545).

2.6.2. Türkiye’deki Kırsal Turizm Uygulamaları

Coğrafi, doğal ve tarihi zenginlikleri bakımından Türkiye, kırsal turizme yönelik önemli fırsatlara sahiptir (Özçatalbaş, 2006: 275). Bu fırsatların farkedilmesiyle her geçen gün alanyazında kırsal turizm potansiyeline yönelik çalışmalar yer verilerek kırsal turizmin gelişimi için projeler düzenlenmekte, bölgesel kalkınma için önerilerde bulunmaktadır. Örneğin, 1980’li yıllarda İskandinav pazarına egemen olan Tursem Seyahat Acentesi kitle turizminin yanı sıra uzman tur operatörlüğü etkinliklerine de dahil olmuştur. Karadeniz Bölgesi Ordu ilinin çeşitli köylerinde bulunan yerel halkla işbirliği yapılarak, misafirlerin 1 ila 3 hafta köy evlerinde kalmalarını sağlamıştır. Bu kapsamda, turistlere kış ayları boyunca Türkçe derslerinin verilmesi ve Türk kültürünün aktarılması hedeflenmiştir. Acentanın (1997) iflasının ardından uzun bir süre benzer etkinlikler düzenleyen başka bir seyahat acentesi olmamıştır (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006: 26).

Türkiye’nin kırsal turizme yönelik özel sektör uygulamaları olduğu gibi kamu kurumları tarafından yürütülen çalışmaları da mevcuttur. Türkiye’de kırsal turizme yönelik devlet planları 1990’a dayanmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1990 yılında, “Yayla Turizmi Projesi” ismiyle kırsal turizmin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Projeler aracılığıyla turizm talebinin daha geniş alanlara yayabilmek, Türkiye’nin doğal kaynakları ve kırsal dokusundan faydalanmak amaçlanmıştır. Tasarı bünyesinde Karadeniz Bölgesi ve Toroslar’da 26 yayla turizm noktası olarak belirlenmiştir (Özkan, 2007: 103).

Ürgüp Belediyesi, Kapadokya yöresinin kırsal yaşamını tanıtmak amacıyla 50 milyon dolar bütçe ayırarak kırsal turizm projesinin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu proje kapsamında yerli ve yabancı turistlerin köy düğünlerine katılması, geleneksel köy yemeklerinin pişirilmesi, hayvancılık faaliyetlerine katılınması sağlanarak, turistlerin kırsal yaşamın içerisinde yer almaları amaçlanmıştır. Ayrıca Ortahisar Belediyesi, Kızılçukur Vadisi'nde gün doğumu ve batımının izlenmesi amacıyla turların planlandığı, Akdeniz, Marmara ve Ege Bölgeleri'ndeki köylerde geleneksel deve güreşlerine yönelik etkinliklerin hazırlandığı, turizm acentelerinin İpek Yolu üzerinde turların düzenlediği, Erzincan ve Muğla'nın kırsal alanlarında profesyonel yamaç paraşütü yapıldığı bilinen girişimler arasında yer almaktadır. Bodrum Mumcular, kırsal turizmin yapıldığı ekoturizm alanlarından biri olarak kırsal turizm kapsamında zeytin festivalleri, halı ve el sanatlarının sergilendiği festivaller, doğa yürüyüşleri, bisiklet turları, çiftçilerin yöreye özgü ürünlerini sergilemesi, hobi bahçeleri, deve güreşleri ve kampçılık faaliyetleri gerçekleştirilmesi de verilebilecek önemli kırsal turizm girişimleri arasında yer almaktadır (Karamahmet vd., 2016: 111).

Manisa, Tekelioğlu köyünün kırsal turizm alanında geliştirilmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi amacıyla proje hazırlanmıştır. Böylelikle, tarihi ve kültürel değerlerinin, organik tarım ürünlerinin, geleneksel el sanatlarının ve doğasının ön plana çıkarılması hedeflenmiştir. Bu açıdan birçok kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarını biraraya gelerek projeye destek olmuşlardır (Dinçer vd., 2015: 57; Şerefoğlu, 2009: 124). Tarımın, turizmin ve takasın birarada değerlendirilerek oluşturulan projeler birçok kırsal alanın gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu kapsamda Türkiye'nin farklı yerlerindeki çiftliklere ziyaretçiler gelerek ekolojik tarımı deneyimlemektedir. Para karşılığı konaklayabildikleri gibi gönüllülük esasına dayalı olarak kiraz, elma vb. meyvelerin toplanmasıyla veya bağlarda çalışılmasıyla konaklama olanağından faydalanılabilmektedir. Böylelikle, kırsal alanlarda tarıma yönelik faaliyetlere katılmaları, bilgi ve tecrübelerini paylaşmaları sağlanabilmektedir. TaTuTa ile Türkiye'nin 69 çiftliğine ait ayrıntılı bilgilerinin yer aldığı web sitesi ile yerel yaşam ve değerlerin yansıtılması amaçlanmıştır (Dinçer vd., 2015: 57).

Organik yaşamın yerinde öğrenilmesine yönelik Gökçeada projesi, ekonomik faaliyetlerinde tarım, hayvancılık ve turizmin biraraya geldiği, Tarım Bakanlığı tarafından ekolojik bölge olarak seçilen Gökçeada'da 2008 yılında başlatılmıştır. İtalya Sardunya

Adası örnek olarak seçilmiş ve proje agroturizmin ilerletilmesi ve öğretilmesini hedef alınarak tasarlanmıştır (Dinçer vd., 2015: 57). Kırsal turizmin gelişmesine sürdürülebilirlik sağlanmasına yönelik uygulamalardan bir diğeri ise Düzce ilinin Akçakoca ilçesine bağlı Dadalı köyüne yöneliktir. Dadalı köyünde çoğunlukla Manav Türklerin yaşadığı, tarihi dokusu korunmaya devam ettiği belirtilmektedir. Köy ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmakta, Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA)'nın desteğiyle Türkiye çapında örnek bir köy olarak nitelendirilmektedir. Köy kadınlarının eko köyün öncüleri oldukları ve hazırladıkları yöresel yemeklerin ve içeceklerin köylerinde yetişen organik ürünlere dayandıkları belirtilmektedir. Turistlere, kına gecesi, çeyiz serme ve orta oyunları gibi çeşitli etkinliklerle gelenek ve görenekleri aktarılmaktadır. Köyde ayrıca gelen ziyaretçilere doğa yürüyüşleri, ATV safarileri, meyve ve çiçek toplama, traktör kullanımı gibi bir takım etkinlikler sunularak köy atmosferi yaşatılmakta, köy evlerinde konaklama imkânı sunulmaktadır (Aslan, 2017: 21).

Isparta Kuyucak köyünün ele alındığı çalışmada, kırsal turizm faaliyetlerinin hızla dikkat çektiği, “Lavanta Kokulu Köy” adıyla farkındalık oluşturulduğu vurgulanmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anadolu Efes ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ortaklığında sürdürülen “Gelecek Turizmde” programına 2015 yılında “Lavanta Kokulu Köy Projesi” ile katılmaları gelişmelerinde önemli katkılar sağlamıştır. Projenin ortakları, Keçiborlu Kaymakamlığı, Keçiborlu Yardımlaşma Dayanışma ve Eğitim Derneği, Kuyucak Muhtarlığı ve Köylere Hizmet Götürme Birliğidir. Ulaşım olanaklarından yararlanarak, lavanta üretimi yapılan Kuyucak köyünde bir farklılık oluşturulması, bölgenin kırsal turizm merkezi haline dönüştürülerek alternatif istihdam alanına dönüşmesi amaçlanmıştır. Göç ve bölgesel kalkınmada problemlerinin çözülmesi hedeflenmiştir (Çetin, 2019: 4).

2.7. Türkiye’de Kırsal Turizm Politikaları

Kalkınma politikalarında alt başlık olarak yer verilen kırsal kalkınma ve turizm politikaları alanyazında çeşitli tanımlamalar yapılarak açıklanmaktadır. Kırsal kalkınma politikaları, kırsal alanlardaki toplumların ekonomik ve sosyo-kültürel olanaklarını daha iyi hale getirmek, toplumsal olarak kalkınmayı geliştirmek için oluşturulan politiklardır. Turizm politikaları, bir ülkenin ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel açıdan geliştirilmesini, yönlendirilmesini ve denetlemesini uygulanabilir açıdan sağlayabilecek bir bütünün

parçasıdır (Usta, 2014: 193; Çetin ve Yalnız, 1976: 32). Kırsal alanlarla ilgili politikaların Birinci Kalkınma Planı ile başladığı, kırsal kalkınma politikalarına turizm kavramının dâhil edilmediği, turizm politikalarının kırsal alanlardan ayrı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Kırsal kalkınmanın turizme dâhil edilerek bölgesel kalkınmalara yönelik hedefler, Dokuzuncu Kalkınma Planları'nda yer almaktadır (Ege ve İnan, 2019: 638). Buradan hareketle, planlı dönem kalkınma politikaları incelendiğinde, kırsal turizm unsurlarını oluşturan öğelerin kalkınma politikalarında farklı perspektifte değerlendirildiği, kırsal turizmle dolaylı yönden değinildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, kalkınma planlarında yer verilen kırsal alanların gelişimine yönelik içerikler aşağıda sunulmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı - [SBB], 2021).

• **Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı** (1963-1967) yaşam kalitesinin artırılmasının hedeflendiği ve ulaşım ağına yönelik altyapı çalışmalarına öncelik verildiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, turizmin gelişmesine ilişkin planlamaların, önerilerin ve denetimlerin yapılmasında yetkili kurumların teşvik edilmesi, doğal turizm kaynaklarının kullanımına, turizm kaynakların eğitim uygulamalarıyla tanıtılmasına ve benimsenmesinin sağlanmasına yönelik düzenlemelerin yapılması ön plandadır. Tedbirler kapsamında, turist eğilimleri araştırmaları, iç ve dış turizmin gelişimi için teşvikler, yetki ve imkânlar hususunda teşkilatlanma ön plana çıkmaktadır. Şehir ve kasabalarda katılım sağlanması için ilgili kurumlara yönelik “Turizmi Geliştirme Kurulu” temellerinin atılmasına, projelerin geliştirilmesine teşviklere yer verilmiştir. Ayrıca, turizm işletmelerinde sunulan hizmetlerin, hatıra eşyalarının üretim sürecinin mahallî gayretlerle desteklenip düzenlenmesine önem verilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin ilk kalkınma planında turizm için küçük iskelelerin yapılması planlanmış, ilk 3 yıl ikişer milyon olmak üzere toplam 8 milyon TL'lik yatırım yapılması gerektiği belirtilmiştir. Aynı kalkınma planında balıkçı barınağı iskelelerinin yapılması için gereken yatırım tutarının 88 milyon TL yani 10 katı olarak belirlenmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 1963: 396). Bulunduğu dönem ve koşullar göz önüne alındığında kıyı alanlarına yönelik yatırımların da kırsal alanlara bir nevi entegre edildiği dikkat çekmektedir.

• **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı** (1968-1972) kırsal alanlara yönelik yatırımların ve şehirlerle bütünleşmenin planlandığı dönemdir. Ayrıca bu dönemde, tarihi, arkeolojik ve anıtsal eserlerin bakım ve onarımına, bölgelere ve konaklama tesislerin yoğunluk gösterdiği

alanlara önceliklerin verildiği, bu doğrultuda adımların atılacağına yönelik ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Özellikle, turizm potansiyelinin yüksek olduğu bölgelere yatırımların artması ve ulaşım ağlarının geliştirilmesi öngörülmektedir. Bu dönemde, turizmdeki eğilimin hediyelik eşya niteliğindeki el sanatları ürünlerine ilişkin pazarların oluşmasına katkı sağladığı ifade edilmiştir. Koruma-kullanma dengesi gözetilerek kıyı alanlardaki turistik çevrenin ve milli parkların toplum yararına kullanılmasını ve korunmasını sağlayacak mevzuat hazırlanacağı belirtilmiştir. Bu noktada, fiziksel planların yapıldığı veya turizmin hızlı bir şekilde gelişim gösterdiği bölgelere öncelik verilmesi hedeflenmiştir.

- **Üçüncü Kalkınma Planı (1973-1977)** bir önceki kalkınma planı ile benzerlikler göstermektedir. Sanayileşmenin ön planda olduğu bu kalkınma planında, merkezi köy anlayışı ile köylerin sanayileşmesi hedeflenmiştir. Gezici köy kadın kurslarının düzenlenmesiyle özellikle kırsal yörelerdeki kadınların koşullara uyum sağlanmaları hedeflenmiştir. Otel ve turizm işletmelerinin orta ve alt kademelerine personel yetiştirilmesi için turizm ve otelcilik okullarının açılması planlanmıştır. Öncelikle, turizm alanlarına yapılan yatırımlarda tüm kapasitenin kullanılarak ve daha sonra ise bu yatırımların diğer bölgelere kaydırılması sağlanarak turizmin ve bölgelerin geliştirilmesi, tarihi değerleri koruma amacını güden yatırımların da öncelikli planlara dâhil edilmesi ele alınmıştır.

- **Dördüncü Kalkınma Planı (1979-1983)** öncelikli yöreler (köy) kavramı ile gelişmemiş bölgelerin bölge planlaması ele alınmıştır. Türkiye'nin konumu, doğal güzellikleri ve tarihi zenginlikleri, kitle turizminin kısa sürede ve büyük ölçüde gelişmesini sağlamıştır. Bu durumun döviz geliri sağlayacak biçimde değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Kıyılarla alanları toplum temelli uygun ve turizme de katkıda bulunacak şekilde korunmasının gerekliliğine değinilmiştir. Turizme yönelik yatırımlarda zamanın önemi vurgulanmış, mevcut kamu ve özel kuruluşların etkin ve verimli olması önemsenmiş, ev pansiyonculuğunun özendirilmesi ve turizm eğitiminin yaygınlaştırılması planda tutulmuştur. Özellikle bu dönemde, deniz, göl ve nehir kıyılarının toplum temelli geliştirilmesi sağlanarak toplum yararına kullanılması hedeflenmiştir. Benzer şekilde deniz turizmine yönelik planlamalar yapılmış, kamu kuruluşlarına ait kamp ve dinlenme tesisleri aracılığıyla dış turizme açılacak hedefler belirlenmiştir. Tarihi çevrenin ve önemli savaş alanlarının, kırsal ve kentsel dinlenme bölgelerinin belirlenmesi, bu bölgelerin korunması ön plana alınmış, ulusal tarihi parklar çerçevesinde iç ve dış turizme yönelik çalışmalar

hızlandırılmıştır. Benzer şekilde, büyük kentlerin yoksun bulunduğu yeşil alanlar kısa sürede çoğaltılacak ve toplum yararına yönelik düzenlenmesi planlanmıştır. Köy kavramı ile gelişmemiş bölgelerin planlanarak düzenlenmesi amaçlanmıştır.

• **Beşinci Kalkınma Planı (1985-1989)** bütünleşik kırsal kalkınma projelerinin uygulanması amacıyla öncelikli yörelerin geliştirilmesi planlanmıştır. Türkiye'nin doğal, tarihi, arkeolojik ve kültürel varlıkları ve turizm çeşitleri ele alınmış, mevcut turizm potansiyeli, ekolojik dengenin korunması ilkelerine değinilmiştir. Doğal ve kültürel çevre değerlerinin turizm amaçlı kullanımı, koruma stratejileri ile turizm geliştirme stratejilerinin bütünsel yaklaşımı söz konusudur. Turizm kaynakları envanteri ile fiziksel planlama çalışmalarında ilgili kamu kuruluşları, bilim kurumları, gönüllü kuruluşlar ve özel sektör kurumları arasında işbirliklerinin sağlanması hedeflenmiştir. Tarım, orman ve koruma alanları, endüstri, şehir ve kırsal yerleşim bölgelerinin gelişimi ve korunması için alternatifler ele alınmıştır. Turizm ve rekreasyon amaçlı alanlar hakkında doğru kararların verilebilmesi amacıyla tüm bu alanların mevcut durumu ve gelecekteki sosyo-ekonomik şartların birlikte çözümlenmesi planlanmış, her bir alanın ayrı ayrı değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca bu dönemde, kırsal alandaki yerel halkın gelirini artırmak, sosyal-kültürel gelişimlerine katkıda bulunarak, “Entegre Kırsal Kalkınma Projeleri” nin uygulanması planlanmıştır. Yerel halkın bilinçli olarak kalkınmayı desteklenmesini sağlamak amacıyla sosyal ve meslekî işbirliklerin desteklenmesi ön görülmüştür. Bu sebeple, köylünün ve çiftçinin gelirlerinde çeşitliliğin artması için yerli üretim dalları teşvik edilmesi, köydeki üretimlerin değerlendirilmesinde yardımcı hizmetlerin sağlanması hedeflenmiştir. Sanayi ve turizm amaçlı yapıların tarımsal alanlara doğru ilerlemesi, tarım dışına çıkarılacak bölgelerin sınırları ve fonksiyonel tahsisleri il ölçeğindeki ilgili kamu kuruluşlarınca belirlenmesini gerekli kılmıştır. Bu bölgelerin konut, sanayi ve turizm alanları olarak belirlenmesi ve ilan edilmesi ön görülmüştür. Kapsamlı olarak ele alınan kırsal alanları ve turizm türleri (termal, yat, kış turizmi vb.) için altyapıların geliştirilmesine ağırlık verilerek “Güney Antalya Projesi” örnek bir gösterge olarak değerlendirilmiştir. Üstyapının geliştirilmesi, yatak kapasitelerinin artırılması ve özellikle işletmecilik eğitimlerine yönelik teşviklerin verilmesi planlanmıştır.

• **Altıncı Kalkınma Planı (1990-1994)** döneminde turizm sektörüne ayrılan kamu kaynakları öncelikle eğitim ve teknik altyapının geliştirilmesine tahsis edilmiştir. Bununla

birlikte, kırsal alanlara yönelik hizmetlerin ve tarıma dayalı sanayileşmenin merkez köylere kaydırılması amaçlanmıştır. Doğal güzelliklerin ve kültürel değerlerin korunmasında gerekli önceliklerin verilmesine, belirli sahaların korumaya alınarak turizme yönelik teşviklere yer verilmiştir. Sektörde kış, av ve su sporları ile festival, sağlık, gençlik, kongre, termal, golf ve 3. yaş turizmi gibi turizm çeşitlerini daha cazip hale getirebilmek amacıyla teşvik politikaların geliştirilmesi planlanmıştır. Özellikle, Türkiye kıyılarının sanayi, ticaret ve turizm sektörleri yönünden sosyal, ekonomik ve çevresel özelliklerini, mevcut liman kapasitelerini ve sektörel gelişmeye uygun kıyı kesimlerinin potansiyellerinin belirlenmesi önemsenmiştir. Kıyıların sanayi, ticaret ve turizm yönünden taşıdıkları önem ve özellikleri belirlenerek liman yapımına uygun kıyı kesimlerini tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca kültür ve tabiat mirası niteliğindeki değerlerin korunmasına, çevre ile kültür peyzajı ilkelerinin esas alınarak turizm faaliyet ve yatırımlarının planlanmasına değinilmiştir. Kırsal alanda istihdamın artırılması, gelirin çeşitlendirilmesi için yeni üretim dalları, tarım dışı ekonomik faaliyet kolları da teşviklerle desteklenmesi hedeflenmiştir. Kırsal alan planlama yaklaşımı ile tarıma dayalı sanayi ve hizmetlerin planlandığı, merkez köylerin bu yönde geliştirilmesine yönelik adımların atıldığı görülmektedir.

- **Yedinci Kalkınma Planı (1996-2000)** döneminde kırsal alanların altyapı sorunlarının ele alındığı ancak detaylar üzerinde pek durulmadığı görülmektedir. Bu dönemde, rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi için yerel halkın ve turistlerin turizmden beklentilerinin karşılanmasına yönelik önemlere odaklanıldığı, doğal ve kültürel değerlerin zenginleştirilerek sürekliliğinin sağlanması temel amaçlar arasında yer verilmiştir. Turizmin mevsimsel ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarda değişen tüketici eğilimlerini dikkate almak amacı ile golf, kış, dağ, yayla, termal, sağlık, yat, karavan, kruvaziyer, kongre ve eğlence gibi çeşitli turizm türlerinin geliştirilmesini sağlayacak adımlara devam edildiği vurgulanmıştır. Ayrıca, ormanlar ve kamu arazilerinin turizm yatırımlarına tahsisinde doğal çevrenin korunması, iyileştirilmesi, etkin ve verimli şekilde kullanılması önemsenmiştir. Tabiat varlıklarını korumaya yönelik düzenlemelerin yanı sıra, turizm alanı ve merkezi olarak tanımlanan yerlerde yapılacak yatırımlarda ilgili düzenlemelerin 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ve 2872 sayılı Çevre Kanunu revize edilerek uygulanması hedeflenmiştir. Bununla birlikte, hizmet üretiminde etkinliği artırmak ve kaynakların rasyonel kullanımını sağlamak amacıyla merkezlerden kırsal alanlara kadar bazı hizmetlerin il özel idarelerinden başlanmak üzere mahalli

idarelerin yetki ve sorumluluğuna bırakılması hedeflenmiştir.

• **Sekizinci Kalkınma Planı (2001-2005)** döneminde kırsal kalkınmanın öneminin daha çok vurgulandığı anlaşılmaktadır. Özellikle kırsal kalkınma projelerine yönelik girişimlere değinilmiş, sürdürülebilir gelişim anlayışına uygun olarak devam eden ve eklenmesi gereken projelerin üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, kırsal alanda yaşayan nüfusun gelirini artırmak ve işsizliği azaltmak amacıyla yöresel potansiyeli olan turizm, el sanatları, hayvancılık, dokumacılık gibi alanlarda girişimcilerin desteklenmesi planlanmıştır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde dönüş yapmak isteyenler için ekonomik ve sosyal altyapının sağlanması önemsenmiştir. Benzer şekilde, turizm amaçlı sportif faaliyetlerin artırılması ve yaygınlaştırılması için gerekli altyapı ve tanıtım faaliyetlerine önem verilmesi, bu alanda istihdam edilecek spor elamanlarının yetiştirilmesine yönelik programların düzenlenmesine değinilmiştir. Kırsal alanlarda üretimlerin artırılması, denizlerin ve iç suların doğal ortamlarının korunması, kontrolü ve geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu çerçevede Karadeniz'e yönelik olarak balıkçılığın korunması ve geliştirilmesi için sürdürülen çalışmaların sonuçlandırılması vurgulanmıştır. Ayrıca, yetiştiriciliğin tüm paydaşlar dikkate alınarak çevre, turizm, orman, ulaştırma vb. sektörlerle etkileşiminin sağlanması, ekosistem yaklaşımı dâhilinde sürdürülebilirliğin geliştirilmesinin ve yaygınlaştırılmasının gerekliliğine değinilmiştir. Özellikle, biyolojik çeşitlilik ile su ve yaban hayatının korunması ve toplumsal istikrarın geliştirilmesi ilkeleri değerlendirilmiş, kültürel, estetik değerleri korumak ve ekoturizmi geliştirmek amacıyla korunan alanlar, tabiatı koruma alanları, milli parklar olmak üzere ön plana çıkarılmışlardır.

• **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)** döneminde turizm türlerinin geliştirilmesi ve kitle turizminin olumsuz etkilerini azaltabilmek, daha fazla bölgenin turizm alanında gelişmesini, 12 aya yayılmasını sağlamak amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda, termal ve sağlık turizmi, üçüncü yaş ve gençlik turizmi, dağ ve yayla turizmi, kültür turizmi, kış turizmi, kongre turizmi, deniz turizmi yatırımlarına öncelik verilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda, tarım ve turizm başta olmak üzere, çevreye duyarlı sektörlerde ekolojik potansiyel değerlerin çok amaçlı ve verimli şekilde yönetilmesi, koruma-kullanma dengesi gözetilmiştir. Turizm alanında bölgeler arasında gelişim dengesinin sağlanması özen gösterilmesi vurgulanmıştır. Ayrıca potansiyeli olmasına rağmen yeterince ele alınmayan ve gelişme göstermeyen yörelerde turizme yönelik

ekonomik ve sosyal kalkınmanın ön plana alınmasına değinilmiştir. Turizm türlerinin gelişimine yönelik atılan adımlara devam edilmesinin, kültür turizmi çalışmalarında otantik özelliklerinin korunarak turizme açılan yöresel örneklerin çoğaltılmasının desteklenmesi planlanmıştır. Kırsal alanlarda, e-ticarete değinilerek tarım, orman ve gıda ürünlerinin tanıtım ve pazarlanmasının yapılmasına, turizm ve rekreasyon, el sanatları, tarıma dayalı sanayi ve diğer alternatif üretim faaliyetleri geliştirilmesine değinilmiştir. Ayrıca bu alanlarda tarım ve tarım dışı ekonomik faaliyetlere yönelik insan kaynaklarının geliştirilmesi vurgulanmıştır.

- **Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)** tüketim eğilimleri, turist beklentileri, ekosistemin, sürdürülebilir gelişmenin bir arada değerlendirildiği bir dönemdir. Turizmin çeşitlendirilmesinde kalkınmanın önemi vurgulanmış, doğal ve kültürel değerlerin koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi hedeflenmiştir. Turizm türlerine yönelik altyapının iyileştirilmesi ve gelişimi desteklenmiştir. Sürdürülebilirlik kapsamında sorumlu turizm ve çevresel yaklaşımların değerlendirildiği, kırsal ekonominin üretim ve istihdam yapısı ele alınarak yaşam kalitesinin artırılması, gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi, tarım dışı ekonomik faaliyetlerle çeşitlendirilmesi planlanmıştır.

- **Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023)** döneminde turizm ekonomiye katkısının önemli derece artırılması hedeflenmiştir. Bu sebeple, tüketici eğilimleri, tüm paydaşların mevcut durumları değerlendirilmiş, teknolojik gelişmeler doğrultusunda turizmin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi, hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve harcama eğilimi yüksek olan turistlerin cezbedilmesi amaçlanmıştır. Turizm çeşitleri ele alınarak taleplerin fazla olduğu pazarların belirlenmesi ve bu pazarlardan gelecek ziyaretçi sayısının artırılmasının planlandığı dönemdir. Tüm bu amaç ve hedefler doğrultusunda turizm değerlerinin koruma-kullanma dengesinin göz ardı edilmemesinin önemi de vurgulanmıştır. Tren seferlerinin turistik açıdan değerlendirildiği ve destinasyonların özelinde ve turist odaklı planlamaların yapıldığı bütüncül bir yaklaşımla çevresel duyarlılığın ve sorumlu turizm anlayışının ele alındığı anlaşılmaktadır. Ayrıca çevreye duyarlı, nitelikleri geliştirilmiş tesislerin sayılarının artırılması planlanmıştır. Turizmin gelişmesi ve ülke tanıtımlarının artırılması amacıyla büyük verinin toplanması ve analizi çalışmalarının yürütülmesi hedeflenmiştir. Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Destek Programı-IPARD ve Kırsal Kalkınma Yatırımları Destekleme Programı-

KKYDP kapsamında kırsal tarım, kırsal ekonomik altyapı yatırımları ile çiftlik faaliyetlerinin geliştirilmesi, kırsal turizm, el sanatları ve kırsalda bilişim uygulamalarına yönelik desteklerin sürdürülmesi hedeflenmiştir.

Tüm kalkınma planları göz önüne alındığında, hemen hemen her dönemin kırsal turizmle doğrudan ya da dolaylı olarak bağlantılı olduğu, kırsal alanların gelişimine yönelik adımların atıldığı görülmektedir. Her bir turizm değerinin koruma-kullanma dengesine önem verilmesi, çevresel farkındalık, gelir düzeyini artırmak için çeşitlendirilen faaliyetler, insan kaynaklarının artırılması ve yetkin bireylerin yetiştirilmesi için eğitim kurumlarının açılması bu bağlantıları bize göstermektedir. Bununla birlikte, girişimciler için hazırlanan projelerin desteklenmesi, kıyı alanlarının gelişimine yönelik atılan adımlar, merkezi köy yerleşimlerinin ve tüm bölgelerin altyapı ve üstyapı çalışmalarının planlanması kırsal turizmin temellerinin atılmasına öncülük etmektedir. Yatırımların ve turizmin gelişiminde ön görülen tedbirlere, kitle turizmine yönelik yatırımların yapılmasına ilişkin ifadeler, zamanla turizm hareketlerinin çeşitlendirilmesi, kırsal kalkınmanın öneminin kavranmasına ve kırsal turizm faaliyetlerinin başlamasına sebep olmuştur.

3. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu çalışmada, Sultandağı ilçesi, bulunduğu konum ve doğal güzellikleri, tarıma dayalı ekonomisiyle ele alınmakta, Sultandağı ilçesinin kırsal turizm potansiyelini ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel halkın kırsal turizm hakkındaki düşüncelerinin belirlenmesi hedeflenmekte, Sultandağı'ndaki kırsal turizmin güçlü ve zayıf yönleri ile olası tehdit ve fırsatları ele alınmaktadır. Buradan hareketle, araştırmada, mümkün olduğunca fazla unsur hakkında bilgi edinme amaçlanmış gözlem, arşiv-doküman incelemesi gibi veri toplama yöntemlerinden faydalanılarak alanyazın taramaları yürütülmüştür. Literatür taraması yapılmasının ardından bu çalışmanın amacını oluşturan Sultandağı ilçesinin turizm potansiyelinin ortaya çıkarılması ve mevcut durumunun belirlenmesi için saha gezisi yapılmış, bölgenin kırsal turizm arz potansiyelleri belirlenmiştir. Bilimsel araştırmalarda yaygın olarak tercih edilen, bireylerin iç dünyasına girerek belirli bir düşüncenin, davranışın nedenlerini, deneyim ve zihinsel algılarını anlamada yardımcı olan nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 129). Araştırma verileri ve görüşme bulguları betimsel bir yaklaşımla sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bulduğu konum ve doğal güzellikleri, tarıma dayalı ekonomisiyle Sultandağı ilçesinin kırsal turizm potansiyelini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel halkın kırsal turizm hakkındaki düşüncelerinin belirlenmesi hedeflenmekte, Sultandağı'ndaki kırsal turizmin güçlü ve zayıf yönleri ile olası tehdit ve fırsatları ele alınmaktadır. Böylelikle, bölgede kırsal turizme yönelik yapılacak girişimlerde oluşacak kazanımları ve kayıpları, bölge halkının konuya bakış açısı anlaşılacaktır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Turistik tüketici davranışlarının değişmesi ve bu değişimleri tetikleyen unsurların turizm profesyonellerinin gözlemleri ve bilim insanlarının çalışmaları doğrultusunda tespit edilebilmektedir. Bu çalışmaların neticesinde ortaya çıkan sonuçlarda turistlerin kitle

turizmi alışkanlığını yavaş yavaş terk ettiği, küreselleşen ekonomik faktörlerin çalışanların üzerindeki baskı yaratması sonucu kişilerin buldukları ortamdan uzaklaşma isteklerini tetiklediği görülmektedir. Yoğun çalışan bireylerin daha az insanın bulunduğu ruhlarını ve bedenlerini dinlendirmek için doğal coğrafi güzellikleri olan yerlerde bulunma istekleri ortaya çıkabilmektedir. Bireylerin, beslenme alışkanlıklarındaki zararlı gıdalardan uzaklaşma, doğal ürünlerle beslenme alışkanlıklarını geliştirme ve devamlılığını sağlamak amacıyla hareket ettikleri ve bu imkânlarının sunulduğu alanlara yani kırsal alanlara doğru bir eğilim gösterdikleri görülmektedir. Tarıma dayalı ekonominin yoğun olduğu bölgelerdeki iklimlerden kaynaklı üretimde düşüş, kalite oranının azalması gibi sıkıntılı dönemlerde bölge ekonomisini her daim dengede tutmasında, bölgenin tarım ürününün tanıtımında ve pazarlanmasında da ekstra katkı sağlamasında etken olarak turizm faaliyetleri yer almaktadır. Turizm sektörü tarım ile birleştiğinde bölgenin kalkınmasında büyük etki oluşturmaktadır. Türkiye’de ve dünyada yapılan kırsal turizm çalışmaları da bu olumlu ekonomik etkileri destekler durumdadır (Ahlatcı, 2015; Aslan, 2017; Barke, 2004). Kırsal turizm ile ilgili Torun (2015) “*Elazığ ilinin kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesine yönelik bir çalışma*”, Morgül (2006)’ün “*Trakya bölgesinde kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesine ilişkin analiz: Kırklareli Örneği*”, Yemenoğlu (2018), “*Denizli ilinin kırsal turizm potansiyeli ve geliştirilmesi: Buldan Örneği*”, Kurt (2009) “*Beyazırma ilçesinde kırsal turizm*”, Ayaz (2012) “*Kırsal Turizm ve Paydaşları: Belediye başkanlarının tutumlarına yönelik bir araştırma*” Gündoğan ve Tetik (2016) “*Salihli’nin kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi*”, Yılmaz ve Gürol (2012) “*Balıkesir ilinin kırsal turizm potansiyelinin geliştirilmesi*”, Karakaş (2012) “*Eğil ilçesinin kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi*” gibi bazı araştırmalar yapılmıştır.

Alanyazın incelendiğinde, Afyonkarahisar ilinin Sultandağı ilçesinin kırsal turizm potansiyelinin araştırılmasına yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda, Sultandağı ilçesi, çevresinde bulunan diğer turistik çekim merkezlerine göre kırsal değerlerine daha fazla önem veren ve daha fazla koruyan bir görünüme sahip olması sebebiyle araştırma önem taşımaktadır. Sultandağı ilçesinin kırsal turizm potansiyelini ortaya çıkarmanın yanı sıra, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel halkın kırsal turizm hakkındaki düşünceleri, kırsal turizm faaliyetleri içerisinde yer almaya istekli olup olmadıklarını belirlemek, kırsal turizmin bölgede uygulanabilirliğini bakımından oldukça önemlidir. Sultandağı’ndaki kırsal turizmin güçlü ve zayıf yönleri ile olası tehdit ve

fırsatlarının tespit edilmesi aynı zamanda kırsal turizminin gelişmesine engel olabilecek olası durumlara karşı çözüm önerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Sultandağı ilçesi sınırlarında yaşayan bireyler olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme ise bölgede kırsal alanlarda, tarım ve hayvancılık gibi kırsal alan faaliyetleriyle uğraşmakta olan yerel halktan 10 kişi, ilçede faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarından 10 kişi ve ilçenin çeşitli yerel yönetim kademelerinde (Kaymakamlık, Belediye, İlçe Tarım Müdürlüğü vb.) çalışmakta olan görevlilerden oluşan 10 kişiden oluşmaktadır. Toplamda 30 kişinin bilgi ve görüşlerinden faydalanılmıştır. Çalışmada, tesadüfi olmayan örnekleme yönteminden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin özelliği örnekleme biriminin önceliğini veri toplayıcıya bırakması ve katılımcıların çoğunlukla doğru zamanda ve doğru yerde bulunmalarından dolayı seçilmiş olmasıdır. Çalışmaya katılmak isteyen katılımcılara çalışmanın amacı, kapsamı, gönüllü katılımı, gizliliği ve çalışmadan çekilme koşulları hakkında bilgilendirilme yapılmış, onay verildikten sonra görüşmeler gerçekleştirilmiştir (Baltacı, 2018: 259).

3.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Çalışma, Sultandağı ilçesinin kırsal turizm potansiyelini kapsamaktadır. Alan sınırlaması olarak Sultandağı merkez ilçesi iki belde ve köyler belirlenmiştir. Alan sınırlamasının öngörülmesinde zaman ve maliyet unsurları etkili olmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşmeler 20 Mayıs-2 Haziran 2021 tarihleri arasında yapılmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada, gözlem, arşiv-doküman incelemesi yapılarak veri toplama yöntemlerinden faydalanılmış, 2019 Eylül ayı itibarıyla alanyazın taramaları yürütülmüştür. Araştırmanın amaçları doğrultusunda, nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 119). Bu tekniğin özelliği, görüşmelerde önceden hazırlanmış bir görüşme protokolünün olması ve buna bağlı olarak da daha çok sistematik veri toplanabilmesini sağlamaktır. Ayrıca görüşmenin gidişatına ve katılımcının yanıtlarına göre yeni alt sorular eklenebilmekte, daha fazla veri elde edilebilmesi ve araştırmacıya süre bakımından esneklik tanınması imkânı sunulmaktadır (Türnüklü 2000:

547; Yıldırım ve Şimşek, 2018: 132). Yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular, ikinci bölümde ise yerel yönetim çalışanlarına, sivil toplum kuruluşlarına ve yerel halka yönelik toplamda 20 soru sorulmuştur. Katılımcıların istek ve görüşlerinin dikkate alınması ve görüşme sorularında bölgesel koşullar da dikkate alınarak alanyazından faydalanılarak hazırlanmıştır (Ayaz, 2012; Doğan, 2012; Torun, 2015; Yemenoğlu, 2018). Sultandağı ilçesinin turizm potansiyelinin ortaya çıkarılması ve mevcut durumunun belirlenmesi için saha gezisi COVID-19 virüs salgını sebebiyle 2021 Mayıs ve Haziran aylarında yapılmıştır. Bölgenin kırsal turizm arz potansiyelleri belirlendikten sonra yerel yönetim çalışanlarına, sivil toplum kuruluşu üyelerine ve yerel halka yönelik yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler, 45 ila 60 dakika arasında sürmüştür. Çalışmada, betimsel analiz tekniği uygulanmıştır. Betimsel analiz kullanılmasının nedeni, nitel araştırmaların güvenilirliği artırmak amacıyla toplanan verilerin, yorum eklenmeden betimsel bir yaklaşımla doğrudan sunulmasıdır (Le Compte ve Goetz, 1982: 32). Elde edilen bilgiler ve yapılan saha gezisinin ardından bölgenin kırsal turizm potansiyelini belirlemek amacıyla SWOT analizi hazırlanmıştır. Bu analizde Sultandağı'nın güçlü ve zayıf yönleri, fırsat ve tehditleri belirlenmiştir.

3.6. Araştırma Alanının Özellikleri ve Mevcut Durumu

Sultandağı, M.Ö. 620 yıllarında Lidyalılar tarafından “İpsos” adıyla kurulmuş, Bizans ve Selçuklular dönemindeki tarihi gelişmelerde ismi geçen zamanla “Saklu” ve “İshaklı” olarak adlandırılmış bir yerleşim yeridir. İsmi, güneybatısında yer alan Sultan Dağları'ndan almaktadır. Akşehir, Karaman, Konya ve Afyonkarahisar merkezlerine bağlı uzun yıllar yerleşim yeri olan Sultandağı, Afyon'un Bolvadin ilçesinden 1958 yılında ayrılarak ilçe olmuştur (Sönmez, 2006: 6). Sultandağı'nın tarihsel gelişimine bakıldığında, Anadolu Beylikleri dönemlerinde İshaklı ismiyle tarihi sayfalarda isminin geçtiği görülmektedir.

3.6.1. Sultandağı İlçesinin Tarihsel Gelişimi

İshaklı ilk defa Konya Selçuklu Hükümdarı Süleyman Şah tarafından Bizans'ın egemenliğinden alınarak, Selçuklu Türk Devleti sınırlarına dâhil edilmiştir. İshak Bey'in de bu ordulardan birinde komutan olduğu belirtilmektedir (Özdemir, 2014: 12; Topal, 2020:

28). Afyonkarahisar sınırlarında yer alan İshaklı, Osmanlı dönemine kadar, kadılık olarak Germiyanogulları Beyliği'ne, savaşların çıkmasıyla Hamitoğullarının hâkimiyetine ve Sahip Ataoğulları Beyliği'ne bağlandığı ifade edilmektedir (Özdemir, 2014: 16). Osmanlı dönemine ait kayıtlar incelendiğinde, Kanuni Sultan Süleyman dönemindeki “Mühimme Defterlerinde” İshaklı nahiyesine bağlı köylerin, “Ak- Evlü, Ahi Hoca, Ak Koyunlu, Burhan, Çelik, Çiftlik, Çukur, Dereçine, Dere Hasan, Durud, Eber, Ecem, Ecem Hasanek, Elvanbeyli, Gedil, Hasanek, Kımık, Kırca, Küçük Hasane, Mes'ud Paşa, Oğuz, Salur, Taşköprü, Yaka Hasanek (şimdiki Yakasenek), Yan Köy, Yavi ve Yazı Çeliği” olmak üzere sıralandığı görülmektedir. Bu köylerin bazılarının Eber Gölü'nün su seviyesinin yükselmesiyle sular altında kaldığı, bazılarının ise terk edildiği, isimlerinin değiştirildiği veya günümüzde komşu ilçelere bağlanmış olduğu tespit edilmiştir (Çeçen, 2014: 9).

Kurtuluş savaşının ardından İshaklı, nahiye merkezi haline gelmiş, belediyenin olmasının yanı sıra kadılığında bulunduğu dönemler yaşanmıştır. Bu durum zamanla değişikliğe uğramış, cumhuriyet kurulduktan sonra kadılığın hâkimliğe dönüştürüldüğü ve İshaklı'da sulh hâkimliği görevinin de geçen süre zarfında muhtarlığa bağlandığı kaynaklarda yer almıştır. İshaklı'nın 1955 yılında o günün muhtarı Abdil Özdemir'in çabalarıyla tekrar belediyeliğe, 1958 yılında ise ilçe statüsüne yükselerek, Sultandağı adını aldığı anlaşılmaktadır (Özdemir, 2014: 27-29).

3.6.2. Sultandağı İlçesinin Coğrafi Konumu

Afyonkarahisar'ın 68 km güneydoğusunda yer alan Sultandağı ilçesi, İç Anadolu ve Ege bölgelerinin birleştiği konumdadır. Kuzeyinde Afyonkarahisar'ın Bolvadin, güneyinde Isparta'nın Yalvaç, doğusunda Konya'nın Akşehir ve batısında Afyonkarahisar'ın Çay ilçesi bulunmaktadır. Yüzölçümü, 731 km² olan ilçenin rakımı, 1010 metredir. İlçenin güney ve kuzey sınırları fiziki coğrafya bakımından doğal bir sınır niteliği taşımaktadır. Batı ve doğu sınırları ise idari üniteler dikkate alınarak çizilmiştir. İlçenin batı sınırı, 2038 m yüksekliğindeki Çığırhan Tepesi'nin doruk noktalarından geçerek Yakasenek kasabasının batısına, oradan da kuzeye doğru düz bir hat halinde uzanarak Eber Gölü'ne ulaşır. İlçenin batısı, Konya Bölümü ile İç Batı Anadolu arasında sınır oluşturur. Sultandağı ilçesi 68 km, Konya merkeze yaklaşık 155 km mesafededir (Binici, 2019: 11; Sönmez, 2006: 2). Eber Gölü'nün güneydoğu köşesi ilçe sınırları içerisinde yer almaktadır. Çukurcak köyünün

kuzeybatısındaki tepelik sahanın su bölümü çizgisini takip ederek kuzeydoğuya doğru uzanır. Balaban Yaylası'nın kuzeyinden doğuya yönelir ve kuzeyindeki Eşme Ovası'nın güney kesimleri ile güneyindeki Aladağ'ın kuzey eteklerinden geçerek ilçenin kuzeydoğusundaki Karakışla köyünün kuzeyinde son bulur. Bu kesimde Sultandağı, Afyon'un Emirdağ ilçesi ile komşudur. Güney sınırı, Dort Deresi'nin kaynak kısmındaki tabilerini içeri alacak şekilde Hacıveyis Tepe'nin güneyinden Hacılabaz Dağı'nın zirvelerine uzanarak güneye yönelmektedir. İlçe, güney kesiminde Isparta ilinin Yalvaç ilçesi ile komşudur. İlçenin güneyi, Konya Bölümü ile Antalya Bölümü arasındaki sınırın bir kısmını oluşturmaktadır. Doğu sınırında ise Akbaba köyünün doğusundan başlayıp Akşehir Gölü'nü güneybatı ve kuzeydoğu istikametinde konumlanmaktadır. Çatalağzı Tepesi'ni doğu sırtlarındaki su bölümü çizgisini takip ederek kuzeye yönelir ve Karakışla köyünün kuzeydoğusunda son bulur. Sultandağı, yüzölçümü bakımından Afyon ilinin yedinci büyük ilçesidir (Aslansoy, 2012: 54; Binici, 2019: 11; Sönmez, 2006: 2).

3.6.3. Sultandağı İlçesinin İklimi

Sultandağı ilçesi, Ege Denizi'ne dik uzanan Sultan Dağları'nın yamaçlarında yer almaktadır. Tektonik hareketlerin etkisiyle oluşan çöküntüler ovaları, yükseltirse dağları oluşturmaktadır. Kuzey kesimin ovalık kısımda Eber ve Akşehir Gölleri'nin olması Güney kesimi Batı Torosların İç Anadolu'daki uzantısını oluşturan Sultan Dağları'nın olması bölgede çeşitli bir iklim oluşturmaktadır. Toros dağların uzantısı olmasından dolayı bölgenin güney kesiminde Akdeniz iklimi kuzey kesiminde İç Anadolu bağlantısı olmasından dolayı karasal iklim görülmektedir. Bölgedeki en önemli iklim kaynağı dağ ve göller arasındaki oluşan ılıman iklimdir. Bu iklim sayesinde bölgede meyvecilik gelişmiştir. Bitki örtüsü, Sultan Dağları ile eteklerinde meşe, çam ve ardıç türü ağaçlar; düzlüklerde ise meyve ağaçlarının hâkim olduğu görülmektedir. Kuzey kesimlerde karasal iklime bağlı olarak hâkim bitki örtüsü ise bozkırdır. Afyon'un diğer ilçelerine göre daha fazla yeşil ve düzlük alana sahiptir (Aslansoy, 2012: 54).

3.6.4. Sultandağı İlçesinin Ekonomik Durumu

Sultandağı ilçesinin ekonomik durumu, Sultan Dağları'nın etekleri ile demiryolu ve Akşehir Gölü arasında kalan sulanabilir alanlarda meyveciliğe, ilçenin diğer bölümlerinde ise hububat ve hayvancılığa dayanmaktadır (Dere, 2006: 60). Hayvancılık olarak koyun ve

arı yetiştiriciliği ön plana çıkmaktadır. Bal üretimi açısından il genelinde 3. sırada yer almaktadır. Bunun yanında kıl keçisi, sığır, tavuk yetiştiriciliği de yapılmaktadır (Altıntaş, 2020: 41). İlçede, sanayi ve el sanatları pek gelişmediği belirtilmektedir. İlçenin kuzeyinde bulunan dağlık ve kırsal alanda yaşayan yerel halkın geçim kaynaklarının çok zor şartlarda elde edilmesi, kuru, tarım ve hayvancılığa dayanması, göçün en hızlı olduğu yerleşim birimleri de bu alanlarda bulunması, Sultandağı'nın ekonomik olarak mevcut durumunu ortaya çıkarmaktadır. İlçede sulanabilir arazilerin yer alması, sulu tarım ve meyveciliği ön plana çıkarmaktadır. İlçe ekonomisinin temelini kiraz, vişne, elma üretimi oluşturmaktadır. Kiraz üretiminin % 80 i ihraç edilmektedir (Dere, 2006: 60). Son yıllarda meyveciliğin değer kazanması için uluslararası çalışmalar yapılmakta, Çin ile yapılacak ihracatın altyapısı hazırlanarak ticari faaliyet devam ettirilmektedir. Elma ve vişne ürünleri iç piyasaya sürülmekte, üretimlerin bir kısmı ise meyve suyu fabrikalarında değerlendirilmektedir. Sanayi yatırımları kapsamında imalat sektörü altında ilçedeki gelişmiş tarımsal üretimden dolayı meyve sebze işleme tesisleri bulunmaktadır. Bunun yanında hazır beton ve enerji üretimine yönelik pelet üretim yatırımları bulunmaktadır. Hizmet sektörü altında ise soğuk hava deposu ve konaklama yatırımları bulunmaktadır (Altıntaş, 2020: 41).

3.6.5. Sultandağı İlçesinin Nüfusu

Sultan Dağları'nın kuzeydoğu eteklerinde ve Eber-Akşehir Gölleri'nin güneyinde diğer bir ifadeyle Sultandağı'nın ovayla kesiştiği alanda nüfusun yoğunluk gösterdiği görülmektedir. Bunun nedenleri incelenecek olursa;

1. Bölgenin taban suyu seviyesinin ovaya göre zemine çok yakın olmaması,
2. Sayısız su kaynaklarına sahip olması,
3. Ana ulaşım yollarının üzerinde olması,
- 4- Tarım topraklarını daraltmama düşüncesi,

5- Sultandağı fay hattı ve yeryüzü şekilleri ilçenin belirli alanlarda yoğun şekilde nüfuslanmasına etki eden başlıca faktörlerdir.

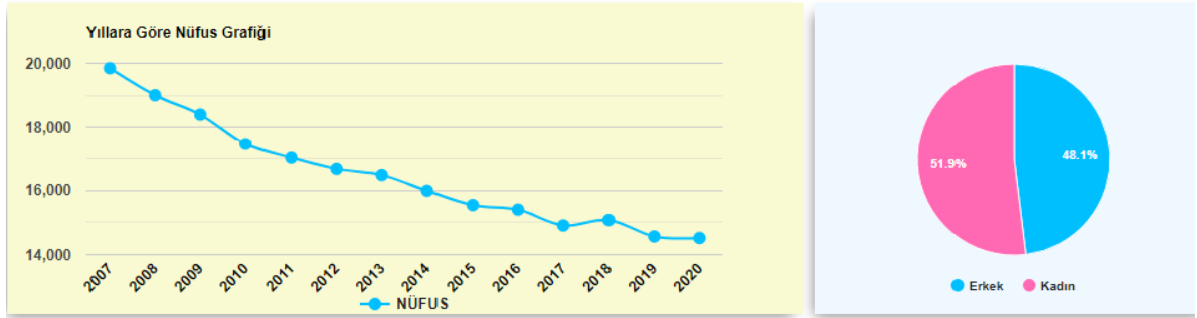
Dağdan kaynağını alıp ovaya açılan akarsuların ovaya açıldıkları bu mevkilerde Kırca, Dereçine, Çamözü ve Akbaba gibi yerleşim yerleri bulunmaktadır. Su kaynaklarına

yakın olma ve sudan daha fazla yararlanma isteği yerleşim yerlerinin gelişmesine önemli etkenler arasında yer almaktadır. Benzer şekilde Konya-İzmir ve Konya-İstanbul kara ve demiryollarının ana ulaşım yollarında yer alması, bölgenin belirli alanlarda nüfuslanmasına etki etmektedir (Sönmez, 2006: 110). 2020 yılı nüfus istatistik verilerine göre Sultandağı nüfus bilgileri Tablo 3.1.'de, Sultandağı nüfusunun yıllara ve cinsiyete göre dağılımı ise şekil 3.1.'de yer almaktadır.

Tablo 3.1. Sultandağı ilçe nüfusunun yıllara ve cinsiyete göre dağılımı

İLÇE ADI	TOPLAM			İLÇE MERKEZLERİ			BELDE VE KÖYLER		
	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN
SULTANDAĞI	14.517	6.979	7.538	5.276	2.553	2.723	9.241	4.426	4.815

Tablo 3.1. incelendiğinde, Sultandağı belde ve köylerdeki nüfus yoğunluğunun merkez ilçe nüfus yoğunluğundan fazla olduğu görülmektedir.

Kaynak: (Sultandağı ilçe nüfusu, 2021)

Şekil 3.1. Sultandağı ilçe nüfusunun yıllara ve cinsiyete göre dağılım grafiği

Şekil 3.1. incelendiğinde, Sultandağı ilçe nüfusunun yıllara oranla nüfus yoğunluğunda azalma görülmektedir ve kadın nüfusunun erkek nüfusuna oranı daha fazladır.

3.6.6. Sultandağı İlçesinin Ulaşımı

Sultandağı ilçesi, Ege bölgesi ile İç Anadolu bölgesinin kesiştiği noktada, Göller Yöresi'nin kuzeyinde, Batı Toroslar'ın İç Anadolu'daki uzantısı olan Sultan Dağları'nın etekleri ile Eber ve Akşehir Gölleri çevresinde yer almaktadır. Bu sebeple, Sultandağı, sırasıyla Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde batı ve doğunun yol uğrağı konumunda yer almış, yüzyıllarca ilçenin bu coğrafi konumu, ulaşım üzerinde olumlu bir etki oluşturmuştur. Ayrıca; Anadolu-Bağdat İpek Yolunun bu yöreden geçmesi, ticari bir önem kazanmasına zemin oluşturmuştur. Dolayısıyla, tarihi ipek yolu üzerinde bulunan Sultandağı, ulaşım açısından önemli sayılan bir noktada bulunmaktadır. Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinde, kervansarayların, büyük ticaret yolları üzerinde inşa edildiği göz önünde bulundurulduğunda, 1249 yılında Selçuklu Adliye Bakanı Fahrettin Ali Hüseyin Sahip Ata tarafından yaptırılan "Sahip Ata Kervansarayı" Sultandağı'nın tarihte önemli bir güzergâhta olduğunu yansıtmaktadır (Sönmez, 2006: 176).

Günümüz karayolu taşımacılığında önemli bir konum üzerinde bulunan Sultandağı, kültür turizmi güzergâhlarında geçiş noktası konumundadır. Kapadokya ve Pamukkale turlarını pazarlayan seyahat acentalarının güzergâhlarında Sultandağı ilçesi yer almaktadır. Ayrıca batıdan, doğu ve güneydoğu yönüne gidecek bir çok otobüs Sultandağı'nın içinde bulunduğu D300 karayolu üzerinden geçmektedir. Sultandağı ilçesinin ulaşım durumu, yol üzerinde birçok benzin istasyonu ve dinlenme tesisi faaliyet göstermekte, hem ulaşılabilirliğin mümkün olduğu, hem de tercih edilebilir bir güzergâha sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Sultandağı sınırları içerisinde bulunan Kirazlıbahçe dinlenme tesisi birçok ulusal ve uluslararası yolcuyla ağırladığını söylemek mümkündür. Sultandağı ilçesinin demiryolu güzergâhının temelleri 1895 yılında Almanlar tarafından yapılan demiryolu hattına dayanmakta, ilçe merkezine 3 km mesafeden geçmektedir. Devlet Demir Yollarının yolcu taşımacılığında kullanılan Konya Mavi Tren ana hattı, Konya- Afyon-Uşak-Manisa-İzmir yönünde seyretmektedir.

Tablo 3.2. Sultandağı ilçesinin illere olan uzaklığı

İl	Mesafe (km)
İstanbul	491 km
İzmir	397 km
Bursa	336 km
Ankara	266 km
Antalya	260 km
Denizli	238 km
Eskişehir	185 km
Uşak	184 km
Konya	158 km
Kütahya	170 km
Isparta	163 km
Afyonkarahisar	70 km

Kaynak: Yazar tarafından googlemap'tan yararlanarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.3. Sultandağı ilçesinin havayolu ulaşım tesislerine uzaklığı

Havalimanı	Mesafe (km)
Ankara Esenboğa Havalimanı	310 km
Denizli Çardak Havaalanı	194 km
Eskişehir Hasan Polatkan Havalimanı	186 km
Isparta Süleyman Demirel Havalimanı	156 km
Konya Havalimanı	151 km
Zafer Havalimanı	135 km

Kaynak: Yazar tarafından googlemap'tan yararlanarak oluşturulmuştur.

3.6.7. Sultandağı İlçesinin Sosyo - Kültürel Yapısı

Sultandağı ilçesi, gerek iklimin elverişliliği gerekse verimli toprak yapısı sebebiyle diğer köy ve kasabalardan göç almaktadır (Topal, 2020: 35). Mevsimsel işçilerin meyve bahçelerine çalışmaya geldiği dönemlerle birlikte farklı kültür yapısına sahip insanların bir araya geldiği, kültür alışverişinin sağlandığı bir ilçe yapısına mevcuttur. Bununla birlikte, kendi kültürel değerlerine sahip çıkarak bölgede varlıklarını sürdüren Çerkez, Türkmen, Yörük olmak üzere farklı göçmen ailelerin yaşadığı görülmektedir. Bu bağlamda, Sultandağı ilçesinin zengin bir kültürel yapıya sahip olduğu belirtmek mümkündür.

Sultandağı ilçesi, tarihsel gelişiminden de anlaşılacağı üzere Bakır Çağı'ndan bu yana pek çok medeniyetin uğrak yeri olmuştur (Topal, 2020: 35). İlçede Selçuklu dönem eserlerinden kervansaray, Osmanlı döneminden bir cami, bir hamam ve bir çeşme bulunmaktadır. Yerel halkın bu tarihi yapıları günümüze kadar korunmasına yönelik verdikleri önem, sosyo-kültürel yapılarını da yansıtmaktadır. Yerel halkın, atalarından öğrendikleri bilgi ve tecrübeler günümüze kadar süregelmekte, gelenek ve göreneklerin gelecek nesillere aktarıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra geçiş dönemi folkloru da gelenek halinde devam etmektedir. Düğün ve törenlerde yöresel kıyafetlerle oynanan kaşık oyunları, halk oyunları varlığını günümüzde de devam ettirmektedir. Sultandağı ilçesinde devam eden bayram kutlamaları ve her yıl düzenlenen kiraz festivalleri ilçe ve çevre halkının bir araya gelmesine ve yöresel tanıtımların yapılmasına vesile olmaktadır.

3.6.8. Sultandağı İlçesi Turizm Arz Kaynakları

Doğal güzelliklere ve tarihi eserlere sahip olan Afyon ilinin turizm değerlerinin bir kısmı Sultandağı ilçesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Her ne kadar ilçenin tanıtımı için hazırlanmış olan kitapçık ve broşürlerde Taşköprü, Çıgdemdüzü ve Asmalı, ilçenin önemli turizm değerleri olarak tanıtılmış olsa da buralar esasen konumu dar birer mesire alanlarıdır. Sultandağı ilçesinin doğal güzellikleri ve tarihi eserleri, ilçenin tanıtımında ön plana yeteri kadar çıkamamaktadır. Bu sebeple, ilçenin turizm gelirleri günümüzde yok denecek kadar azdır.

Eber ve Akşehir Gölleri, Sultan Dağları'ndan doğup Eber ve Akşehir Gölleri'ne dökülen ve ovaya açılan akarsuları ve bunların oluşturduğu dik yamaçlı vadiler, Sultandağı ilçesinin en önemli doğal turizm değerleridir. Benzer şekilde, ormanlarla kaplı Sultan Dağları ve bu dağlar üzerinde yer alan yaylaları, Sultan Dağları'nın kalker formasyonlarına karşılık gelen kesimlerindeki irili ufaklı mağaraları ilçenin değerli turizm olanaklarıdır. Sultandağı ilçesinin ekonomik yapısında, ziraat faaliyetleri temel oluşturmaktadır ve ilçede meyve ziraatı yoğun şekilde gerçekleştirilmektedir. Yetiştirilen meyveler içerisinde kiraz ve vişne ekonomik kalkınmada önemli bir yer tutmaktadır. Başlıca gelir kaynağı olan Napolyon cinsi kirazlar, ilçenin tanıtımında önemli bir değerdir. Nitekim yaz aylarında, Dereçine ve Yeşilçiftlik kasabasında gerçekleştirilen "Kiraz Festivali" gerek yöre insanını gerekse diğer kentlerde yaşayan bireyleri bir araya getirmektedir (Sönmez, 2006: 178). Yaz

aylarındaki bu hareketlilik turizm faaliyetlerine de yansımaktadır. Tablo 3.4. yer alan Afyonkarahisar İl Kültür Müdürlüğü tarafından hazırlanan tarihi, kültür envanterleri incelendiğinde, Sultandağı ilçesinin turizm olanaklarının yadsınamayacak ölçüde olduğu söylemek mümkündür (korumakurullari.ktb.gov.tr, 2021).

Tablo 3.4. Sultandağı ilçesinin kültür envanteri

İLÇE ADI	ADRES	ADI	ANA TÜR ADI	TÜR
Sultandağı	Selçuk Mah.	Çarşı Camii	Dinsel Yapılar	Camii
Sultandağı	Selçuk Mah. Çakırağa Cad. Elif Hatun camiikarşısı	Çavuş Çeşme	Kültürel Yapılar	Çeşme
Sultandağı	Selçuk Mah.Çarşı Camii önü meydanlığında	Laleli Çeşme	Kültürel Yapılar	Çeşme
Sultandağı	Selçuk Mah.26 Ağustos Merkez Caddesi No:37	İshaklı Kervansarayı (Sahipata Kervansarayı)	Kültürel Yapılar	Kervansaray
Sultandağı	Selçuk Mah.Çakırağa Caddesi	Taş Anbar (Hamam) (Çifte Hamam)	Kültürel Yapılar	Hamam
Sultandağı	Yeşil Çiftlik Kasabası Yukarı Mah.Yıldız Cad.No:48	Kethüda Ahmet Ağa Camii	Dinsel Yapılar	Camii
Sultandağı		Hamam	Kültürel Yapılar	Hamam
Sultandağı	Dereçine	Halil Efendi Çeşmesi	Kültürel Yapılar	Çeşme
Sultandağı	Yeşilçiftlik Kasabası Gazi Mustafa Kemal Paşa Cad.	Halil Ağa Çeşmesi	Kültürel Yapılar	Çeşme
Sultandağı	Yeşilçiftlik Kasabası Ağılönü Sok	Sığırelî Çeşmesi	Kültürel Yapılar	Çeşme
Sultandağı	Çavuş Mah. Çakırağa Sok.	Elif Hatun Camii	Dinsel Yapılar	Camii
Sultandağı	Dereçine Kasabası KöyiçiMev.	Orta Mescit	Dinsel Yapılar	Mescit
Sultandağı	Karapınar Kasabası	Karapınar Camii	Dinsel Yapılar	Camii
Sultandağı	Kırca Kasabası	Meydan Çeşmesi	Kültürel Yapılar	Çeşme
Sultandağı	Kırca Kasabası	Yukarı Camii Çeşmesi	Kültürel Yapılar	Çeşme
Sultandağı	Dereçine Kasabası KapıkayaMev.	Adi Porsuk Ağacı (2 Adet)	Doğal Varlıklar	Ağaç
Sultandağı	Dereçine Kasabası KapıkayaMev.	Türk Fındığı Ağacı	Doğal Varlıklar	Ağaç
Sultandağı	Dereçine Kasabası KapıkayaMev.	Çınar Yapraklı Akağaç	Doğal Varlıklar	Ağaç
Sultandağı	Taşköprü köyünün kuzeyinde tescilli Akşehir gölü 1.derece doğal sit alanı içinde	Taşköprü	Kültürel Yapılar	köprü
Sultandağı	Yıldırım Mah.	Ahmet Remzi Türbesi	Dinsel Yapılar	türbe
Sultandağı	Camiikebir Mah.	Taşınmaz	Sivil Mimarlık Örneği	taşınmaz
Sultandağı	Camiikebir Mah.	Taşınmaz	Sivil Mimarlık Örneği	taşınmaz
Sultandağı		Sultandağı İstasyonu	İdari Yapılar	istasyon
Sultandağı	Sultandağı istasyonu sahasında	WC Binası	Sivil Mimarlık Örneği	taşınmaz

Tablo 3.4. Sultandağı ilçesinin kültür envanteri

İLÇE ADI	ADRES	ADI	ANA TÜR ADI	TÜR
Sultandağı	Sultandağı istasyonu sahasında	Makasçı Kulübeleri	Sivil Mimarlık Örneği	taşınmaz
Sultandağı	Sultandağı istasyonu sahasında	4 Plan Nolu Lojman Binası	Sivil Mimarlık Örneği	lojman
Sultandağı	Sultandağı istasyonu sahasında	5 Plan Nolu İşçi Barakası	Sivil Mimarlık Örneği	taşınmaz
Sultandağı	Doğancık Köyü	Çalılıçukur Sırtı Mevkii nekropolü 1.derece arkeolojik sit alanı	Arkeolojik Sit Alanı	nekropol
Sultandağı	Doğancık Köyü	Çakırönü Mevkii Antik Yerleşimi 3.derece arkeolojik sit alanı	Arkeolojik Sit Alanı	arkeolojik yerleşme
Sultandağı	Dereçine Kasabası Aslanlı Mevkii	3.derece Arkeolojik sit alanı	Arkeolojik Sit Alanı	antik yerleşim alanı
Sultandağı	Yakasinek Beldesi Oğuz Mah.	Kocaoğuz Höyüğü 1.2. ve 3.derece Arkeolojik sit alanı	Arkeolojik Sit Alanı	höyük
Sultandağı	Taşköprü köyü Akşehir Gölü 1.derece doğal siti sınırları içinde	Taşköprü Höyüğü (II. Ve III.derece Arkeolojik sit alanı)	Arkeolojik Sit Alanı	höyük
Sultandağı	Kırca Köyü	Kırca Tümülüsü (I.derece Arkeolojik Sit Alanı)	Arkeolojik Sit Alanı	tümülüs
Sultandağı	Yenikarabağ Köyü	Sarımsaklı Tepe Höyüğü (I.Derece Arkeolojik Sit Alanı)	Arkeolojik Sit Alanı	Höyük
Sultandağı	Pazaraltı Mahallesi ve Yeşilçiftlik Kasabası	Erikçi Tarlası Höyük (I. Derece Arkeolojik Sit Alanı)	Arkeolojik Sit Alanı	Höyük

Kaynak: (korumakurullari.ktb.gov.tr)

3.6.8.1. Sultandağı ilçesi Sıra Dağları

İç Anadolu'nun batısına doğru, Toros Dağları'nın bir uzantısı durumunda olan Sultan Dağı, birinci ve üçüncü jeolojik zaman hareketlerinden etkilenerek bugünkü görünümünü kazanmıştır. Sultan Dağları, batıda Karamuk Havzasından başlayarak doğuda Konya'nın batısındaki Erenler-Alaca Dağları'na kadar uzanan yaklaşık 100-110 km uzunluğunda 15-20 km genişliğinde, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan bir sıradadır. Yüksekliği, güneydoğuya doğru azalmaktadır (Sanır, 1948: 48). Deniz seviyesine olan yüksekliği ortalama 2000 m olan sıradağının en yüksek yeri Gelincikana Tepesinde (Çay ilçesi sınırları içerisinde) 2580 m'dir. Sultandağı ilçesinin sınırları

içerisinde ise, dağın en yüksek noktası 2424 m ile Bayurt Tepe'dir. 2340 m yüksekliğe sahip Hacıalabaz Dağı ilçe sınırları içerisinde kalan ikinci en yüksek zirvedir. Dağ ile depresyon arasındaki nispi yükseklik farkı ortalama 1000 m'dir. Sultan Dağları'nda yer alan diğer başlıca yükseklikler güneybatı-güneydoğu istikametinde; Çığırgan Tepe (2038 m), Çatal Tepe (1847 m), Kızıl Tepe (1896 m), Hacıveyis Tepe, Gedik Tepe (2181 m), Karapınar Tepe (2197 m) ve Seydi Tepe (1958 m) olmak üzere sıralanmaktadır (Sönmez, 2006: 22).

Alanın Tanımı: Sultan Dağları, Akdeniz Bölgesi ile İç Anadolu Bölgesi arasında sınır oluşturmaktadır. Kuzeyde Akşehir ve Eber Gölleri ile güneyde Beyşehir Gölü arasında kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanmaktadır. Yüksekliği kuzeybatıya doğru gittikçe 2610 metreye ulaşmaktadır. Dağ sırasının iki cephesinin farklı iklim kuşaklarına (Akdeniz ve İran-Turan) sınır oluşturması ve bin metrelik ova tabanından başlayıp 2610 metreye kadar yükselmesi nedeniyle birbirinden çok farklı bitki türleri için uygun yaşam alanları sağlar.

Habitatlar: Alanda karaçam (*Pinusnigrasp. pallasiana*) ve meşe (*Quercus*) ormanları, çalı toplulukları ve yüksek dağ bozkırları, alpin çayırlar, kuru tarım alanları ve kayalık bitki toplulukları bulunur.

Türler: Sultan Dağları bitkiler için önemli olup endemik tür sayısı oldukça yüksektir. Alanda bitki türü önemli doğal alan kriterlerini sağlamaktadır. Geven otu (*Astragalusscholerianus*) ve çan çiçeği (*Campanulaiconia*) türleri Sultan Dağları'na endemiktir.

Bunun yanında alan yırtıcılar ve orman kuşları için önemlidir. Nesli bölgesel ölçekte tehlike altında olan sakallı akbaba (*Gypaetusbarbatus*) alandaki kayalıklarda üremektedir. Nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan şeritli engerek yılanı (*Montiviperaxanthina*), Sultan Dağları'nda yaşayan önemli sürüngen türüdür. Alanda yaşayan apollo (*Parnassiusapollo*) kelebek türünün nesli dünya ölçeğinde tehlike altındadır. Ülkemize endemik ve Akdeniz biyomuna özgü bir tür olan Anadolu çok gözlüsü (*Plebeiushyacinthus*) ve nesli bölgesel ölçekte tehlike altında olan birçok kelebek türü de alanda yaşamaktadır.

Alan Kullanımı: Yoğun olarak hayvancılık, tarım ve ormancılık yapılır. Yerleşim alanları kuzey kesimlerde dağ eteklerinde yer alırken güneydoğuya doğru arazinin

alçılmasıyla akarsu vadileri boyunca iç kesimlere doğru yayılma imkânı bulmuştur. Aynı alanlarda tarım faaliyetleri yapılmakta, ayrıca mera alanları hayvan otlatmak için kullanılmaktadır (Ataol, 2021: 334).

3.6.8.2. Sultandağı ilçesi Yayla Yerleşmeleri

İlçenin yaylacılık faaliyetleri Sultan Dağları üzerindeki yaylalarda yapılır. Yüksekliği 2000 metreyi geçen Sultan Dağları, yaylacılık için elverişli bir topografik küttedir. Sultan Dağları'nda bulunan başlıca yaylalar; Büyükçalı Yaylası, Hasırlı Yaylası, Beloluk Yaylası, Bindura Yaylası, Kuyulu Yaylası, Taşpınar Yaylası ve Seydi Yaylası'dır. Bununla birlikte, kuzeydeki Emir Dağları platosunda Balaban Yaylası ve Musa Çavuş Yaylası gibi çeşitli yaylalar bulunmaktadır. Yörüklerin kışın Antalya ovasına gittiği, bahar aylarında ise hayvanlarını otlatmak, birlikte zaman geçirmek üzere Sultan Dağları'na geldiği bilinmektedir. Yörüklerin, 1500-2000 m yüksekliklerde kıl çadırlarda küçük gruplar halinde konakladıkları gözlenmektedir. Bu bağlamda, 1500-2000 m yüksekliği olan yaylalara ilkbahar sonlarında çıkılmakta, yaz sonlarında dönüş yoluna geçilmektedir. Ortalama 2-3 ay yaylalarda kalınıp Ağustos sonu ve Eylül başlarında Yörüklerin yavaş yavaş güneye doğru ilerledikleri, dağ eteğindeki köy ve kasabalardan yaylacılığa katılanların da köyelerine geri döndükleri bilinmektedir. Yaylalarda kıl çadırlarda geçici olarak konaklayan ve taşlardan yapılmış ilkel konutlarda kalan yaylacılar, Sultan Dağları'nın yüksek kesimlerinde bulunan Alpin çayırlarda hayvanlarını otlatmakta ve onlardan hayvansal ürünler elde ederek geçimlerini sağlamaktadırlar. Elde edilen hayvansal ürünler yine iptidai usullerle peynir, yağ ve kaymağa dönüştürülmekte ve bir kısmı Akşehir ve Yalvaç pazarlarında tüketicilere sunulmaktadır. Buradan hareketle, Sultan Dağları ve Emir Dağları'ndaki yaylacılık, rekreasyonel (turizm ve dinlenme) faaliyetlerden ziyade ekonomik geçimlerini sağlayan hayvancılığa yöneliktir. Bu yaylacılık faaliyetlerinden hem Sultandağı yerel halkı hem de Yalvaç ilçesinin yerel halkının faydalanabildiği anlaşılmaktadır (Sönmez, 2006: 148).

3.6.8.3. Akşehir ve Eber Gölleri

Tektonik oluşumlu Akşehir Gölü, İç Anadolu'nun batısında Sultan Dağları ile Türkmen ve Emir Dağları'nın güney uzantıları arasındadır (Bahadır, 2013: 270). Akşehir Ovası'nın kuzeyinde yer alan Akşehir Gölü, güneyde Ilgın, güneydoğuda Argıthan'a kadar uzanan çukurluğun ortasında yer alır. Gölün güney ve güneybatısı dağ, diğer kısımları ova

ve tepelerle sınırlıdır. Tuzlu suya sahip olan gölün deniz seviyesinden yüksekliği 958 m, ortalama derinliği 2 m'dir (kuzeydoğuda 4 m). En derin yeri ise, Pazarkaya Çiftliği civarında 7 m kadardır. Göl alanı 355,08 km² olup en uzun kıyısı güneydoğu-kuzeybatı istikametinde 26,4 km'dir. Gölün, doğu-batı uzunluğu ise 24,8 km'dir (Bahadır, 2012: 76). 2016 yılı verilerine göre göl alanı ise 82.82 km²'ye düşmüştür (Köle vd., 2016: 869). Gölün kıyı kesimlerinde büyük kamışlık sahalar mevcut olup göl yüzeyinin % 20 si kamışlarla kaplı durumdadır (Bahadır, 2012: 76).

Bir diğer tektonik oluşumlu bir göl olan Eber Gölü, sığ göller grubunda yer almaktadır. Derinliği 2-3 m olan gölün en derin yeri 5 m'yi geçmemektedir. Eber Gölü'nün deniz seviyesinden olan yüksekliği 965 m'dir. Bu nedenle, Eber Gölü komşusu olan Akşehir Gölü'nden 7 m daha yüksektedir ve akışı Akşehir Gölü'ne doğru uzanmaktadır. Akarsular göllerin beslenmesinde önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Ancak akarsuların gerek sulamada kullanılması gerekse küresel ısınma sebebiyle iklimsel değişikliklerin yaşanması göl su seviyesini etkilemektedir. Göllerin bitki ve topraklanma alanına uğraması, göl yüzeyinin ve özellikle kıyılarının sazlık ve kamışlarla kaplanmasına sebep oluşturmaktadır (Bahadır, 2012: 74). Eber Gölü'nde mevsime göre flamingolar, pelikanlar, balıkçılar, ördekler, yaban kazları, sumrular, mekeler, saz deliceleri, leylekler, doğanlar, çullukgiller, martıgiller, güvercingiller, baykuşgiller gibi birçok kuş türü bulunmaktadır (Kandır, 2018: 55). Eber Gölü'nde 3 farklı tür olarak ilk kez tespit edilen terek düdükcünü (*Xenuscinereus*) altın yağmurcun ve alasığırıcık türleri ilk kez tespit edilerek göl alanının faunasına dâhil edilmiştir (Türnüklü, 2017: 95). Eber Gölü ayrıca, amfibi ve çeşitli sürüngen türlerine de (kurbağa, tosbağa, benekli kaplumbağa, kertenkele, sucul ve yarı sucul yılan vb.) yaşam alanı sunmaktadır. Endemik olarak Beyşehir kurbağası türünün de gölde yaşadığı bildirilmekte, çakal, tilki, gelincik, saz kedisi ve çeşitli kemirgenler ve yaban domuzları Eber Gölü'nün memeli grubunu oluşturmaktadır. Sazlık adacıklarda yaşayan su sıçanları ise yırtıcıların temel besin kaynağıdır (Kandır, 2018: 55).

Göl alanı, bataklıklar, sazlık alanlar, mevsimsel sulak çayırlar, tarım alanları, az miktarda meyve bahçeleri ve ova bozkırlarından oluşmaktadır. Eber Gölü, sazlıkların oldukça geniş yer kapladığı bir sulak alandır. Çevresinde bulunan sazlık alanlar ve ıslak çayırlar tür çeşitliliği için oldukça önemlidir. Bölge florası 88 familyaya ait 342 cins, 582 tür ve tür altı yer almaktadır. Eber sarısı (*Thermopsis turcica*) bitkisinin dünyada bilinen

yaşam alanı Eber Gölü olması sebebiyle özel bir yeri vardır (Kandır, 2018: 55). Eber sarısı, Eber Gölü'nün güneyi ve Akşehir Gölü'nün güneyi ve batısında dar bir alanda yayılış göstermektedir (Tan, vd, 2003:7-15). Çok yıllık otsu bir bitki olan Eber sarısı 35-80 cm. arasında boylanabilir. Yaprakları üç yaprakçıklı, gövde ve yaprakları uzun ve yumuşak tüylüdür. Eber sarısı, dünyadaki 18.000 civarındaki baklagil türü içerisinde 1 çiçekten 3 meyve veren tek tür olması itibariyle baklagiller familyasında ayrı bir özelliğe sahiptir. Türkiye endemiği olan bu tür Eber ve Akşehir göllerinin kurumaya yaklaşması sonucu zarar görmüş, doğada kısa süre içinde yok olacak olan türler içerisinde çok tehlikede (Critically Endangered-CR) kategorisinde yer almıştır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Eber gölündeki popülasyonun belli bir kısmını korumaya almıştır ve Eber Sarısı Tür Koruma Eylem Planı hazırlanmıştır (Yeğin, 2014: 13).

3.6.8.4. Sahip Ata Kervansarayı (İshaklı Han)

Anadolu Selçuklu veziri Sahip Ata'nın inşa ettirdiği ilk eser, Afyon-İshaklı ilçe merkezinde yer alan İshaklı Kervansarayı'dır. Açık ve kapalı bölümden oluşan kervansarayın her iki bölümünün giriş kapısı üzerinde yer alan kitabelerine göre II. İzzeddin Keykavus zamanında H.647/M. 1249 tarihinde Sahip Ata Fahreddin Ali tarafından yaptırılmıştır. Mimarı bilinmeyen yapının avlusunun ortasında bulunan köşk mescit dikkati çekmektedir (Yavuzylmaz, 2018: 371). Sahip Ata Kervansarayı, Anadolu Selçuklu döneminde Konya'yı Afyon'a, oradan da Kütahya ve Bursa yoluyla İstanbul'a bağlayan kervan yolu üzerinde Afyon ilinin, Sultandağı ilçesinde bulunmaktadır (Yavaş, 2019: 98). Kuzeydoğu – güneybatı yönünde konumlanan kervansarayın yakın çevresinde güneybatı yönünde XV. yy. Osmanlı Döneminde yaptırılan Çifte Hamam, 1912 yılında yaptırılan Ulu Camii, güneyinde ise Laleli Çeşme bulunmaktadır (Uysal vd., 2006: 80). Kervansarayda bulunan köşk mescidin cephelerinde dikkat çeken noktalardan biri çok sayıdaki spolia (devşirme) taşın bulunmasıdır. Tamamı beyaz mermer spolia taşların en dikkat çekici olanı, doğu cephedeki pencerenin hemen güneyinde bulunan, üçgen alınlıklı ikiz pencereye benzer taştır (Yavaş, 2019: 105). Mescidin güney cephesi, mihrap duvarının yer aldığı cephedir (Uysal vd., 2006: 89). Anadolu kervansaraylarında mescitler, avlu önyüzünde ya da avlu ortasında fevkani köşk mescit olarak görülmektedir. Mescidi avlu ortasında olan kervansaraylar, Konya – Nevşehir yolu üzerindeki Ağzıkara Han, Kayseri-Sivas yolu üzerindeki Tuzhisarı Sultan Han, Konya – Aksaray yolundaki Sultan Han ve Afyon-Konya

yolu üzerindeki Sultandağı Sahip Ata Hanı olmak üzere dört adettir. Günümüze kadar ulaşan ve avlu ortasında bağımsız konumlanan köşk mescitlerin son örneği, Sahip Ata Kervansarayında bulunmaktadır. Sultan Hanlarda dikkat çeken köşk mescitler, Sahip Ata Kervansarayında, kervansarayın yönlenmesiyle de ilişkili olarak ana eksenden farklı konumlanmış, kuzeydoğu-güneybatı yönünde konumlanan avlu içinde, avlu yatay eksenine göre, kible yönüne doğru 20 derece kaydırılmıştır. Avlu içinde ana eksene göre farklı konumlanan başka bir örnek bulunmamaktadır (Uysal vd., 2006: 90). İshaklı Kervansarayının köşk mescidi farklı örtü biçimiyle de diğer dört handa da ayrı özelliğindedir (Yavaş, 2019: 105). Bu özellik, mescidin iç ve zemini tamamen kesme taş ile örülü olmasıdır. Dikey duvarların üst başında gösterişli bir silme kuşak dolaşır, kubbe ise yedi kademeli (bindirmeli) mukarnaslardan ibarettir. Mukarnas örgüsü dört duvar üstünden başlayıp ikinci ve üçüncü kademede sekizgenlere ve son orta yıldızlarında da altıgen ve onikigenlere bölünmektedir. Bu suretle İshaklı kervansarayını mescit kubbesi biçiminden de öteki örnek kervansaraylardan farklı bir çeşitlilik göstermektedir (Akok, 1974: 10). Yükseltilmiş köşk mescidin altında (zemin düzleminde) bugün ne olduğu bilinmemektedir. Sahip Ata Kervansarayının köşk mescidi altında da abdest almak için şadırvan ya da çeşmenin bulunduğu düşünülmektedir (Uysal vd., 2006: 91). Restorasyon çalışmalarından sonra Sahip Ata Kervansarayını 26 Haziran 2017 tarihinde hizmete açılmış, restoran, kafeterya ve toplantı salonu bünyesinde faaliyet göstermektedir (Binici, 2019:10).

3.6.8.5. Sultandağı İlçesi Laleli Çeşmesi

Kesme som mermer ile yapılan ve yönü kuzeye dönük olan çeşmenin eni 3 metre, derinliği 1,8 metredir. İki su olukludur. Üstündeki vazoda iki karanfil, kabartmalı süsler, taş yerinin iki tarafında ise birer lâle vardır. Bu lâle kabartmalarından dolayı Lâleli Çeşme adını almıştır. Kitabe taşının yeri açık bırakıldığından yaptıran kişi ve yapım tarihi bilinmemektedir. Kitabe yerindeki süs ve yazı bu çeşmeye ait değildir. Çeşme, Osmanlı mimarisi örneklerine benzemektedir. (sultandaglilar.com, 2021).

3.6.8.6. Sultandağı İlçesi Mağaraları

Buzluk Mağarası

Kalker formasyonların yaygın ve kalın bir şekilde bulunduğu Sultan Dağları'nda mağaralar gelişmiştir. İlçe sınırları içerisinde gelişmiş en büyük mağara halk arasında Buzluk Mağarası bilen mağaradır. Mağara Dereçine kasabasının güneyindeki Sultan dağlarında bulunur. Buzluk Mağarası'nın girişi, sadece bir kişinin geçebileceği genişlikte olup aşağıya doğru gittikçe üçgen biçiminde genişlemektedir. Mağara düşey doğrultuda gelişmiş olup 3 kademedan meydana gelmekte ve 25 m'yi bulmaktadır. Mağaranın girişinde soğuk hava yoğun bir şekilde hissedilmekte mağaradan ve tabana doğru inildiğinde ise buzlanmalar görülmektedir. Buzluk mağarasının oluşumu karstik erime süreçleriyle, duvarlarında buzların oluşmasını ise iklim şartlarıyla bağlantılı olarak açıklamak mümkündür (Sönmez, 2006: 41). Bu tür mağaralardaki buz oluşumu, buldukları sahalarda kış aylarında sıcaklık düşmesine ve havanın ağırlaşması sebebine bağlanmaktadır. Ağırlaşan hava, mağaranın dar ağzından içeriye dolar. Yazın mağaranın dış yüzeyinde ısınmalar meydana gelmesine rağmen mağaradaki ağır havayı yeteri kadar etkileyemez. Mağara içerisinde oluşan soğuk hava ile dışarıda oluşan sıcak havanın birbiriyle tepkimeye girmesi mağara içinde hava akımına yol açar. Kimi mağaralarda hava akımının hızı saniyede 9 m'ye erişebilmektedir ki bu 324 km/saat demektir (Sanır, 2000: 69). Bu kuvvetli hava akımı, mağara duvarlarındaki nemin buharlaşmasını hızlandırır. Bunun sonucunda mağaranın duvarlarından sızan sular donarak buz haline geçerler. Mağarada buz oluşumunun yazın gerçekleşmesi, kışın ise buz oluşumunun durması, içerisi ile dışarıları arasındaki sıcaklık farkının yazın en yüksek, kışın ise en az olması ile ilgilidir. Buz oluşumunun yaz başlarında başlaması, temmuz ve ağustosta maksimum dereceye varır ve sonra sonbaharda son bulur (Erinç, 2001: 56). Haziran sonuna kadar tepelerinden kar eksik olmayan Sultan Dağları'na ve Buzluk Mağarası'na yaz aylarından dışarıda çıkmanın mümkün olmadığı ve kış aylarında mağaradan buhar çıktığı yöre halkı tarafından söylenmektedir (Sönmez, 2006: 41).

Bölgede Hacıveyis Tepesinde ve Hacılabaz Dağları'nda küçük fakat iyi gelişmiş nitelikte mağaralar mevcuttur. Ayrıca Sultandağları zirvesinde Gelincikana mağarası bulunmaktadır. Akşehir Gölü'nün kuzeyindeki falezlerin bulunduğu mevkide ise 15 kadar küçük mağaranın olduğu yöre halkı tarafından belirtilmiştir (Sönmez, 2006: 41).

3.6.8.7. Geleneksel Mutfak Kültürü

UNESCO'nun "Yaratıcı Şehirler Ağı" kapsamı içerisinde yer alan "Gastronomi Şehirleri" kategorisine ise Türkiye'den 2015 yılında Gaziantep, 2017 yılında Hatay ve 2019 yılında ise Afyonkarahisar dâhil olmuştur (Yayla ve Yayla, 2019).

Afyonkarahisar mutfak kültürünün durumuna bakıldığında genel olarak Anadolu mutfak kültürünü yansıtmaktadır. Bölgede yetişen tarım ürünlerinin etkisi sosyo ekonomik durumlar mutfak kültüründe farklılıkları oluşturmaktadır. Afyonkarahisar, ilçe ve beldeler arasında yemek kültüründeki farklılıklarda bu durumu teyit etmektedir. (Kızıldemir, 2019: 648). Sultandağı mutfağında, bölgede yetiştirilen tarım ürünleri, ilçe mutfağında sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bölgede yetişen haşhaş Sultandağı mutfağında hamur işlerinde en çok kullanılan gıda bitkisidir.

Çorbalar: Toğga Çorbası, Tarhana Çorbası, Bamya Çorbası, Pirinç Çorbası, Laplap (Gaybıncak) Çorbası, Ovmaç Çorbası, Sakalaçarpan Çorbası, Miyane Çorbası, Salçalı Göce Çorbası, İşkembe Çorbası, Patates Çorbası

Köfteler ve Etili Yemekler: Sulu köfte (yalancı/topalak köfte), Kemikli Yahni, Tirit, Avuç İçi Köfte, Teneke Tavuğu, Bıkla, Etili Ekmek

Hamur İşi: Katmer, Şepit (Yufka), Afyon Bükmesi, Haşhaşlı Lokul, Bezdirme, Kır Dürümü

Pilav: Düğün Pilavı, Cilveli Bulgur Pilavı

Yemek: Sulu Balık Yemeği, Sulu Makarna Yemeği

Tatlılar: Sağsan Beyni (pekmezli yoğurt), Lokma Tatlısı, Sütlaç, Ev Baklavası

Meyve Bahçeleri

Sultandağı'nın coğrafi konumu, birçok meyve ağaçların yetişmesine imkân tanımaktadır. Bölgede ağırlıklı olarak; kiraz, vişne, erik ağaçları ve haşhaş bitkisi yer almaktadır.

Kiraz

Afyonkarahisar'ın Sultandağı ilçesinde yetiştirilmektedir. İlçe ekonomisinin temeli kiraz, vişne ve elma üretiminden oluşmaktadır. Kiraz üretiminin büyük bir bölümü ihracata gitmektedir. Örneğin, Napolyon kirazı, Fransa, Hollanda, İngiltere, Almanya ve Belçika'ya ihraç edilmektedir (afyon.bel.tr, 2021).

Sultandağı Kaymakamlığı 8.10.2018 tarihinde Türk Patent Enstitü'süne "Sultandağı Kirazı ve Sultandağı Gıllı Kirazı" na coğrafi işaret tescil belgesine başvurmuş ve 08.01.2021 tarihinde "işlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar" ürün grubu adı altında "menşei" ürün olarak coğrafi işaret belgesini hak kazanmıştır. Sultandağı Gıllı Kirazı; Latince tür adı Prunus avium L. olan "Gıllı" kiraz çeşidi kullanılarak üretilir. Sultandağı Gıllı Kirazı 1940'lı yıllarda belirtilen coğrafi sınır içinde yetiştirilmeye başlanmıştır. 1980'li yıllara gelindiğinde, kapama bahçe şeklinde kiraz üretimi arttırılmış ve ticarete uygun olarak yetiştirilmiş ve günümüze kadar da kiraz yetiştiriciliğine devam edilmektedir. Verilen coğrafi sınırla ünü ve bilinirliği bulunan Sultandağı Gıllı Kirazı bölgesinin ihracata konu tarım ürünleri arasında yer alır. Gıda endüstrisi için işlemeye uygun olan Gıllı Kirazı meyve renginin koyu kırmızı ve siyah renkte olması, çekirdeğinden etinin kolayca çıkması gibi özellikleri taşıdığı için gıdalarda renklendirici olarak kullanılmaktadır. Ayrıca kirazın, renk ve tat özellikleri taze veya dondurulmuş ürün olarak da ticarete uygunluğunu arttırmaktadır. (ci.turkpatent.gov.tr, 2021)

Sultandağı Kirazının özelliği ise; Sultandağı ve Çay ilçelerinde ilk olarak dikimi 1940-1950 yılları arasına dayanır. Sultandağı Kirazı; Latince tür adı Prunus Avium L. olan "0900 Ziraat" çeşidi kiraz kullanılarak üretilir. Bölgede Napolyon kirazı olarak da bilinir en büyük özelliği ürünün çapıdır. Ürün çapı yetiştiği yere göre değişse de ortalama 25 çap ve üzerindedir. Bu ürüne ilişkin bölgede düzenlenen kiraz festivalleri 1968 yılından günümüze kadar devam ede gelmiştir. Verilen coğrafi sınırla ünü ve bilinirliği bulunan Sultandağı Kirazı bölgesinin ihracat ürünüdür (ci.turkpatent.gov.tr,2021).

Vişne

Sultandağı'nda vişne yetiştiriciliği kirazdan sonra ikinci ürün olarak görülmektedir. Sultandağı'na komşu olan Çay ilçesi, Çay vişnesi 2007 yılında coğrafi işaretlemeyi almıştır.

Vişnenin coğrafi işaretleme sınırlarında Sultandağı ilçesi yer almamaktadır. Fakat yöre halkı tarafından Çay ve Kütahya vişneleri adı altında vişne dikimi yapılmaktadır. Bölgede yetişen vişnenin meyve etinin sertliğinden çatlama yapmaması, dayanıklılığı yine tercih edilmesi ayrıca gıda, kozmetik ve ilaç sanayisinde kullanılmaktadır (haberler.com, 2017).

Erik

Sultandağı iklim koşullarının çeşitliliği ile farkı grup meyve yetiştiriciliğine uygun bir ortam oluşturmaktadır. Bölgede kiraz ve vişneden sonra en fazla üretimi yapılan eriktir. Erik çeşitlerinde ticaret uygun olarak Stanley (Birton, Mürdüm), Angelo (Anjelika), Black Beauty (Birzantin) yetiştirilmektedir.

Afyon ilinin toplu erik yetiştiriciliği bakımından ise, Sultandağı ve Çay ilçeleri erik üretiminin % 64,25'i karşılamaktadır. (Karamürsel, 2010: 3).

Erik taze tüketimin yanında gıda sanayinde kurutma, alkollü içki, dondurulmuş meyve, jöle, marmelat ve komposto yapımında kullanılır. Kurutulmuş erikler büyük ölçüde; şekerleme, çikolata, pasta, kahvaltılık tahıl, gevrek ve kuruyemiş sektöründe kullanılmaktadır (Karamürsel, 2010: 34).

Haşhaş

Haşhaş bitkisi çok tohumlu bir bitkidir. İlk oluşumu yeşillik ürünlerden tere, roka gibi olmakta, taze tüketim içinde uygundur. Haşhaş bitkisini tohumuna göre çiçekleri beyaz ve mor olmak üzere farklı renktedir. Çiçek döneminden sonra baş kısmında kapsüllenme olur ve tohumlar o kapsül içinde tane tane oluşur. Sultandağı'nda haşhaş ekimi yazlık ve güzlük olarak iki şekilde yapılmaktadır. Mart ve Nisan aylarında ekilen haşhaşa yazlık, ekim ayında ekilen haşhaşa güzlük haşhaş denilmektedir. Sultandağı'nda haziran ayının son haftasından itibaren, haşhaş hasadına başlanmaktadır. Toplanan haşhaşların öncelikle tohum ve kabukları ayrılmaktadır. Kabuklar, Toprak Mahsulleri Ofisi'ne satılmakta, tohumlar ise ihtiyaca göre haşhaş yağı ve ezmesi olarak ayrılır gıda sektöründe kullanılır. Haşhaş bitkisinin kabuklarından morfin ve türevlerinin üretilerek ilaç sanayinde kullanılır (Baytok vd., 2013: 33).

3.6.9. Sultandağı İlçesinde Turizm Faaliyetleri

Bölgede turizm faaliyeti çok eskilere dayanmaktadır. Örnek olarak; Selçuklular zamanında ticaret yolu üzerine yapılan Sahip Ata Kervansarayı'nı örnek verebiliriz. Kervansaraylar, ticaret amacıyla gelen tüccarların barınma, yeme içme hizmeti verme ve güvenliğini sağlamak için kurulmuştur. Sahip Ata kervansarayı konumu itibariyle hac yolu üzerinde bulunduğundan dolayı birçok hacı adayına, gezginine, fakire de ev sahipliği yapmıştır (Yavaş, 2019: 109).

Günümüzde de hem ticaret hem de kültür rotası üzerinde olan Sultandağı yerli ve yabancı turistlere ev sahipliği yapmaktadır. Sultandağı çevresinde iki tane otel tüm sezon açık olmakta bir tane otelde sadece yazın açık olmaktadır. Otel müşteri profili iş amaçlı gelen ihracat firma temsilcileri, pazarlama çalışanları ve kültür rotası (Nevşehir, Konya' dan Denizli Pamukkale' ye giden) yolcular oluşturmaktadır. Kültür turu amaçlı gelen müşteriler daha çok aile olarak gelmekte ve bir gün konaklama yapmaktadırlar. İhracat firması yetkileri ise tüm yaz boyunca kalmaktadır. Bölgede tek "turizm işletmesi belgeli konaklama tesisi" olarak Yeşilçiftlik kasabasında D300 karayolu üzerinde bulunan Ege Grand Otel vardır. Otel iki yıldızlı statüye sahip 24 odalı 48 yatak kapasitelidir (afyon.ktb.gov.tr, 2021). Sultandağı merkez ilçede de Yaşar Otel 24 oda 48 yatak kapasiteli, Şekerim Grand Otel 16 oda 32 yatak kapasiteli otellerdir. Bölgede konaklama işletmeleri olarak; otel, pansiyonlar, özel yurtlar yer alsa da turizm hizmetine açık değildir. İlçedeki belediye belgeli ve turizm işletme belgeli konaklama hizmeti veren otellerin yıllık istatistikleri aşağıda verilmiştir.

Türkiye kültür turizm bakanlığı ilçeler hakkındaki belediye belgeli konaklama tesisleri istatistikî verileri 2016 yılında paylaşmaya başlamış önceki yıllardaki bilgiler ise il ve bölge olarak verilmiştir. İlçenin ilk turizm işletme belgeli oteli ise 2019 yılında hizmete başladığı için veriler 2019 yılı dâhil edilerek paylaşılmaya açılmıştır. Bu yüzden elde edilen veriler yayınlanan tarihler arasından yazılmıştır (yigm.ktb.gov.tr, 2021).

Tablo 3.5. Sultandağı ilçesinin konaklama tesisleri

SULTANDAĞI MAHALLİ İDARELERCE BELGELENDİRİLEN KONAKLAMA TESİSLERİ(2016-2020)												
TARİH	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME			ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI(%)		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
2016	198	2169	2367	198	9 886	10084	1,0	4,6	4,3	0,47	23,57	24,04
2017	14	1 709	1723	156	5287	5 443	11,14	3,09	3,16	1,17	39,69	40,86
2018	25	820	845	44	4077	4 121	1,76	4,97	4,88	0,33	30,61	30,94
2019	62	754	816	92	4073	4 165	1,48	5,40	5,10	0,63	27,88	28,51
2020	3	781	784	13	5686	5 699	4,33	7,28	7,27	0,05	19,74	19,79

Kaynak: (yigm.ktb.gov.tr, 2021)

Mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesislerinde yerli ve yabancı turistlerin tesise geliş ve geceleme sayısı 2016 yılı en yüksek sayıya ulaşmaktadır. Fakat otel doluluk oranında ise 2017 yılı en yüksek doluluk oranına sahiptir. 2020 yılında en düşük yabancı ziyaretçi sayısına ulaşılmasına rağmen ortalama kalış süresi oranına bakıldığında ikinci en fazla kalış süresi yılı olarak gösterilmektedir. 2020 yılı yerli ve yabancı turistlerin en çok kaldığı süredir. Otellerin doluluk oranıyla tesise geliş ve geceleme süreleri doğru orantılı değildir. Konaklama açısından en verimli yıl 2017 yılı en verimsiz yıl ise 2020 yılıdır.

Tablo 3.6. Sultandağı ilçesinin konaklama istatistikleri

SULTANDAĞI TURİZM İŞLETME BELGELİ KONAKLAMA TESİSİ (2019-2020)												
TARİH	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME			ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI(%)		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
2019	0	3788	3788	0	3788	3788	0	1,00	1,00	0	29,23	29,23
2020	0	3030	3030	0	3030	3030	0	1,00	1,00	0	17,53	17,53

Kaynak: (yigm.ktb.gov.t, 2021)

Turizm işletmeli belgeli konaklama tesisinde 2019 yılının doluluk oranı 2020 yılına göre daha fazladır. İşletmeyi yabancı turistler tercih etmezken yerli turistlerin yoğun talebi vardır.

İlçenin iki farklı belgeli konaklama işletmelerinde ortak özellik, yıllar içerisinde bölgede konaklayan turistlerin sayısının azalması yönündedir. Yerli turistlerin konaklama tercihlerinde turizm işletme belgeli tesisleri seçtikleri görülmektedir. Fakat geceleme sayılarına baktığımızda ise belediye belgeli tesislerde daha fazla gece konakladıkları görülmektedir. 2019-2020 yıllarında tesislerin doluluk oranlarını karşılaştırdığımızda benzer bir doluluk oranına rastlanmaktadır. İşletmelerin yıllar içerisinde doluluk oranları %50'lik doluluk oranına ulaşamamış, bu durum da konaklama işletmelerinin pazarlama yönündeki sıkıntılarını göstermektedir.

Sultandağı Kırsal Turizm Aktiviteleri

Sultandağı ilçesi, meyve bahçeleri ve doğal güzellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Bölgede yetişen ve coğrafi işaret tescilli kirazın hasat zamanında merkez ve çevre beldelerde kiraz festivali yapılmaktadır. Bölge ekonomisine ekonomik katkı sağlayan bu festivaller hem bölgenin tanıtımına hem de ekonomik gelişmesine katkıda bulunmaktadır. İlçede yapılan festivaller;

“14. Sultandağı Kültür Turizm ve Kiraz Festivali 21-22 Temmuz 2019”

“Yeşilçiftlik Belediyesi Kiraz Festivali 30 Haziran 2018”

Ayrıca ilçenin görsel güzelliğinin ön planda olduğu bahar aylarında, kiraz ve diğer meyve ağaçların çiçek açmaktadır. Sonbahar aylarında ise meyve ağaçlarının yapraklarındaki renk çeşitliliği bölge güzelliğini ortaya çıkararak, birçok doğa fotoğrafçısının dikkatini çekmektedir. Bu durumla alakalı foto safari turu düzenlenerek fotoğraf yarışması yapılmaktadır. Fotoğraf tutkunları, yaban hayatı gözlemcileri ve doğa yürüyüş tutkunları, bölgenin göl, dağ ve meyve bahçeleri gibi birçok alanında faaliyetlere katılmaktadır.

Foto Safari Turu

Fotoğraf çekmek için doğal yaşam alanlarına düzenlenen geziler foto safari gezileridir. Turistlere destinasyonu tanıma ve kaçış deneyimini yaşama imkânı sağlamaktadır. Ayrıca fotoğraf çekme ile ilgili diğer ziyaretçilerden bilgi alma, etkinlik sahasında eğitim fuarının düzenlenmesi gibi eğitim deneyimlerin yaşamasına olanak tanımaktadır (Kement, 2019: 795). Afyonkarahisar İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Sultandağı Kaymakamlığı ve Sultandağı Belediyesinin ortak olarak yürüttüğü 2020 ve 2021 yıllarında bölgede iki defa foto safari düzenlenmiştir. 5 Temmuz 2020 “Kısa Yolda Uzun Hikâyeler” konu başlığıyla Sultandağı’nda kiraz mevsimi, tarihe ışık tutan Sahip Ata Kervansarayı ve doğal güzelliğiyle ev sahipliği yapan Eber Gölü foto safari turu düzenlendi. (afyon.ktb.gov.tr, 2021). 28 Nisan 2021 tarihinde ise “Kiraz Çiçeği Foto Safari” etkinliği otuza yakın fotoğraf severlerin katılımıyla gerçekleşti (afyon.ktb.gov.tr, 2021).

Dağcılık

Sultan Dağları bölgenin dağcılık, trekking, doğa fotoğrafçılığı gibi aktivitelerin yapıldığı önemli çekim merkezidir. Sultan Dağları birçok dağcılık faaliyeti yapan kişi veya gruplara ev sahipliği yapmaktadır. Genel olarak civar il ve ilçelerden gelen dağcılar, Sultan Dağları zirvesine çıkmak için bölgede en az iki güne ihtiyaç duymaktadır. Gelincik Ana olarak bilinen zirve Çay ilçesi sınırında kabul edilse de parkura Sultandağı sınırından da başlamak mümkündür. Türkiye Dağcılık Federasyonu ve yerel yönetimler işbirliği ile organize edilen “Adem Kurt Anma Tırmanışı” yapılmaktadır. Bölge dağcılık ekipleri ve federasyona bağlı kulüplerin katılımıyla “Sultan Dağları Gelincikana Zirve Tırmanışı 7-8 Kasım 2020, 29-30 Haziran 2019, 6-7 Ekim 2018” yıllarında yapılmıştır. Faaliyet süresi minimum iki gün sürmektedir. Birinci gün toplanma merkezinden ana kamp merkezine ulaşım ve kamp kurma ikinci gün zirve tırmanışı ve ana kampa gelerek toplanma işlemini gerçekleştirme ve toplanma merkezine tekrar gelerek faaliyeti tamamlama şeklinde yapılmaktadır (tdf.gov.tr, 2021).

Yöresel El İşleri

Bölgede yöresel el işleri genellikle hasır ve boyra örücülüğüdür. Hasır ve Boyra Örücülüğü, Yakasinek köyü ve Taşköprü’de yapılmaktadır. Hasır, daha çok Akşehir ve Eber

Göllerinde yetişen Kındıra adı verilen bir çeşit su bitkisinin işlenerek basit tezgâhlarda dokunması ile halı ve kilim altlarına serilerek kullanılır. Boyra (kamış hasır) Akşehir ve Eber Göllerinde yetişen kamışın işlenerek örgü haline getirilmesi sağlanır. Bu kamış örgüsü kerpiç evlerin tavan kısmının yapımında kullanılan kum ve talaşların evin içine sızmasını engeller ve yalıtımını sağlar. Doğal bir görünüme sahip olduğu içinde çeşitli yerlerde dekorasyon ve kamufle malzemesi olarak da kullanılmaktadır. Ancak, gelişen teknolojik yenilikler ve gölün su seviyesinin azalmasında dolayı bu el işleri azalmıştır (afyon.ktb.gov.tr, 2021). Yöresel el işçiliğini korumak adına ilçe halk eğitim müdürlüğünün desteğiyle bölgede hasır ve boyra örücülüğü eğitimi verilmiştir. Yöre halkının ilgisiyle da yoğun bir katılım sağlanmıştır.

Avcılık

Sultandağı ve çevre beldelerde avcılık faaliyeti yerel halklar ve yerli turistler tarafından yapılmaktadır. Av alanları dağ, ova ve göl çevreleridir. Avlanan yabani hayvanlar dağ ve ova çevresinde yaban domuzu, tavşandır. Kış aylarında Eber Gölü'nde karabatak, yeşilbaş ördek fiyu, su tavuğu kuş türleri avlanılır.

Kuş Gözlemciliği

Birçok göçmen su kuşu; avlanmak, kamış adalarda kuluçkaya yatmak (üremek) ve bazıları kışlamak için Eber Gölü'ne gelmektedir. Bu kuşların arasında küçük karabatak, yeşilbaş ördek fiyu, dalmaçya pelikanı, balıkçılğiller, dikkuuyruk, kılıçgagagiller, acar ördek, kara ördek ve sakarmeke gibi pek çok kuşu türü bulunmaktadır. Eber Gölü'nde doğa turizmüne yönelik kuş gözlemciliği yapılmaktadır (Altıntaş, 2020: 27).

Yapılması Beklenen Turizm Faaliyetleri

Afyonkarahisar Valiliği, Sultandağı Kaymakamlığı ve Sultandağı Belediyesi ile birlikte yürütülen projeler; (afyonkarahisar.gov.tr, 2021)

- Sahip Ata Kervansarayı, Çifte Hamam, Laleli Çeşmesi, Çarşı Camii çevresi tarihi dokuya uygun olarak düzenlenerek “Sultandağı Tarihi Kent Meydanı Projesi” yapılmaktadır. Bu projeye ilçenin Selçuklu tarihine uygun konsept geliştirerek bölge için bir cazibe merkezi katılacaktır.

- Yakasenek Beldesi Oğuzlar Mahallesinde bulunan Eber Gölüne kıyı olan ve sit alanı olarak ilan edilen bölgedeki balıkçı barınakları restorasyonu yapılması

- İlçede bulunan tarihi Çifte Hamamın içerisine kitaplık, çalışma odaları ve oturma alanlarının planlandığı “Çifte Hamam Kitap Kahve Projesi” yapılarak bölgede kültürel ve ekonomik katkı sağlanacaktır.

- Kadın Kültür Kooperatifi bünyesinde açılan tekstil atölyesinde el emeği çantalar, polis bebekler ve Frig Vadisini simgeleyen Midas bebekleri yapılarak kadınların istihdamı sağlanacak ve bölge ekonomisini geliştireceklerdir. Ayrıca ilçede bir de kadın kültür evi kurularak yöre kadınlarının hem sosyalleşebilecekleri hem de eğitim alabilecekleri bir yerleri olacaktır.

Zafer Kalkınma Ajansı 2021 Destekleri

Turizm Altyapısının İyileştirilmesi Mali Destek Programı (TAİDEP): Programın amacı turizm çeşitliliği açısından öne çıkan destinasyonların altyapısının iyileştirmek turizmden elde edilen gelirin artırılması sağlamaktır. Programın önceliği;

- Termal turizm bölgelerinin altyapısının iyileştirilmesi ve turizme yönelik faaliyet alanlarının artırılması,

- Farklı turizm çeşitliliği kapsamında turistlerin dinamik katılım sağlayabilecekleri tecrübe edecekleri, atölyelerinin oluşturulması,

- Diğer turizm çeşitleri (spor, doğa, karavan, inanç, tarih ve kültür) açısından öne çıkan merkezlerin çekiciliğini ve tanınabilirliğini artıracak ilgi çekici altyapı ve hizmetlerin oluşturulması (zafer.gov.tr, 2021).

2021 Yılı Teknik Destek Programı (2021 TDP): Programın amacı, TR33 Bölgesi'ndeki (Manisa, Uşak, Kütahya, Afyonkarahisar) yerel aktörlerin, Ajansın Sonuç Odaklı Programları (SOP) ve Bölgesel İnsan Kaynakları Geliştirme Merkezi'nin (BİGEM) hedeflerine katkı sağlayacak çalışmalarını ile yerel kalkınma fırsatı olarak belirlenen diğer çalışmalarına yönelik eğitim ve danışmanlık desteği sağlamak. Programın önceliği;

- Turizmin eşitlenmesi Sonuç Odaklı Programı (TURİZM SOP) kapsamında belirlenen özel amaçlar ile sonuç ve çıktı hedeflerine katkı sağlayacak eğitim ve danışmanlık faaliyetlerinin desteklenmesi.

- 2021 Yılı Fizibilite Desteği Programı (2021 FZD): Programın amacı, TR33 Bölgesi'nin kalkınmasına ve rekabet gücünün artırılmasına yönelik fırsatları değerlendirme, bölge ekonomisini etkileyecek tehdit ve risklerin oluşmasını engellemektir. Ajansın görevi, yapılan projelerin plan, program ve stratejik öncelikleri ile uyumluluğunu sağlamak, kısa/orta vadede uygulanabilecek yatırım projesi niteliğindeki fizibilite çalışmalarını desteklemektir Programın nceliği; Turizm eşitliliğinin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı (TURİZM SOP) kapsamında belirlenen özel amaçlar ile sonuç ve çıktı hedeflerine katkı sağlayacak fizibilitelerin hazırlanması.

Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı Desteği,

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) tarafından Avrupa Birliği Katılım ncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı (IPARD) “Kırsal Turizm ve Rekreasyon Faaliyetleri” adı altında kırsal turizm alanında yatırımcılara hibe desteği sağlamaktadır.

4. BÖLÜM

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

Çalışmanın 4. Bölümünde Sultandağı'nın kırsal alanlarında (merkez ilçe, beldeler ve köylerde) yaşayan yerel halk, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetim çalışanlarına yapılan mülakat sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara yönelik analizlere yer verilmiştir. Bulgularda katılımcıların sosyo demografik özellikleri ve bölgenin kırsal turizm potansiyeli hakkındaki görüşlerine ulaşılarak değerlendirmeye alınmıştır. Katılımcılara 13 adet kırsal turizm ile alakalı 7 adet de demografik özellikleri hakkında sorular sorulmuştur. Sorulara cevap veren katılımcıların genel gizlilik ilkesi gereğince isimleri istenmemiştir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcılar merkez ilçe, belde ve köy yerleşkelerinde yaşayan farklı yaş, eğitim ve meslek ve gelir grubundan oluşmasına dikkat edilmiştir. Katılımcıların turizm görüşleri ve demografik özellikleri belirli başlıklar altında ele alınmış böyle bir usulle değerlendirme kısmının daha ayrıntılı olacağı düşünülmüştür.

Tablo 4.1. Demografik özelliklere ait bulgular

Katılımcı	Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Meslek	Eğitim Düzeyi	Aylık Gelir	İkamet yılı	
YEREL HALK (K1-K10)	K1	Erkek	Bekâr	25	İşsiz	Lisans	0-2825 TL	25
	K2	Erkek	Evli	63	Emekli öğretmen	Yüksek Lisans	5001 TL ve üstü	63
	K3	Erkek	Evli	58	Öğretmen	Lisans	5001 TL ve üstü	20
	K4	Kadın	Bekâr	20	İşsiz	Lise	0-2825 TL	20
	K5	Erkek	Evli	56	Emekli	Lisans	4001-5000 TL	20
	K6	Erkek	Evli	45	Çiftçi	Ortaokul	0-2825 TL	25
	K7	Kadın	Bekâr	38	İşçi	Lise	2826-4000 TL	20
	K8	Kadın	Evli	45	Çiftçi	İlkokul	0-2825 TL	45
	K9	Erkek	Bekâr	23	Öğrenci	Lisans	0-2825 TL	23
	K10	Kadın	Bekâr	26	Kalite kontrol sorumlusu	Lisans	0-2825 TL	26

Tablo 4.1. Demografik özelliklere ait bulgular (devamı)

Katılımcı	Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Meslek	Eğitim Düzeyi	Aylık Gelir	İkamet yılı	
SİYİ TOPLUM KURULUŞLARI (K11-K20)	K11	Erkek	Bekâr	36	Esnaf	Lisans	5001 TL ve üstü	6
	K12	Erkek	Evli	45	Otel sahibi	Lisans	5001 TL ve üstü	20
	K13	Erkek	Bekâr	45	Medya işletmecisi	Önlisans	4001-5000 TL	21
	K14	Erkek	Evli	33	Muhasebe	Lisans	5001 TL ve üstü	28
	K15	Erkek	Bekâr	27	Esnaf	Önlisans	2826-4000 TL	15
	K16	Erkek	Bekâr	35	Veteriner hekim	Lisans	5001 TL ve üstü	5
	K17	Erkek	Bekar	30	Ahşap dekoratör	Lise	2826-4000 TL	3
	K18	Erkek	Evli	48	İşletmeci	Lisans	5001 TL ve üstü	44
	K19	Kadın	Bekar	35	Oda çalışanı	Önlisans	0-2825 TL	35
	K20	Kadın	Evli	36	Kadın kooperatifi	Önlisans	0-2825 TL	36
RESMİ KURUM VE KURULUŞLAR (K21-K30)	K21	Kadın	Evli	43	Sekreter	Lisans	2825-4000 TL	43
	K22	Kadın	Bekâr	28	Belde başkan sekreteri	Lisans	0-2825 TL	28
	K23	Erkek	Evli	57	Şef memur	Lisans	5001 TL ve üstü	20
	K24	Erkek	Evli	50	Memur fen işleri	Lisans	5001 TL ve üstü	50
	K25	Kadın	Evli	31	Özel kalem	Lisans	2826-4000 TL	13
	K26	Kadın	Bekâr	25	Biyo mühendis	Lisans	2826-4000 TL	20
	K27	Erkek	Evli	40	Yazı işleri müdürü	Önlisans	5001 TL ve üstü	40
	K28	Kadın	Bekâr	39	Memur	Lise	5001 TL ve üstü	39
	K29	Erkek	Evli	44	MEB yönetici	Lisans	5001 TL ve üstü	15
	K30	Kadın	Bekâr	28	Veteriner hekim	Lisans	5001 TL ve üstü	10

Katılımcıların demografik özellikleri dikkate alındığında medeni durumları yarı yarıya eşittir. Erkek katılımcı sayısı kadın katılımcı sayısından fazladır. Katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında ise üniversite mezunu sayısı oldukça fazladır. Üniversite mezunu katılımcıların çoğu devlet memuru ya da özel sektör çalışanıdır. Bu durumda ekonomik gelirleri de yüksek gözükmektedir. Katılımcılardan yarısına yakını doğma büyüme Sultandağı' dır.

4.2. Yerel Halka Yönelik Bulgular

Katılımcılara: *“Sultandağı’na gelen turistleri yaşam alanınıza dâhil edip, evinizi veya bir odanızı paylaşıp konaklamaya açar mısınız? Bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?”* sorusu sorulduğunda;

Katılımcıların çoğu evlerini konaklamaya açacaklarını söylemiştir. Konu hakkında düşüncelerini paylaşan katılımcılar;

K1: *“Elbette ki açarım. Daha önce couchsurfing deneyimlemiş biri olarak insani ilişkilerde olumlu etkiler olacağını düşünüp, gelen konukların da yöre kültürünü daha iyi tanınması açısından kültür turizmine de katkı sunacağını düşünüyorum”* şeklinde cevap verirken,

K2: *“Tanımadığım kişilere evimi açamam.”*

K3: *“Kültürel farklılıklar olacağını düşündüğüm için evimi açamam olur.”*

K5: *“Konaklama yerlerinde kalırlarsa daha iyi olur, kişilerin tutumuna bağlı olarak yine de yardımcı olurum.”*

K8: *“Tarımın yoğun olduğu zamanda acelemiz çok olur misafire zaman ayıramam o yüzden evimi misafire açmam.”*

K10: *“Evimizi misafire açarız. Hem birbirimizi tanıma açısından hem de yaşadığımız ortamı görmesi açısından güzel bir aktivite olmuş olur”* şeklinde cevap verilmiştir. Olumsuz karşılayanlarda turistlere karşı güven yaşadığı, kültürel farklılıklardan çekindiği ve yoğun sezonda vakitlerinin olmaması dolayısıyla konaklamaya açamayacaklarını belirtmiştir. Soruya olumlu bakan katılımcılardan bazılarının önceden

böyle bir yaklaşımda bulunduğunu ve olumlu sonuç aldığını bazılarının ise kültürel etkileşimin önemli olduğunu için kabul edeceğini söylemiştir.

Katılımcılara: **“Sultandağı’na gelen turistlerin tarım, hayvancılık ve bölgeye özgü geleneksel işlerinizde size yardım etmesini ister misiniz?”**

Katılımcılardan çoğunun konuya olumlu baktığı görülmüştür. Katılımcıların görüşleri ise;

K5: *“Bilgi almaya açıklarsa vaktim olursa öğretmek isterim onlarında içlerinde böyle bir işle uğraşma hevesi varsa önceden deneyimlemiş olurlar”*

K6: *“Zorla iş yaptırمام, kişinin inisiyatifine kalmış”*

K8: *“İstemem ürünlere zarar verebilir, eğitim verecek zamanım yok”*

K9: *“Tabi ki isterim gelen turistler şehir yaşamının stresinden ve sorumluluklarından bir nebze olsun kaçıp bir uğraş edinir hem de stres atmak için bizlere yardım ederek bölgeye özgü işleri öğrenmiş olurlar. Aynı zamanda üreticinin ne tür bir zorluk çektiğinin farkına varmış olurlar.”* şeklinde cevaplar verilmiş. Katılımcılar turistlere zorla iş yaptırmayacaklarını, yaparlarsa karşılıklı bilgi ve becerilerin gelişeceğini hem de üreticinin ne gibi koşullarda üretim yaptıklarını deneyimlemiş olacaktırlar. Katılımcıların endişesi geçim kaynağının tek üretim olmasından dolayı ve bu alanda önceden bilgisi olmayan kişilerin ürünlerine zarar verip ekonomik olarak sıkıntı yaratacaklarını düşüncesinde oldukları için, turistlerin yardım etmesini istememektedir.

Katılımcılara: **“Yöreye özgü ürünleri (yaş meyve, kuru meyve, pekmez vb.) bölgeye gelen yerli veya yabancı turistlere pazarlamak ister misiniz?”** şeklinde sorulduğunda;

Yerel halktan çok fazla olumlu cevap alınmış. Katılımcıların görüşleri,

K3: *“Direkt üreticiden uygun fiyatlı ve organik bir şekilde ürünleri alıp güvenle tüketebilirler.”*

K6: *“Kesinlikle isterim. İhracatçılar nasıl gelip alıyorsa turistlerde almalı.”*

K8: *“İsteriz ama almıyorlar. Bonkör davranıyoruz. Misafirlilik ön plana çıkınca*

ikram ediyoruz.”

Katılımcılar turistlerin bölgeye gelmesi sonucu yerel üreticiden daha uygun ve sağlıklı ürünler alacağını bölge ekonomisine katkı sağlayacağını düşünmekte kaygıları ise kültürlerinin misafirperver olduğundan dolayı ücret istemekte sıkıntı yaşayacakları genellikle ikram ettiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılara: **“Kırsal turizm alanında eğitim verilse katılmayı ister misiniz?”** şeklinde sorulduğunda;

Katılımcıların yüksek oranda olumlu cevap alınmıştır.

K3: *“Hayır istemem vaktim yok”*

K6: *“Kırsal turizm gelişirse isterim”*

K9: *“İsterim kasabamın tanıtılması ve kalkınması için bir şeyler yapmak bir genç olarak benim asli görevimdir.”*

K10: *“Evet katılmak isterim. Bu bizim için artı bir faaliyet olur, yaşadığımız bölgeyi bilinçli tanımamızı sağlar.”*

Katılımcıların eğitim konusuna açık oldukları görülmekte, zamanlarının olmasına göre de eğitim alma durumlarının değişeceğinin bilgisini vermektedirler.

Yerel halk katılımcıların genel olarak kırsal turizm konusuna olumlu baktığı ve bu alanda hizmet vermeye de açık oldukları görülmektedir.

4.3. Yerel Yönetimlere ve Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Bulgular

Katılımcılar ilçe ve belde resmi kurumlarda; belediye ve kamu kurumlarında sivil toplum kuruluşları ise esnaf odası ve bölgedeki kooperatif üyelerinden oluşmaktadır.

Katılımcılara; **“Sultandağı’ni ziyarete gelen turistlerin yerli veya yabancı uyruklu olması yerel halkta olumlu veya olumsuz bir bakış açısı oluşturur mu? Bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?”**

Katılımcıların hepsi bölgeye gelecek turistlerin halk tarafından olumlu karşılanacağını söyledi. Katılımcıların görüşleri;

K12: *“Olumlu bir iletişim oluşturur. Dünyanın sadece Sultandağı’ndan ibaret olmadığı yerel halk anlar, farklı kültürleri tanır. Sadece yabancılarla aynı dili konuşmadıkları için sıkıntı yaşayabilirler.”*

K27: *“Halkımız turistleri ağırlamaktan çekinmez, misafirperverdir 1994-1995 yıllarında bölgeye turistler geldi o zamanın koşullarında okulda ağırlamıştık.”*

K30: *“Sultandağı küçük bir yerleşim yeri olması sebebiyle, yabancılara yönelik, önce bir şüpheli bakış açısı olmakta ama güven oluşturduktan sonra turistler oldukça yardımsever ve misafirperver bir halkla karşılaşacaklardır.”*

Katılımcılar bölge halkının misafirperver yönlerinin ön planda oluşunu belirlemede bölge halkının bilgi ve görüş açılarının gelişeceği yönde olumlu sonuçlar alacağını sadece yabancı dil konusunda iletişimsel birkaç problem yaşayacaklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılara: **“Sultandağı turizminin geliştirilmesi için nelere önem verilmelidir?”**
Sorusuna cevap olarak;

K11: *“Belediye ve kaymakamlık bünyesinde doğayı seven ve çevreyi iyi bilen gençler kılavuz olarak istihdam edilebilir. İlgi noktalarına seyir ve ikram kulübeleri yapılabilir.”*

K13: *“Tarihi kent meydanı oluşacak bu konu hakkında idari yönetimin projeleri başlama aşamasında. Belde idari yönetimi Çin ve Hollanda büyükelçiliklerini getirdi 40-50 kişilik bir grupla. Bahçe sahibi 5000 tl değerinde kiraz sattı. Yerli veya yabancı grupları elçilikleri bölgeye getirtebilirsek kırsal alanda turizm de aktifleşir.”*

K15: *“Sultandağı’nın diğer ilçelere nazaran önde olduğu pek çok durum vardır. Tarım, tarihi yerler vs., bunların yetkililerce ülke kamuoyuna daha çok reklam edilmesi gerekmektedir.”*

K22: *“Yollar düzenlenmeli, bölgeye özgü doğa temalı tabelalar yol kenarına yerleştirilerek içeriye turistleri çekmeli.”*

K30: “Akşehir ve Eber Göllerinde kuraklıkla mücadele edilip, göllerin ve doğal güzelliklerin reklamının yapılması gerekmektedir”

Katılımcılar doğal olanaklarının korunması, alt yapı ve üst yapı gibi konular üzerine değinmiştir. Turizm gelişmesinde bölgenin değerlerinin korunması ve daha çok ilgi gösterilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Katılımcılara: “*Sultandağı’nda kırsal turizm faaliyeti yapılmasına destek verir misiniz ya da bu alanda yatırım yapmayı düşünüür müsünüz?*” şeklinde sorduğumuz soruya genel olarak olumlu cevaplar aldık. Katılımcıların görüşleri ise;

K11: “*Sportif etkinliklere malzeme sağlamak isteriz.*”

K12: “*Otel yatırımı yapıldı. Kiraz sezonunda %100 doluluk oranına sahibiz başka aylarda doluluk oranına bağlı olarak katılımlarını sağlarız.*”

K13: “*Radyo ve medya olarak organizasyonlar yapıyoruz. İlçemizin kirazını markalaştırdık “tadiki” markasıyla Sultandağı kirazını tanıtıyoruz. İletişim sektörü alanında elimizden geldiği şekilde yardımcı oluruz.*”

K22: “*Turizm faaliyetlerini doğanın korunmasına bağlı olarak yapılabilir ama önce turizmin bölgeye katacağı artıları ve eksileri belirledikten sonra turizme açabiliriz. Doğaya karşı sorumluluğumuz var. Kültürel anlamda yatırımımız var. Beldemizin kültürel ve coğrafi değerinin tanıtımı üzerine kitabımız yazıldı ağustos ayı itibariyle de yayınlanmaya başlayacak.*”

K25: “*İlçemizde prestij park yapıldı aile parkı, spor kompleksi yapıldı aynı zamanda içerisinde resim, müzik, kütüphane odaları kuruldu. Açık kapalı halı saha ve amatör ligler için profesyonel yapım futbol sahası var. Çocuk korosu ve kadın ritim topluluğu kuruldu. Anayol kenarına yöresel ürün ve otopark projesi var.*”

Bölgede özel ve devlet kuruluşlarının yatırımları gözükmektedir. Bu alanda yapılacak çalışmalarında devam ettiği görülmektedir.

Katılımcılara “*Yörede bir kırsal turizm potansiyelinin varlığına inanıyor musunuz?*” şeklinde sorular soruldu katılımcıların yüksek çoğunluk bölgedeki turizm potansiyelinin olduğu kanaatindedir. Katılımcıların görüşleri:

K19: “*Evet doğal güzelliklerimiz fazla ve bunların bir an önce öne çıkartılması gereklidir*”

K21: “*Eber Gölü ıslah edilirse uygun ortam oluşur şuan gölün su seviyesi oldukça azaldı göl çekilmeye başladı*”

K22: “*Tarımsal olarak inanıyorum. Kiraz zamanı bölgeye çok gelen olur bölge nüfusu 3 katına kadar çıkar gelenler yine bölgemiz halkıdır fakat başka illerde durduklarından yaz tatil planlarını kiraz mevsimine göre ayarlarlar. Bölge olarak Afyon’un en yeşil beldesindeyiz doğal güzelliklerimiz ön plandadır. Bölgede endemik bitkilerimiz kültür varlığında koruma altındadır. Bunlar: titrek kavak, Türk fıncığı, porsuk ağacı, Eber sarısı, akçaağaç gibi florallardır. Fauna olarak bölgeye özgü turana kelebeği vardır. Buzluk mağaramız vardır en büyük özelliği yaz aylarında içerisinde buz kristalleri ve sarkıklar oluşmasıdır. Coğrafi işaretli iki kiraz çeşidimiz ayrıca meyve araştırma enstitüsüne kayıtlı farklı tür kiraz çeşitleri Dereçine kasabası adına tescillidir. Bunlar gilli, akçilli ve eliflikarabalı kirazlardır.*”

Katılımcıların cevaplarına bakıldığında bölgenin turizm potansiyeli olarak dağ, göl ve meyve bahçelerinin ön planda olduğu ayrıca tarihi yapıların olması ve bölgede yetişen endemik bitkilerin varlığında kırsal turizm potansiyelinin olduğunun göstergesidir.

Katılımcılara: “*Kırsal turizme yönelik ne tür aktiviteler yapılabilir*” sorusu sorulduğunda verilen cevaplarda benzerlik olduğu görülmüştür. Katılımcıların görüşleri;

K12: “*Kışın bölgede bir potansiyel yok ağaçların yaprak dökmesiyle görsellik kayboluyor. Orman yürüyüşü, tarım turizmi, avcılık, doğa yürüyüşü, fotoğraf çekimi bölgede yapılacak aktivitelerdir*”

K13: “*Kiraz festivalli yapılıyor, kiraz çiçeği festivali ve bahçede ressam konseptiyle yeni festivaller yapılacak. Her sene dağcılık zirve yürüyüşü yapılır. Bahçe gezisi yapılabilir. Eber Gölü gezisi yapılıyor yılda 100 küsur kişi geliyor. Avcılık olarak domuz avı yapılabilir. Buz mağarasına çıkılabilir, bu bölgenin endemik türler yerinde görülebilir (Eber sarısı,*

Türk fıncığı) gibi.”

K17: *“Offroad, ATV turları, bisiklet turları, doğa yürüyüşleri, profesyonel kaya tırmanışları, zirve etkinlikleri yapılabilir yöresel satış alanları kurulabilir.”*

K28: *“Kiraz festivali, konserler yapılabilir”*

K29: *“Köy ziyaretleri, orman gezisi, göl gezisi, bahçe ziyaretleri, avcılık, kuş gözlemciliği yapılabilir. At biniciliği yapılabilir ama bölgede şuan öyle bir at yetiştiriciliği yoktur. İlçede bahar aylarında kiraz ağaçlarının çiçek açtığı zaman foto safari düzenlendi”*

K27: *“Önceden haşhaş kırmaya turistler geldi, doğa yürüyüşü, piknik yapıldı”*

K22: *“Sultan Dağları’ nda dağ turizmi yapılmakta ve devam etmektedir. Buz mağarası en çekici turistik aktivitedir. Akbaba köyünde yamaç paraşütü denemeleri yapılmaktadır. Turistler yaylara çıkabilirler orada kapı kayası jeolojik oluşumuyla güzeldir. Dağdan göl manzarasına bakılabilir. Akşehir gölü kurumakta artık o manzarayı da pek göremiyoruz fakat kışın göl sularında artış oluyor. Türk fıncığı gibi bölgeye özgü ağaçların keşfi yapılabilir. Türkiye de ilk olarak Pickleball spor oyunu Dereçine de oynanıyor. Modern spor dallarının yanında yöresel çocuk oyunları, halk oyunları öğrenimi yaparak da turizm faaliyetlerini gerçekleştirirler.”*

Bölgenin bahar ve yaz aylarında turistik çekicilik özgesinin fazla olduğu tarım alanlarının turizm faaliyetleri içerisine katıldığı görülmüştür. Kış aylarında ise avcılık, foto safari ve doğa yürüyüşlerinin yapıldığı bölgenin yaz kış turizm faaliyetlerine açık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bölgede ilk defa oynan bir uluslararası bir spor oyunu da oynanmaktadır.

Katılımcılara: **“Bölgede kırsal turizm faaliyetlerinin yapılması ve geliştirilmesi sonucunda oluşabilecek olumlu ve olumsuz etkiler nelerdir?”** şeklinde sorulduğunda katılımcılardan gelen cevabın olumlu etkisinin daha çok olduğu yönündedir. Katılımcıların görüşleri:

K15: *“Doğada yaşayan birçok canlı bulunmakta ve bunlara zarar verilmemelidir. Bölgeye gelen turistleri alışverişlerini ilçe halkından yapmaları gerekir.”*

K24: “Olumlu etkisi fazladır. Ürünümüz değerlendirilecek, tanıtımı gelişir. Arkadaş tavsiyesi olur devamlı gelir olur olumsuz etkisi talep çok olunca herkes bahçesini satabilir yöre insanı kalmayabilir”

K23: “Turizmle ilçe ekonomisine katkı sağlar ilçenin tanıtımında etkili olur, olumsuz olarak doğada bulunan geyik ve diğer hayvanların avlanmaması ve rahatsız edilmemesi gerekir”.

Katılımcılar turizmin bölgeye ekonomik katkı sağlayacağından dolayı olumlu etki yaratacağı düşüncesindedir. Olumsuz etkilerin doğal kaynaklara ve yabani hayvanların yaşam alanlarına müdahale edilebileceğinden kaygılanmaktadır.

Katılımcılara: “**Bölgede kırsal turizmi devamlı/sürdürülebilir kılmak için neler yapılabilir?**” şeklinde sorulan soruya yanıt olarak verilen cevapların çoğu doğal ve kültürel varlıkların korumanın gerektiğini savunmaktadır. Katılımcıların görüşleri:

K13: “Bölgenin tarihi ve turistik yol haritası çıkarılmalı İpek Yolu gibi bu alanlarda turistlere paket tur eşliğinde satılmalıdır. En az 3 günlük aktiviteli dolu dolu bir program yapılabilir. Bölgeye bir uzman Sufi yolu işaretlemesi yaptı turistlerin katılımın nasıl olacağını merakla beklemekteyiz.”

K22: “İlk önce sulak alanlarımızı korumalıyız. Su olmazsa tarım olmaz, yeşillik olmaz, canlı yaşamaz. Eber gölünün temizliği ve su kaynaklarıyla düzenlemeler getirilmeli bu bölgedeki kirazların aromasını ve kaliteli olmasını sağlayan Eber ve Akşehir Gölleridir. Doğal güzelliklerimi ön plana çıkarmalıyız. Kirazımız ve kiraz çiçeklerimiz turizm için bir çekicilik kaynağıdır. Bu doğal alanlarımızı korursak tarımda ve turizmde sürdürülebilirlik sağlanır.”

K23: “Tarihi doku oluşturulacak, kervansaray çevresi düzenlenecek, evler tarihi dokuya uygun hale getirilecek bunlar yapılmakta olan projeler, gölü besleyen kaynakların devam ettirilmesi sağlamak ve göl kirliliği temizlemek yapılacak faaliyetler arasındadır.”

K26: “Bölgesel ya da kültürel yayım araçlarında devamlı olarak reklam yapılmalıdır. TV kanallarında dizi filmlerde Sultandağı ismini kullanılması sağlanmalıdır.”

Katılımcıların görüşleri bölgenin sürdürülebilirliğini sağlamak için mevcut olan

doğal değerleri korumak gerektiğini ve bölgenin turizm arz kaynaklarını belirleyerek bölgenin tanıtımını yapılmasını, böylece turizm alanında sürdürülebilirlik sağlandığına kanaat etmektedir.

Katılımcılara: **“Sultandağı altyapı açısından turizm sektörü için yeterli donanımına sahip midir?”** şeklinde soru sorulduğunda katılımcıların cevapları yarı yarıya olduğu görülmektedir. Katılımcıların görüşleri şu şekildedir;

K13: *“Tam olarak yeterli değil ama çalışmalar yapılıyor”*

K14: *“Şuan için değil ama yavaş yavaş gelişmektedir.”*

K22: *“Ulaşım ve tarım arazileri bakımında yeterli donanımına sahibiz.”*

K20: *“Ulaşım olarak rahat anayoldan çok araç geçiyor, konaklama için oteller ve yurtlar mevcuttur fakat eğlence ve sosyal aktivite bakımından zayıftır.”*

K30: *“Turizm sektörü için yeterli donanımına sahiptir”*

Alt yapı açısından olumlu bakan katılımcıların ulaşım ağının ve tarım arazilerinin uygun olduğu yöndedir. Bu olumsuz yönde değerlendiren ya da kararız kalan katılımcıların sosyal tesis ve eğlence merkezlerinin olmadığı yönündedir.

Katılımcılara: **“Kırsal turizm yöredeki göç olayını engeller mi?”** şeklinde sorduğumuz sorulara katılımcılar kırsal turizmin bölgedeki göçü engelleyeceği yönünde cevap vermiştir fakat bu oran çok azdır. Katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

K17: *“İstihdam sağlar ise göç olayları düşüş yaşar.”*

K22: *“Bölgedeki gençler tarımla artık ilgilenmiyor ailelerde ilgilenmesini pek istemiyor çünkü meyvecilikten kazanç 1990 yıllardaki gibi değil o zamanlar bölge halkı iyi kazandığından dolayı dışarıya çok göç de vermiyordu ama artık şimdi çok göç vermekteyiz. Eğer kırsal turizm gelişir yerel halkın ekonomik kazançları artarsa o zaman göçlerde azalmalar meydana gelebilir.”*

K29: *“Engeller, insanlar turizme dayalı insan hareketinden kaynaklanan bireysel kaynaklı yatırımla kazancını sağlar satış yapar.”*

K30: “Gelir kapısı haline gelirse dışarıdan göç alır.”

Katılımcıların görüşleri kırsal turizmin bölgede gelişmesi sonucunda oluşturacağı artı bir ekonomik değer katması sonucu bölgedeki göçün engelleneceği kanaatindedir. Fakat bölgedeki genç nüfusun tarımdan ekonomik yeterli gelir elde etmediğini ve bölgenin göç verme oranının fazla olduğunu belirtmektedir.

Yapılan mülakatlar hakkında genel bir değerlendirmeler sonuç bölümünde yer almaktadır.

4.4. Sultandağı SWOT Analizi

SWOT analizi çevreyle veya iş kaynaklarına yönelik eleştirel bakış açısı sunan bir yöntemdir. Bu analizin amacı, ilgilenilen konu hakkındaki bilgileri toplayarak güçlü, zayıf yanlarını ve oluşabilecek fırsat ve tehditleri belirlemeye yardımcı olmaktadır. (Torun, 2015: 82). Sultandağı'nın turizm arz kaynaklarını ortaya çıkarmak ve bu kaynakların mevcut durumlarını öğrenerek gerekli atılımların veya tedbirlerin alınmasını sağlamak için SWOT analizi kullanılmıştır. İlçede yapılan saha araştırmaları ve yerel halkla yapılan görüşmelerde dikkate alınarak Sultandağı'nın SWOT analizi sonucu aşağıdaki 4.2. tablosunda yer verilmiştir.

Tablo 4.2. Sultandağı ilçesi SWOT analizi

GÜÇLÜ YÖNLER
- Bölgenin konum itibariyle Konya-İzmir, Konya-İstanbul ve Ankara-Antalya yol güzergâhlarında bulunması,
- Yöreyle ulaşımın kolay olması
- Bölgede turistik belgeli mola noktası ile 2 adet turistik belgeli işletmesi ve belediye belgeli tesislerin bulunması
- Bozulmamış doğal çevre (Orman ve yaylalar), doğal kaynaklar ve endemik fauna ve flora türlerinin olması
- Bölgenin doğa yürüyüşü, bisiklet turizmi, dağ ve mağara turizmi, olta balıkçılığı, tırmanma ve kamp yapılabilecek alanlara sahip olması,
- Kırca ve Doğancık barajı etrafı çamlıklarının bulunması,
- Henüz farkına varılmamış kırsal turizm potansiyeli olan alanların olması
- Bölgenin kırsal turizm açısından ikliminin uygun olması
- Kalabalık ve gürültülü kentlere nazaran, kentin daha sakin bir dokusunun olması
- Bölgenin Sultan Dağı eteklerinde bulunması, dağcılık faaliyetine sahip olması
- Eber ve Akşehir Göllerine sahip olması
- Buzluk mağarası
- Kiraz, vişne, erik, elma, kayısı, ceviz bahçelerinin olması

Tablo 4.2. Sultandağı ilçesi SWOT analizi (devamı)

- Afyonkarahisar' ın UNESCO tescilli gastronomi şehri olması
- Bölgenin kültür ve tabiat varlıklarına sahip olması
- Bölgenin Ulu Cami, Sahip Ata Kervansarayı, Çifte hamam, Laleli Çeşmesi, Oğuzlar balıkçı barınakları gibi tarihi kültürel zenginliklere sahip olması
- Yöresel yemek zenginliği
- Misafirperver bir kültüre sahip olması
ZAYIF YÖNLER
- Geyik üretme çiftliğinin faaliyetini durdurması
- Doğal, tarihi ve kültürel mirasın korunmasında yetersizlikler
- Yörenin göç veren bir bölge olması
- Kırsal turizm konusunda yerel halkın bilinç ve deneyim eksikliği
- Kırsal turizm alanında yeteri kadar örnek girişimci ve işyerinin olmayışı
- Kırsal alanda yaşayan insanların büyük çoğunluğu yabancı dil bilmemektedir
- Mevcut turizm aktivitelerinin sınırlı olması
- Turizm alt yapısının yetersiz olması
- Tanıtım Eksikliğinin olması
- İdari birimlerinin turizm etkinliklerini günü birlik şekilde yapması uzun döneme yayamaması
- İmar planı ve kent planlamasının eksikliği
FIRSATLAR
- Konum itibariyle tarihi ticaret ve kültür rotasında olması
- Akşehir ilçesine 25 km uzaklıkta olması o bölgede bulunan Türk Hava Kurumuna ait 5 adet planör ve paraşüt eğitim tesisinden, yararlanabilmesi
- Kadın kültür evleri ve kadın kooperatiflerinin artmasıyla kırsal ekonomik güç elde etmek
- Şehirde yaşayan insanların doğa hakkında bilinçleri artmaktadır.
- Kırsal turizme yönelik TV programlarında artış görülmektedir.
- Gelir düzeyi diğer sektörlere göre düşük olan tarım üreticisine ek bir gelir sağlamak açısından büyük önem arz etmektedir
- Meyve bahçelerinin ilkbahar, yaz ve sonbahar mevsimlerinde görsel şölen yaratması
- Eber Gölünde kuş gözlemciliği yapılması
- Foto safari turlarına olan ilginin artması
- Coğrafi işaretli iki adet kirazının olması
- Sahip Ata Kervansarayı çevresinde Selçuklu alan projesinin uygulamaya konulacak olması
- Kiraz festivaliyle ilçe tanıtımı güçlendirmek
- Zafer Kalkınma Ajansında turizm bölgesi olarak Eber Gölü, Buzluk Mağarası ve Meyve bahçelerini turizm faaliyeti yapacak yer olarak göstermesi
- Kırsal Turizme Yönelik AB hibe fonlarının varlığı
- İl, ilçe idari yapılarının koordineli olarak hareket etmesi ve turizm alanında faaliyetlere başlamış olması
TEHDİTLER
- Eğlenme ve dinlenme merkezlerinin yetersizliği
- Otel, pansiyon, lokanta gibi hizmet işletmelerinin kalitece yetersizliği
- Doğal su kaynaklarını korumada yetersizlik

Tablo 4.2. Sultandağı ilçesi SWOT analizi (devamı)

- Doğaya ve yasalara uygun olmayan yapılaşma
- Aşırı kullanım nedeniyle ekolojik değerlerin tehlikeye girmesi
- Av bölgelerinde kaçak avlanma faaliyetleri
- Göllere giden su kaynaklarına üzerine barajların yapılması
- Eber Göllünü besleyen Akarçay' ın bölge sanayi atıklarını taşıması
- Yerel ve geleneksel kültürde zayıflama ve bozulmaların yaşanması
- Kırsal turizme yönelik yatırımlarında öncelikli bölge arasında olmaması
- Birinci kuşak deprem bölgesinde olması
- Genç nüfusun bölgeyi terk etmesi

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm; yerel ekonomilerin gelişmesinde, kadın istihdamının artırmasında ve bölgelerin sosyo kültürel açıdan gelişmesinde katkı sağlayıcı, kırdan kente olan göçleri de engelleyici bir yapıya sahiptir. Turizm sadece şehirlerin kalkınmasında değil kırsal bölgelerin kalkınmasında da önemli bir role sahiptir. Turizmin geliştiği bölgelerde üretim faktörünün de geliştiği ve aynı zamanda yerel halkın tarımsal ürünlerinin de değerlendirildiği görülmektedir. Turizm kırsal alanlara ek gelir ve istihdam olanakları yaratmakla kalmayıp kentsel ve kırsal nüfus arasındaki etkileşimde köprü görevi üstlenmektedir. Ayrıca turizm, yerel halkın kırsalı sahiplenmesine ve kırsal bölgelerdeki yaşam alanlarının niteliğinin gelişmesine yardımcı olmaktadır.

Kırsalın, turizm ile olan ilişkisi sadece ürün tedarikçiliği sağlamak değil turistleri tarım alanlarına da çekerek turizm çeşitliliği de oluşturmaktadır. Çünkü turizmin ana kaynağı olan doğal güzellikler, yeşil alanlar, fauna ve floralar kırsal bölgelerde bulunmaktadır. Durum bu şekilde değerlendirildiğinde akla gelen ilk turizm faaliyeti deniz, kum, güneş, otel olarak algılansa da kültürel ve yerel değerlerin ön plana çıktığı kırsal alanlarda da turizm yapmak mümkün hale gelmiştir. Turistlerin değişen tüketici davranışlarının etkisi, doğal alanların cezbedici özelliğiyle dikkate alınarak ülke ekonomisini geliştirmeye çalışan yöneticiler bu değişkenleri göz önünde bulundurarak turizmi bölgesel ve mevsimsel olarak yayma sürecine girmişlerdir. Bu süreçte birçok turizm çeşitliliği oluşmuştur. Bu çeşitliliğin çoğuyla yakından ilişkili olan da kırsal turizmdir. Tarım ve doğal alanlarla yakından ilişkili kırsal turizm dünyanın birçok ülkesinde uygulanmış olumlu sonuçlar alarak uygulamaya da devam etmektedir. Kırsal turizm alanları sadece tarıma ve doğal alanlara dayalı tarihi yerlere sahip yerler değildir. Bölge halkının, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin de turizme bakış açısı önemlidir.

Sultandağı'nın kırsal turizm potansiyelini değerlendirmek için yaptığımız bu çalışmada turizm ve kırsal turizm kavramları üzerine literatür çalışması yapılmış. Bölgenin sahip olduğu turizm potansiyelleri üzerinde saha çalışması yapılarak, bölgedeki yerel halkın, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel yönetimlerinin kırsal turizm hakkında görüşleri alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda bölgede yapılabilecek kırsal turizm yatırımları ve aktiviteleri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Değerlendirme sonucu ortaya çıkan bilgiler;

bölgenin doğal kaynaklara bağlı olduğu ve bu kaynakların korunmasının gerektiği, bölgede kırsal turizm potansiyelin olduğu fakat turizm alanında yeterli tanıtımın olmamasından kaynaklı bölgeye turist gelmediği belirtilmektedir. Kırsal turizm bölgede ekonomik bir katkısının oluşması sonucu bölgede göç olayını olumlu yönde etkileyeceğini Sultandağı halkının turistlere karşı misafirperver olmasının neticesinde Sultandağı' na gelen turistleri iyi yönde karşılayacağı görülmektedir. Ayrıca kamu kurum ve kuruluşlarının bölgede turizm faaliyetleri için projelerin yapıldığı, proje bitiminin gerçekleşmesi sonucunda bölgenin kalkınması için olumlu yönde etkisinin olacağı düşünülmektedir.

Öneriler,

Sultandağı hakkında edinilen bilgiler ve yapılan analizler sonucu oluşturulan öneriler şu şekildedir:

- UNESCO gastronomi şehri olan Afyon' un gastronomi turizmiyle gelen turistleri Sultandağı'na da çekmek
- Alt yapı ve üst yapı sorunları belirleyerek çözüm yolları geliştirmek ve avantaja çevirmek
- Mevcut kırsal turizm arzını geliştirmek ve bu alanda aktiviteleri uygulanabilir hale getirmek
- Bölgenin tanıtımını sağlamak
- Yerel halka kırsal turizm alanında eğitimlerin verilmesi ve halkın konu hakkında bilinçlendirilmesi sağlamak
- Gezilecek, konaklayacak, mola verilecek yerler için bilgi haritası çıkarmak
- Kırsal turizm alanında yapılacak yatırımlarda öncü konumunda olmasını sağlamak
- Doğal su kaynaklarını korumak
- Eber Gölü'nde oluşan tehlikelerin raporunu çıkararak gerekli mercilere iletmek ve takibini yapmak

- Yerel halk, kamu ve özel sektör birlikte hareket ederek gerekli turizm yatırımlarının oluşmasını sağlamak

- Yatırımların kırsal turizm kavramına uygun şekilde yapılmasına dikkat etmek

- Bölgenin çekiciliğini sağlamak için tarım alanlarının tanıtım

- Bölgeye özel temalar geliştirerek turizmde farklılıklar yaratmak

- Bölgeye yakın illerin ilgisini çekecek özellikler sunmak

- Kadın kooperatiflerini ön plana çıkararak yöresel ürünlerimizin pazarlanmasını sağlamak

- Kırsal turizm alanında destek veren kalkınma ajansları, AB fonları ve özel fonlardan yararlanmak için projeler geliştirmek

- Bölgeye özgü yapılacak organizasyonlara destek vermek

- Bölge tanıtımında yerel halkın da desteğini alarak geliştirmek

6. KAYNAKLAR

- Açıkgöz, C. (2019). *Kırsal Turizmde Kadın Girişimcinin Yeri ve Önemi: Muğla Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Afyonkarahisar Belediyesi (T.Y). Sultandağı. 05.06.2021, <https://www.afyon.bel.tr/icerikdetay/17/30/sultandagi.aspx>
- Afyonkarahisar İl Kültür Turizm Müdürlüğü (2021). Duyurular. 02.06.2021 tarihinde <http://www.afyonkarahisar.gov.tr/vali-cicek-sultandagi-ilcesinde-incelemelerde-bulundu-24042021>.
- Afyonkarahisar İl Kültür Turizm Müdürlüğü (T.Y). Duyurular. 09.06.2021, <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-268368/kisa-yolda-uzun-hikayeler-foto-safari.html>
- Afyonkarahisar İl Kültür Turizm Müdürlüğü (T.Y). İstatistikler. 11.06.201, <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-158749/kultur-turizm-istatistikleri.html>
- Afyonkarahisar İl Kültür Turizm Müdürlüğü (T.Y). Duyurular. 10.6.2021 tarihinde <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-288353/sultandagi-kiraz-cicegi-foto-safari.html>
- Afyonkarahisar İl Kültür Turizm Müdürlüğü (T.Y). Geleneksel El Sanatları 01.06.2021 tarihinde: <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-63456/geleneksel-el-sanatlari.html>
- Afyonkarahisar İl Kültür Turizm Müdürlüğü (T.Y). İstatistikler 11.06.2011 tarihinde <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-158749/kultur-turizm-istatistikleri.html>
- Agritourism Western Australia (T.Y). 17.04.2021, <http://www.touristradio.com.au/agritourismwa/>
- Ahipaşaoğlu, S., ve Çeltek, E. (2006). *Sürdürülebilir Kırsal Turizm*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ahlatcı, M. B. (2015). *Kırsal Kalkınma Politikalarında Beşeri Sermaye Sorunu: Konya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Akoğlan Kozak, M., Evren, S., & akır, O. (2013). Tarihsel süreç içinde turizm paradigması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24 (1), 7-22.
- Akoğlan Kozak, M., ve Bahçe, S. (2012). *zel İlgi Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akok, M. (1974). İşhaklı Kervan Sarayı. *Türk Arkeoloji Dergisi*, , 21 (2), 5-21.
- Aksoy, M., & Sezgi, G. (2015). Gastronomi turizmi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi gastronomik unsurları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3 (3), 79-89.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif Turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altıntaş, M. İ. (2020). Sultandağı. *Martı Dergisi: 42 10(33)*, 41-43.
- Apleni, L., Vallabh, D., & Henama, U. S. (2017). Motivation for tourists' participation in religious tourism in Eastern Cape: A case study of Buffalo City, South Africa. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 6 (2), 1-14.
- Aslan, E. (2017). *Kırsal Turizmde Yenilik ve Kırsal Turizm İşletmecilerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeylerinin eşitli Değişkenler (Katılımcılara ve İşletmelere İlişkin) Açısından İncelenmesi: Kocaeli/Kartepelerne rneği*, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli.
- Aslansoy, B. (2012). *Sultandağı (Afyon) Yöresi Cevizlerinin (Juglans Regia L.) Seleksiyon Yoluyla Islahı zerine Araştırmalar*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ataol, M. (2021). Doğa derneği 03.06.2021, <https://www.dogadernegi.org/wp-content/uploads/2018/11/akd032-sultan-daglari-onemli-doga-alanlari-kitabi.pdf>
- Avcıkurt, C., & Köroğlu, . (2011). Kırsal Turizm. N. Hacıoğlu, & C. Avcıkurt (Editörler), *Turistik rn çeşitlendirmesi içinde* (61-82). Ankara: Nobel Yayın.
- Ayaz, N. (2012). *Kırsal Turizm ve Paydaşları: Belediye Başkanlarının Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Aydın, O. (2012). AB'de Kırsal Turizmde İlk 5 Ülke ve Türkiye'de Kırsal Turizm. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23), 39-46.
- Aymankuy, Y., & Sarioğlan, M. (2011). Kongre Turizmi. N. Hacıoğlu, & C. Avcıkurt (Editörler) *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi içinde*, (239-263). Ankara: Nobel Yayın.
- Bahadır, M. (2012). Eber ve Akşehir Göllerinin Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 10 (1), 63- 89.
- Bahadır, M. (2013). Akşehir gölü'nde alansal değişimlerin uzaktan algılama teknikleri ile belirlenmesi. *Marmara Coğrafiya Dergisi* (28), 246-275.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 231-274.
- Barke, M. (2004). Rural Tourism in Spain. *International Journal Of Tourism Research*, 6 (3), 137-149.
- Bartoluci, M., Starešinić, Z., Franić, D. M., & Bartoluci, F. (2018). EU fund's assets in the function of rural tourism development in Croatia. *Acta Economica Et Turistica* , 4 (1), 63-78.
- Barutçugil, İ. S. (1984). *Turizm İşletmeciliği*. Uludağ Basımevi.
- Batman, O., & Oğuz, S. Ç. (2011). Kültür Turizmi. N. Hacıoğlu, & C. Avcıkurt (Editörler) *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi içinde* (189-208). Ankara: Nobel Yayın.
- Bayer, M. Z. (1992). *Turizme Giriş*. İstanbul: İşletme Fakültesi Yayınları.
- Bayraktar, M. S. (2019). *Tekirdağ İlindeki Kırsal Turizm Girişimcilik Potansiyeli*, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- Baytok, A., Pekyaman, A., Yılmaz, H., Başat, H., Emren, A., Çelik, T., Çelik, E., Kara, A. M., Gürel, N., & Uyan, M. (2013). *Afyonkarahisar Yemek Kültürü*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayın No:83

- Binici, S. (2019). *Afyonkarahisar İli Sultandağı İlçesi Halk Kültürü Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Bogdan, Ş., Ioan, C., Jr, C. S., & Nicoleta, M.S. (2020). Rural tourism-defining aspects and the premises for the development. *Lucrări Ştiinţifice*, 12 (1), 212-220.
- Bunce, M. F. (1994). *The Countryside Ideal*. London: Routledge.
- Butler, R., & Hall, C. M. (1998). Image and reimagining rural areas. R. Butler, C. M. Hall, & J. Jenkins (Editörler), *Tourism and Recreation in Rural Areas* içinde, (115-122). Chichester: Wiley and Sons.
- Canoves, G., Villarino, M., Priestley, G. K., & Blanco, A. (2004). Rural tourism in Spain: an analysis of recent evolution. *Geoforum* , 35 (6), 755-769.
- Carlsen, J., & Butler, R. (2011). Introducing sustainable perspectives of island tourism. J. Carlsen, & R. Butler (Editörler) *Island Tourism Sustainable Perspectives* içinde, (1-7). Oxfordshire: CABI.
- Contini, C., Scarpellini, P., & Polidori, R. (2009). Agri tourism and rural development: the Low Valdelsa case, Italy. *Tourism Review* , 64 (4), 27-36.
- Countryside Agency and English Tourism Council. (2001). *Working for the countryside a strategy for rural England*. Cheltenham: Countryside Agency.
- Çakıcı, A. C., & Harman, S. (2006). Kuş gözlemciliğinin önemi: Türkiye'de kuş gözlemciliğinin profili. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17 (2), 161-168.
- Çavuş, Ş., Ege, Z., ve Çolakoğlu, O. E. (2009). *Türk Turizm Tarihi Yapısal ve Sektörel Gelişim*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çeçen, Z. (2014). *Kiraz ve Kalitenin Anavatanı Sultandağı*. İzmir: Kanyılmaz Yayınları.
- Çetin, F. (2019). *Kırsal Turizm Pazarlamasında Sivil Girişimler: Kuyucak Lavanta Kokulu Köy Kadın Girişimcilik Kooperatifi*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Isparta.

- Çetin, İ., ve Yalnız, A. (1976). *Türkiye'nin Turizm Politikası*. Ankara: Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayını. Çıkın, A., Çeken, H., & Uçar, M. (2009). Turizmin Tarım Sektörüne Etkisi, Agro-Turizm ve Ekonomik Sonuçları. *Tarım Ekonomisi Dergisi* , 15 (1), 1-8.
- Çıkın, A., Çeken, H., & Uçar, M. (2009). Turizmin tarım sektörüne etkisi, agro-turizm ve ekonomik sonuçları. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 15 (1), 1-8.
- Çolak, O. (2009). *Turistik Ürün Çeşitlendirme Kapsamında Kırsal Turizm ve Kırsal Turizm İşletmeciliği: Şirince*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Dašić, D., Tivković, D., & Vujić, T. (2020). Rural tourism in development function of rural areas in Serbia. *Economics of Agriculture*, 67 (3), 719-733.
- Dere, H. E. (2006). *Tarımsal Pazarlama Sorunları ve Sultandağı Kirazı Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar. Deveci, B., Türkmen, S., & Avcıkurt, C. (2013). Kırsal Turizm ile Gastronomi Turizmi İlişkisi: Bigadiç Örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi* , 3 (2), 29-34.
- Deveci, B., Türkmen, S., & Avcıkurt, C. (2013). Kırsal turizm ile gastronomi turizmi ilişkisi: Bigadiç Örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3 (2), 29-34.
- Diakomihalis, M. N. (2007). Greek Maritime Tourism: Evolution, Structures and Prospects. A. A. Pallis (Editör) *Research in Transportation Economics, Maritime Transport: The Greek Paradigm* içinde (419-455). Oxford: Elsevier.
- Dinç, C. (2020). *Van İli Gevaş İlçesinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimler Üniversitesi, Artvin.
- Dinçer, M. Z., & Çetin, G. (2015). Kalkınma Planlarında Turizm. M. Z. Dinçer, G. Çetin, & Ş. Mercan (Editörler) *Değişik Perspektifleriyle Turizm Politikası ve Planlaması* içinde, (171-192). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Dinis, I., Simões, O., Cruz, C., & Teodoro, A. (2019). Understanding the impact of intentions in the adoption of local development practices by rural tourism hosts in Portugal. *Journal of Rural Studies*, 72, 92-103.
- Doğan, G. (2012). *Ankara İli Ayaş İlçesinin Kırsal Turizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ege, Z. (2011). Av Turizmi. N. Hacıoğlu, & C. Avcıkurt (Editörler) *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi* içinde (343-364). Ankara: Nobel Yayın.
- Ege, Z., & İnan, M. T. (2019). Türkiye'deki Kırsal Turizm Politikaları Yazılı Bildiri. *VIII. Ulusal IV. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı* Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınları, 634-644.
- Ekici, S. E. (2018). *Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarından El Sanatları Geleneğinin Kırsal Turizm Bağlamında Değerlendirilmesi: Muğla – Milas Örneği*, Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Ekiztepe, B. A. (2020). *Kırsal Yoksulluğun Azaltılmasında Kırsal Turizmin Yeri ve Önemi: Aşağı Büyük Menderes Havzası Örneği*, Doktora Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Eriñç, S. (1996). *Klimatoloji ve Metotları*. İstanbul: ALFA Basım Yayım Dağıtım.
- Eriñç, S. (2001). *Jeomorfoloji II*. İstanbul: DER Yayınları.
- Erkmen, A. (2019). Uluslararası Turizmin Tarihi Gelişim Süreci. A. Akın (Editör) *Uluslararası Turizm Uygulamaları* içinde, (3-34). Ankara: İKSAD Publishing House.
- Garau, C. (2005). Perspectives on cultural and sustainable rural tourism in a smart region: The case study of Marmilla in Sardinia (Italy). *Sustainability*, 7 (6), 6412-6434.
- Gartner, W. C. (2004). Rural tourism development in the USA. *International Journal of Tourism Research*, 6 (3), 151-164.

- Gedik, S., & Demirkol, Ş. (2016). Kruvaziyer Turizmi. T. F. Çakmak, & F. İ. Dinçer (Editörler), *Deniz Turizmi* içinde (157-203). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gençay, C. (2017). Sağlık Turizmi. M. Bulu, & İ. H. Eraslan (Editörler) *Sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmede turizm sektörü* içinde (172-180). İstanbul: Kazancı Hukuk Yayımevi.
- Golumbeanu, M., Nenciu, M., Teohareva, M., Stepanova, K., Rubel, O., Dyachenko, A., et al. (2014). Environmental sustainable tourism within the Black Sea Region. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 2, 574-579.
- Gündoğan, A., Tetik, S., (2016). Salihli'nin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 6 (2): 95-104.
- Gürer, N. (2003). *Kırsal Geleneksel Konut Dokusunun Turizm Bağlamında Değerlendirilmesi, Cumalıkızık Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Güzel, F. Ö. (2010). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Yeni Bir Dinamik: İnanç Turizmi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2 (2), 87-100.
- haberler.com*. (2017). Afyon Vişnesi. 10.06.2021, <https://www.haberler.com/tuketicinin-ve-fabrikalarin-gozdesi-afyon-visnesi-9843863-haberi/>
- Hacıoğlu, Y. (2019). *Bir Destinasyon Olarak Bilinen Artvin İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Hall, D., Roberts, L., ve Mitchell, M. (2017). *New Directions in Rural Tourism*. New York: Routledge.
- Hernandez, J. M., Suarez-Vega, R., & Santana-Jimenez, Y. (2016). The inter-relationship between rural and mass tourism: The case of Catalonia Spain. *Tourism Management*, 54, 43-57.
- Hornig, J. S., & Tsai, C. T. (2010). Government websites for promoting east asian culinary tourism: A cross national analysis. *Tourism Management*, 31 (1), 74-85.

- Iorio, M., & Corsale, A. (2010). Rural tourism and livelihood strategies in Romania. *Journal of rural studies* , 26 (2), 152-162.
- İçöz, O. (2009). Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal (Tıbbi) Turizm ve Türkiye'nin Olanakları. *Journal of Yaşar University*, 4 (14), 2257-2279.
- İstanbulu Dinçer, F., & Çakmak, T. F. (2016). Kıyı Turizmi. T. F. Çakmak, & F. İstanbulu (Editörler) Dinçer *Deniz Turizmi* içinde, (55-88). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Jennings, G. (2007). *Water-Based Tourism, Sport, Leisure, and Recreation Experiences*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Jones, P. H. (2005). Cancer and Tourism. *Annals of Tourism Research* , 32 (1), 70-92.
- Juschten, M., & Hössinger, R. (2020). Out of the city—but how and where? A mode-destination choice model for urban–rural tourism trips in Austria. *Current Issues in Tourism* , 1-17.
- Kahraman, N., ve Türkay, O. (2014). *Turizm ve Çevre*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kandır, H. (2018). İnceden Bir Sızı —Eber Gölü. *Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 6 (69), 49-56.
- Karacan, S., Karacan, E., & Güngör, Y. (2016). Kırsal Turizm ve Alternatif Kırsal Turizm Hizmetleri. Yazılı Bildiri. *I. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı* Mersin, 22-23.
- Karakaş, A., (2012) . Eğil İlçesi'nin Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23): 5-18.
- Karaman, S., Demirkol, Ş., & Şahin, S. (2011). İnanç Turizmi. N. Hacıoğlu, & C. Avcıkurt (Editörler) *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi* içinde, (209-238). Ankara: Nobel Yayın.
- Karamehmet, B., Aydın, G., & Özgöker, C. U. (2016). Türkiye'de kırsal turizm destinasyonlarının rekabetçi gücünün geliştirilmesi için stratejik öneriler. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (10), 106-116.

- Karamürsel, D. (2010). *Afyon'da Erik Üretimi Yapan İşletmelerin Yapısal Durumu ve Gelişme Olanakları*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kastenholz, E. (2005). Analysing Determinants Of Visitor Spending For The Rural Tourist Market in North Portugal. *Tourism economics*, 11 (4), 555-569.
- Kastenholz, E., Carneiro, M. J., Marques, C. P., & Lima, J. (2012). Understanding and managing the rural tourism experience—The case of a historical village in Portugal. *Tourism Management Perspectives* , 4, 207-214.
- Kavoura, A., & Bitsani, E. (2013). E-branding of rural tourism in Carinthia, Austria. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal* , 61 (3), 289-312.
- Kement, Ü. (2019). Foto Safari Etkinliğine Katılan Bireylerin Turizm Deneyimlerinin Davranışsal Niyete Etkisi. *BAİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (3), 789-805.
- Keyim, P. (2018). Tourism Collaborative Governance and Rural Community Development In Finland: The Case of Vuonisahti. *Journal of travel research*, 57 (4), 483-494.
- Khartishvili, L., Muhar, A., Dax, T., & Khelashvili, I. (2019). Rural tourism in Georgia in transition: Challenges for regional sustainability. *Sustainability*, 11 (2), 1-20.
- Kızıldemir, Ö. (2019). Afyonkarahisar mutfak kültürü üzerine bir değerlendirme. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7 (1), 647-663.
- Kim, S. S., Kim, M., Park, J., & Guo, Y. (2008). Cave tourism: Tourists' characteristics, motivations to visit, and the segmentation of their behavior. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 13 (3), 299-318.
- Kozak, N., Kozak, M. A., ve Kozak, M. (2011). *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Köfteci Yusuf (T.Y). Şubeler. 11.06.2021, <https://kofteciyusuf.com/afyonkarahisar-sultandagi-kofteci-yusuf.html>

- Köle, M. M., Ataol, M., & Erkal, T. (2016). Eber ve Akşehir Gölleri'nde 1990 – 2016 Yılları arasında gerçekleşen alansal değişimler. Yazılı Bildiri. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu Bildiri Kitabı* Ankara, 859-872.
- Kurt, İ., B., (2009). *Beyazırın İlçesinde Kırsal Turizm*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kushi, E. (2011). Sustainable Tourism And Environment Protection İn Albania. *Journal Of Environmental Protection and Ecology*, 12 (1), 251-257.
- Kültür Turizm Bakanlığı (T.Y). Kotuma Kurulları. 20.02.2021, <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/TR-139047/sultandagi.html>
- Kültür Turizm Bakanlığı (T.Y). Yatırım İşleri Müdürlüğü. 11.06.2021, <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201121/isletme-bakanlik-belgeli-tesis-konaklama-istatistikleri.html>
- Le Compte, M. D., & Goetz, J. P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research* , 51 (1), 31–60.
- Lenao, M. (2014). Packaging Culture and Heritage for Tourism to Improve Rural Lives at Lekhubu Island, Botswana. K. Dashper (Editör) *Rural Tourism: An International Perspective* içinde, (172-188). Newcastle: Cambridge Scholars Publishing
- Loureiro, A. (2018). There is a Fourth Industrial Revolution: The Digital Revolution. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 10 (6), 740-744.
- Lulcheva, I., & Arseniou, S. (2018). Synergy–Rural tourism and sustainable development of rural areas in Bulgaria. *Scientific Papers Series Management Economic Engineering in Agriculture and Rural Development* , 18 (3), 243-250.
- Marušić, Z., Horak, S., & Tomljenović, R. (2008). The socioeconomic impacts of cruise tourism: A case study of Croatian destinations. *Tourism in Marine Environments* , 5 (2-3), 131-144.
- Matei, F. D. (2015). Cultural Tourism Potential, As Part Of Rural Tourism Development in The North-East of Romania. *Procedia Economics and Finance*, 23, 453-460.

- Mckercher, B., Okumuş, F., & Okumuş, B. (2008). Food tourism as a viable market segment: It's all how you cook the numbers. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 25 (2), 137-148.
- Miller, E., Megen, V. K., & Buys, L. (2010). Impacts and opportunities: Residents' views on sustainable development of tourism in regional Queensland, Australia. *Journal of Tourism Challenges and Trends*, 3 (1), 9-28.
- Morgül, Ş., M., (2006). *Trakya Bölgesinde Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesine İlişkin Analiz: Kırklareli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Moutinho, L. (2005). *Strateški Menadžment u Turizmu*. Zagreb: Masmedia.
- OECD. (1994). *Tourism Strategies and Rural Development*. Paris: OECD.
- Oppermann, M. (1996). Rural Tourism in Southern Germany. *Annals of Tourism Research*, 23 (1), 86-102.
- Orams, M. (2002). *Marine Tourism. Development, Impacts and Management*, Londra: Routledge.. London: Routledge.
- Oruç, M. C., Dalgın, T., & Çeken, H. (2015). Tarım turizmi uygulamaları ve pazarlama modelleri: Türkiye için bir model önerisi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5 (2), 40-45.
- Özçatalbaş, O. (2006). Türkiye'de Kırsal Turizm Potansiyeli ve Geliştirme Olanakları. Yazılı Bildiri. *Turizm ve Mimarlık Sempozyumu Bildiri Kitabı* Antalya: TMMOB. 272-278.
- Özdemir, M. (2011). Türkiye'de Turizmin Başlaması: Osmanlıda Sanayileşme Çabaları: Sergi-i Umumi Osmani (1863 İstanbul Uluslararası Sergisi). 22 (1), 87-90.
- Özdemir, Y. (2014). *Sultandağı (İshaklı) Tarihi*. İstanbul: İyi Yayınlar.
- Özgöller, G. (2019). *Kırsal Turizm Kapsamında Arap Turistleri Trabzon' u Ziyarete Yönelten İtici ve Çekici Faktörlerin ve Tatmin Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

- Özkan, E. (2007). *Türkiye' de Kırsal Kalkınma Politikaları ve Kırsal Turizm*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Paresishvili, O., Kvaratskhelia, L., & Mirzaeva, V. (2017). Rural tourism as a promising trend of small business in Georgia: Topicality, capabilities, peculiarities. *Annals of Agrarian Science*, 15 (3), 344-348.
- Roney, S. A. (2011). *Turizm Bir Sistem Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Saarinen, J. (2007). Contradictions of Rural Tourism Initiatives in Rural Development Contexts: Finnish Rural Tourism Strategy Case Study. *Current Issues in Tourism*, 10 (1), 96-105.
- Sanır, F. (1948). *Sultandağları' ndan Sakarya' ya*. Ankara: Ulus Basımevi.
- Sanır, F. (2000). *Cografya Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Seetanah, B. (2011). Assessing The Dynamic Economic Impact Of Tourism For Island Economies. *Annals Of Tourism Research*, 38 (1), 291-308.
- Selvi, M. S. (2011). Sağlık turizmi. N. Hacıoğlu, & C. Avcıkurt (Editörler) *Turistik Ürün Çeşitlendirilmesi içinde* (275-294). Ankara: Nobel Yayın.
- Sevinç, F., & Güzel, T. (2016). Yat Turizmi. T. F. Çakmak, & F. İ. Dinçer (Editörler) *Deniz Turizmi içinde* (89-155). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sezen, B. (2019). *Bursa İli Yıldırım İlçesi Cumalıkızık Köyünde Kırsal Turizm Çalışmalarının Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Shackley, M. (1997). Saving Cultural Information: The Potential Role Of Digital Databases in Developing Cultural Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 5 (3), 244-249.
- Sharpley, R., & Jepson, D. (2011). Rural tourism: A spiritual experience. *Annals of Tourism Research*, 38 (1), 52-71.

- Sharpley, R., & Sharpley, J. (1997). *Rural tourism: an introduction*. London: Thomson Business Press.
- Sin, A., Nowak, C., Bogusz, M., Kowalska, M., & Janigová, E. (2020). Innovations in rural tourism in Poland and Romania. *Економика пољопривреде*, 67(2).
- Soydaş, M. E., & Gürler, M. (2019). Şarap turizmi'ne yerel halkın bakış açısı: Hatay örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7 (3), 2274-2293.
- Soykan, F. (1999). Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10 (1), 67-75.
- Sönmez, S. (2006). *Sultandağı (Afyon) ilçesinin coğrafi etüdü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Sultandaglilar.com. (T.Y). 28.05.2021, <http://www.sultandaglilar.com/?syf=26&syz=714217&sultanda%c4%9e1-lalel%c4%b0-%c3%87e%c5%9eme>
- Štetić, S., & Šimičević, D. (2008). How to Develop Sustainable Tourism in Rrural Destinations in Serbia. *Bulletin of The Serbian Geographical Society*, 88 (4), 19-28.
- Sultandağı İlçe Nüfusu (2021, 5 25). nufusune.com: <https://www.nufusune.com/sultandagi-ilce-nufusu-afyonkarahisar>
- Syratt, G., & Archer, J. (2003). *Manual of travel agency practice*. Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Şenol, F. (2015). *Türkiye Turizm Coğrafyası ve Dünya Kültürel Mirası*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Şerefoğlu, C. (2009). *Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü 2007-2013 Yılları Arasında Ükümüzde Uygulanacak Olan IPARD Kırsal Kalkınma Programındaki Yeri, Önemi ve Beklenen Gelişmeler*. Uzmanlık Tezi, T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ankara.

- Tan, A., Duman, H., İnal, F. N., İnal, A., & Karagöz, A. (2003). *Tehlike altındaki türlerin ekosistemlerinde muhafazası ve yönetimi projesi, Proje no: 99/TR/065*. İzmir: Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı - [SBB], (2021) Kalkınma Planları, <https://www.sbb.gov.tr/>
- T.C. Devlet Planlama Teşkilatı, (1963) Birinci Kalkınma Planı https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/Birinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1962-1967.pdf
- Tengilimoğlu, D. (2013). *Sağlık Turizmi*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Topal, A. (2020). *Afyonkarahisar İline Bağlı Sultandağı İlçesi Monografisi*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Torun, C. (2015). *Elazığ İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Türk Patent Enstitüsü (T.Y). Coğrafi işaretli ürünler. 05.06.2021, <https://ci.turkpatent.gov.tr/cograf-i-isaretler/detay/38638>
- Türk Patent Enstitüsü (T.Y). Coğrafi işaretli ürünler. 05.06.2021, <https://ci.turkpatent.gov.tr/cograf-i-isaretler/detay/38637>
- Türkiye Dağcılık Federasyonu (T.Y). 05.06.2021, <https://tdf.gov.tr/25859/6-gelincikana-adem-kurtu-anma-etkinligi-ve-10-kasim-ataaturku-anma-zirvesi/>
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24 (24), 543 – 559.
- Türnüklü, Z. (2017). *Eber Gölü (Afyonkarahisar) Kuş Faunası*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Urlaub auf dem Land (T.Y). *Landreise.de*. 17.04.2021, <https://www.landreise.de/?ref=landtourismus>

- Usta, Ö. (2014). *Turizm Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uysal, M., Aydın, D., Çınar, K., & Arat, Y. (2006). Afyon Sultandağı Sahip Ata Kervansarayı. *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 1 (2), 77-112.
- Ünlüöner, K., Tayfun, A., ve Kılıçlar, A. (2009). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Williams, P., Paridaen, M., Dossa, K., & Dumais, M. (2001). *Agritourism market and product development status report*. Burnaby: Centre for Tourism Policy and Research Simon Fraser University.
- Winter, C. P., & Zusman, P. (2014). Touristification and Cultural Heritage in the Pampas: New Ruralities and Idyllic Stories of Rural Areas in the Province of Buenos Aires. K. Dashper (Editör) *Rural Tourism: An International Perspective* içinde (303-321). Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Yavaş, A. (2019). Afyon-İshaklı (Saklu) Sâhib Ata Fahreddin Ali Kervanasarayı. *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi* (11), 95-128.
- Yavuzylmaz, A. (2018). Afyon'dan Konya'ya seyyahların gözüyle Sahip Ata yapıları. *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu – IV* (s. 369-417). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Kültür Yayınları.
- Yayla, Ö., & Yayla, Ş. (2019). Gastronomi Turizminde Coğrafi İşaretli Ürünlerin Kullanılmasına Yönelik Mekânsal Bir Değerlendirme. Yazılı Bildiri. 3. *Anadolu Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı* Eskişehir, 28-29.
- Yeğin, Ö. (2014). Baklagillerin Kraliçesi: Eber Sarısı-Piyan Geleceğimiz İçin Sahip Çıkılım, Koruyalım. *Marı Dergisi*, 4 (9), 12-13.
- Yemenoğlu, E. (2018). *Denizli İlinin Kırsal Turizm Potansiyeli ve Geliştirilmesi: Buldan Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (On birinci baskı)*. Ankara: Seçkin Akademik Yayıncılık.
- Yıldız, Z. (2011). Turizmin Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3 (5), 54-71.
- Yılmaz, G.Ö., Gürol, N.,K., (2012). Balıkesir İli'nin Kırsal Turizm Potansiyelinin Geliştirilmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 14 (23): 23-32
- Yozcu, S. (2020). Türkiye Mağara Turizmine Yönelik Bir Değerlendirme. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 1493-1508.
- Zafer Kalkınma Ajansı (T.Y). 12.06.2021 <https://zafer.gov.tr/tr-tr/Faaliyetler/Proje-Destekleme/G%C3%BCncel-Destek-Programlar%C4%B1/TA%C4%B0DEP#item1>
- Zengin, B. (2011). Yayla Turizmi. N. Hacıoğlu, & C. Avcıkurt (Editörler) *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi İçinde* (137-162). Ankara: Nobel Yayın.

7- EKLER

Ek 1. Görüşme formu

SULTANDAĞI İLÇESİNİN KIRSAL TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ

Bu çalışmanın amacı, Sultandağı ilçesinin kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesi ve geliştirilmesine içermektedir. Kırsal turizm, kırsal yerleşim alanlarında gerçekleştirilen doğa odaklı tatilleri, yürüyüşleri, tırmanışları, at biniciliğini, macera, spor, avcılık ve balıkçılık, eğitim gezileri vb. turistik faaliyetleri kapsamaktadır. Elde edilen veriler bilimsel amaçlarla kullanılacak olup bilgiler gizli tutulacaktır. Görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz.

Cihan BAŞOL

Adnan Menderes Üniversitesi

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

cihanbasol@gmail.com

GÖRÜŞME SORULARI

1. Sultandağı'na ziyarete gelen turistlerin yerli veya yabancı uyruklu olması yerel halkta olumlu veya olumsuz bir bakış açısı oluşturur mu? Bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Sultandağı'na gelen turistleri yaşam alanınıza dâhil edip, evinizi veya bir odanızı paylaşarak konaklamaya açar mısınız? Bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?
3. Sultandağı'na gelen turistlerin tarım, hayvancılık ve bölgeye özgü geleneksel işlerinizde size yardım etmesini ister misiniz?
4. Sultandağı turizminin geliştirilmesi için nelere önem verilmelidir?
5. Yöreye özgü ürünleri (yaş meyve, kuru meyve, pekmez vb.) bölgeye gelen yerli veya yabancı turistlere pazarlamak ister misiniz?
6. Sultandağı'nda kırsal turizm faaliyeti yapılmasına destek verir misiniz ya da bu alanda yatırım yapmayı düşünür müsünüz? (Açıklama kısmında kırsal turizm kavramı açıklanacaktır).

7. Yörede bir kırsal turizm potansiyelinin varlığına inanıyor musunuz?
8. Kırsal turizme yönelik ne tür aktiviteler yapılabilir?
9. Bölgede kırsal turizm faaliyetlerinin yapılması ve geliştirilmesi sonucunda oluşabilecek olumlu ve olumsuz etkiler nelerdir?
10. Bölgede kırsal turizmi devamlı/sürdürülebilir kılmak için neler yapılabilir?
11. Kırsal turizm alanında eğitim verilse katılmayı ister misiniz?
12. Sultandağı altyapı açısından turizm sektörü için yeterli donanımına sahip midir?
13. Kırsal turizm yöredeki göç olayını engeller mi?

1.Cinsiyetiniz	☐ Kadın	☐ Erkek
2.Yaşınız		
3. MedeniDurumunuz	☐ Evli	☐ Bekar
4. EğitimDüzeğiniz	☐ İlköğretim	☐ Ortaöğretim
	☐ ÖnLisans	☐ Lisans
	☐ YüksekLisans	☐ Doktora
5. AylıkGeliriniz	☐ 0-2825 TL	☐ 2826-4000 TL
	☐ 4001-5000 TL	☐ 5001 TL veüstü
6. Mesleğiniz		
7. KaçyıldırSultandağı' ndayaşamaktasınız		